

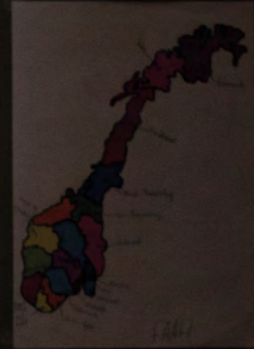
● **Mitt tips** | 20 Vil inspirere til skolehager ● **Reportasje** | 24 Bredtveit-innsatte gir ut bakebok
● **Fotoreportasje** | 34 En venn i snøen ● **Frisonen** | 39 – I frisonen kan jeg tie på morsmålet

UTDANNING

3

23. FEBRUAR 2018

utdanningsnytt.no

Kjønnsfordeling blant lærere:

Mann

tallet synker

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: NÅ ER BARE HVER FJERDE LÆRER MANN

Andelen mannlige
lærere synker stadig
i grunnskolen.

● Frisonen 39

Dans og dønninger utgjør frisoner for
Amira Rizvanbegovic Pedersen.

Innhold

Aktuelt	4	På tavla	40
Aktuelt navn	8	Innspill	42
Hovedsaken	10	Debatt	48
Kort og godt	18	Kronikk	54
Ut i verden	19	Stilling/kurs	58
Mitt tips	20	Minneord	62
Reportasje	24	Lov og rett	63
Intervju	30	Fra forbundet	64
Fotoreportasje	34		
Friminutt	38		
Frisonen	39		

20

● Mitt tips

Skolehagelærer Nina Berge viser hvordan man lager plantepotter av avisapir ved å bruke en pottemaker i tre. Hun holdt dyrkingskurs for lærere i Nittedal rådhus i Akershus i februar.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Forførende fristelser

I to år har innsatte i Bredtveit kvinnefengsel i Oslo jobbet med bakeboka «Kriminelt gode kaker». Rett før jul var den ferdig. Her ser vi «Narkobikkjas nordnorske suksess».

Fotoreportasje

Tiden er inne for moro med snø. Utdanning presenterer snømenn i mange varianter.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

I Australia kan den mannlige læreren være «utryddet» fra offentlige barneskoler innen 2054, mener forskere.

Illustrasjonsfoto: Tom-Egil Jensen

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Redaksjonell uavhengighet og demokrati

Under 1990-tallet var det en stor diskusjon i norsk fagpresse om redaksjonell uavhengighet og om Redaktørplakaten skulle legges til grunn for det arbeidet som ble gjort. Noen organisasjoner strittet imot og ville kjøre sitt eget løp, men disse var i klart mindretall. Konklusjonen ble at det ble gjort obligatorisk å følge Redaktørplakaten for alle medier som ville være medlem av Fagpressen. Dette ble fulgt opp av både daværende Norsk Lærerlag og Lærerforbundet, og det samme skjedde da Utdanningsforbundet ble etablert noen år senere. I formålsparagrafen til det bladet du nå leser, blir det slått fast at «det skal redigeres i henhold til Fagpressens redaktørplakat, Vær varsom-plakaten og de andre presseetiske retningslinjene som gjelder for medlemmer av Fagpressen.»

Redaktørplakaten ble gjort gjeldende i norske medier allerede i 1953. Den er senere blitt revidert flere ganger. I det første avsnittet blir det slått fast at en «redaktør skal alltid ha frie mediers ideelle mål for øye. Redaktøren skal ivareta ytringsfriheten og etter beste evne arbeide for det som etter hans/hennes mening tjener samfunnet.» Dette betyr i praksis at det er redaktøren som bestemmer hva som skal komme på trykk eller publiseres på nettet, uansett om det gjelder nyhetssaker, reportasjer, debattinnlegg eller fagartikler og kronikker. Det er også redaktøren som må stå til ansvar dersom noe er direkte feil, ubalansert eller skjevt vinklet.

Innenfor disse rammene skal medlemmene av Utdanningsforbundet og alle leserne av Utdanning, utdanningsnytt.no og de fire tidsskriftene våre, være trygge på at det som kommer ut, ikke er noe ledelsen i organisasjonen har bestemt, men et resultat av en fri og uavhengig redaksjonell prosess. Et medlem eller en annen leser av våre publikasjoner skal fritt kunne ta opp kritiske forhold og kritiske spørsmål knyttet til både organisasjonen, til politikere lokalt eller sentralt eller ulike faginstanser. Dette er viktig både for demokratiet i organisasjonen og for demokratiet i vid forstand. Har vi ikke en fri presse og en fri og uavhengig journalistikk, er det demokratiet som blir skadelidende.

Disse prinsippene er også blitt fulgt i våre nordiske naboland. Nå er dette blitt satt under press etter at Lärarförbundet i Sverige har bestemt seg for at det arbeidet kommunikasjonsavdelingen i organisasjonen gjør og det arbeidet de mange bladene organisasjonen utgir gjør, skal samordnes. Dette er det kommet sterke reaksjoner mot. Vi håper ledelsen i organisasjonen tar reaksjonene på største alvor. Det er fortsatt ingen skam å snu, heller ikke i Sverige.

Knut Hovland

● Overgrep mot elever

– Mindre sårbare i videregående

Jan Tore Sanner (H) sier ikke umiddelbart ja til å forby overgrepssdomte å arbeide i videregående skole, men han vil ha ny gjennomgang av regelverket.

TEKST Jørgen Jelstad og Sonja Holterman | jj@utdanningsnytt.no og sh@utdanningsnytt.no

Sanner viser til at elever i videregående skole ikke er like sårbare som barn i grunnskolen.

For over ett år siden stilte SV kunnskapsministeren spørsmål om innføring av yrkesforbud for overgrepssdomte i videregående skole. Tidligere kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) svarte at departementet ville «vurdere å stramme inn det eksisterende regelverket om politiattester».

Men lite har skjedd. Stortingspolitiker Mona Fagerås (SV) har på ny stilt spørsmål til kunnskapsminister Sanner om hvordan han følger opp saken.

– Ikke på langt nær like sårbare

Sanner svarer at han vil ta initiativ til å gå gjennom regelverket for å vurdere endringer. Han mener sakene i Utdanning er urovekkende lesning. Likevel er han skeptisk til et yrkesforbud, siden det strider mot prinsippet om at straffedømte etter soning skal få en ny sjanse i arbeidslivet.

«Den nevnte forskjellen i regelverket mellom grunnskole og videregående opplæring kan forklares med at elever

i videregående opplæring er eldre og ikke på langt nær like sårbare som barn i grunnskolen», skriver Sanner i svaret.

Han mener skoleeiere må ha stor handelfrihet, og at de i ansettelser har kompetanse til å vurdere eventuelle politiattester.

– Ingenting har skjedd på 14 måneder

Mona Fagerås i SV er kritisk til at det har gått hele 14 måneder siden Røe Isaksen sa han ville vurdere en lovendring: – Det tyder jo på at ingenting har skjedd i mellomtida. Det er vanskelig å tro at regjeringen tar dette alvorlig nok, sier Fagerås.

Lovendring tidligst i 2019

Fagavdelingen i Kunnskapsdepartemen-

tet skriver i en e-post til Utdanning at de tar sikte på å sette i gang gjennomgangen i løpet av våren eller sommeren i år.

Hvis det munner ut i et forslag om å endre loven, vil det bli sendt ut på høring sammen med eventuelle andre loven-dringsforslag. Vanligvis skjer det på sent på høsten og er avsluttet innen utgangen av året, ifølge departementet.

– Beskytt elevene, ikke de ansatte

– Sanner bør være mer opptatt av å beskytte elevene enn de ansatte. Å bli utsatt for seksuelle overgrep skader ungdom voldsomt, slik som det skader mindre barn, sier Oslos byråd for oppvekst og kunnskap, Inga Marte Thorkildsen (SV) til Utdanning.

● Overgrepssdomte og jobb i utdanning

> Personer som har vært dømt for overgrep, har lov til å jobbe i videregående skole. Det er opp til skoleeier å avgjøre om en person med en overgrepssdom i politiattesten skal ansettes.

> Partitopper fra Ap, Frp, SV og KrF har tidligere meldt at de støtter et yrkesforbud for overgrepssdomte i videregående.

> Utdanning har i flere saker kartlagt omfanget av overgrep utført av ansatte i barnehager og skoler. I fjor var 28 ansatte i skole og barnehage involvert i overgrepssaker.

● Private barnehager

Flertall ønsker mer kontroll med pengestrømmene

● Stortingspolitikere skal vurdere strengere regler for å hindre at private barnehageeiere kan ta ut stor fortjeneste fra driften. Flertallet i utdannings- og forskningskomiteen avga 6. februar en innstilling hvor de understreker at offentlige tilskudd skal komme barna til gode. De ønsker å kartlegge pengestrømmene i barnehagesektoren.

Personer som er dømt for overgrep, har lov til å jobbe i videregående skole, ifølge loven. Nå skal en eventuell lovendring vurderes.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Kompetansekrav til lærerne

Det var en tung bunke med papir med protestunderskrifter Høyres Kent Gudmundsen (t.v.) fikk av Steffen Handal utenfor Stortinget. I bakgrunnen står Hans Ole Rian fra Musikernes fellesorganisasjon.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Firer ikke på kompetansekravene

Flertallet på Stortinget ville ikke droppe kompetansekravene for erfarne lærere. Utdanningsforbundet varsler ny omkamp.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Stortinget behandlet 13. februar flere forslag om å ikke gi kompetansekravet regjeringen innførte i fjor tilbakevirkende kraft for lærere som utdannet seg før 2014. Lærere som ikke har fått videreutdanningen de trenger innen 2025, vil ikke kunne undervise videre i fagene med kompetansekrav. Det er dette lærerorganisasjonene kaller «avskilting» av lærere.

Det er reelt flertall på Stortinget for å skrote kravene, men KrF, som har fremmet ett av forslagene, måtte paradoksalt nok stemme mot sitt eget forslag fordi de er bundet av budsjettavtalen med regjeringen før jul. Dermed ble det flertall for at kravene blir stående slik de er.

Samme dag overrakte Utdanningsforbundet og andre lærerorganisasjoner et opprop mot avskiltingen av lærere. Over 37.000 hadde skrevet under. Leder

i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, mener det viser en solid støtte til motstanden: – Norske lærere reagerer sterkt på dette, sa han til Utdanning.

Han sier kampen ikke er over, og han tror det før eller siden vil tvinge seg fram en endring.

Mener videreutdanning løser problemet

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) applauderer flertallets avgjørelse i Stortinget.

– Mange nok og gode lærere er viktig for elevene. Derfor er jeg glad for at et flertall på Stortinget fremdeles sier ja til kompetansekravene vi innførte i 2015, skriver Sanner til NTB i en kommentar til motstanden mot kravet.

Regjeringen mener satsingen på etter- og videreutdanning gjør kommunene i stand til å gi alle lærere påfyllet som trengs for å oppfylle kravene innen 2025.

– En matematikklærer skal ha fordypning i matematikk, en norsk lærer i norsk og en engsklærer i engelsk. I dag mangler for eksempel én av tre lærere som underviser i matematikk tilstrekkelig fordypning for å oppfylle kravet. For å sikre at elevene lærer mer på skolen, er vi avhengige av lærere som har faglig fordypning i det faget de underviser i, sier Sanner til NTB.

Rødgrønne vil endre

SV, Rødt, Senterpartiet og Arbeiderpartiet støtter motstanden fra lærerne.

– Vi vil fjerne den såkalte avskiltingen av lærere og ha en bedre vei til målet om fullt trykk på kompetanseheving i skolen. Derfor har vi fremma ti forslag for mer kompetanse i dag. Det er synd at Høyre og Frp lukker øynene og nekter å vurdere andre virkemidler, sier Martin Henriksen, utdanningspolitisk talsperson i Ap.

MEST LEST:

- Rektor anklaget for å mobbe ansatte
- «Hvilke andre yrkesgrupper blir avskiltet over natten?»
- Overrakte 37.000 underskrifter mot avskilting av lærere - men Høyre står på sitt
- Hver dag tar barna Fløybanen til barnehagen på toppen av fjellet
- Læreren som ga barne-TV-mannen trygghet
- Sammenslåing av fylkeslag starter i august neste år

Gjekk du glipp av denne?

Kravstore foreldre får ikke alltid rett

Eleven utførte grov, planlagt vald i skoletida. Da hyra foreldra til den valdelege eleven advokat og klaget skolen inn for Fylkesmannen.

Utdanningsnytt.no/
1802Kravstore

Ny lærernorm

Sier
staten
må bla
opp

– Når det gjelder hva lærernormen vil koste, må vi ta utgangspunkt i dagens gruppestørrelse i skolen. Da kan ikke tidligere midler regnes med, sier Oslos byråd for oppvekst og kunnskap, Inga Marte Thorkildsen (SV).

FOTO JAN T. ESPEDAL

Oslos skolebyråd krever at staten må dekke kommunenes reelle utgifter til flere lærere.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

I slutten av januar sendte Kunnskapsdepartementet (KD) ut et skriv til kommunene om lærernormen som vil gi flere lærere i grunnskolen. Kommunene har allerede fått en del penger de kan bruke til lærernormen, skriver departementet. KD viser til tilskudd til økt lærertetthet på 1.-4-trinn, rundt 1600 lærerårsverk i 2017, og til tidlig innsats siden 2015.

Byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo, Inga Marte Thorkildsen (SV), har tidligere uttalt at Oslo bare har planlagt 25 nye lærerstillinger før de vet hvilket statlig beløp de får til lærernormen.

– Staten må dekke kommunenes reelle utgifter til lærernormen, skriver hun i en e-post til Utdanning.

– Både KDs brev og svar kunnskapsminister Henrik Asheim har gitt Audun Lysbakken, tyder på at regjeringen mener tidligere tilskudd skal være en del av summen til lærernormen. Men når det gjelder hva normen vil koste, må vi ta utgangspunkt i dagens gruppestørrelse i skolen.

Da kan ikke tidligere midler regnes med, skriver Thorkildsen.

I Kunnskapsdepartementet gjør statssekretær Bjørn Haugstad (H) rede for departementets skriv: – Vi har sendt ut et brev til kommunene om hvordan lærernormen skal forstås og hvilke tiltak som planlegges. Kompensasjon til kommunene kommer vi tilbake til i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018, sier han.

På Utdannings spørsmål om hvor mye mer penger kommunene vil få til lærernormen, har han ikke noe svar.

KS regner med penger fra staten

Erling Lien Barlindhaug i kommunenes arbeidsgiverorganisasjon KS regner med at staten blir opp pengene til lærernormen.

– I vedtaket heter det at ingen kommuner skal tape på lærernormen. Da går jeg ut ifra at kommunene får pengene som skal til.

Han sier det er naturlig at midlene til tidlig innsats som KD viser til i skrevet, ikke har gitt like mange lærere som de i teorien kunne.

– Midlene til tidlig innsats kan i noen kommuner ha dekket opp for budsjettkutt, sier han.

Barlindhaug sier kommunene er bekymret for om de klarer å skaffe nok kvalifiserte lærere i tide. Det kan bli kamp om å få tak i lærere frem

Lærernormen – flere lærere

Fra august 2018 skal antall lærere per elever være:

Én lærer per 16 elever i 1.-4. klasse
Én lærer per 21 elever i 5.-10. klasse.

Høsten 2019 skjerpes dette til:
Én lærer per 15 elever i 1.-4. klasse og
Én lærer per 20 elever i 5.-10. klasse

Til dette trengs det om lag 3000 flere lærere.

mot sommeren, og normen kan i verste fall føre til at andelen ufaglærte lærere øker, mener han.

Assisterende oppvekstdirektør i Kristiansand kommune, Svein Tore Kvernes, gir et eksempel fra sin kommune: – Satsingen på tidlig innsats førte til langt bedre lærertetthet på 1.-4. trinn. Samtidig tok tilskuddene til flere lærere i ungdomstrinnet slutt i 2017, slik at lærertettheten totalt i grunnskolen i Kristiansand ikke har endret seg stort, sier Kvernes.

Han er også bekymret for at normen fører til at det blir mindre rom til å gi ekstra lærerressurser til de skolene som trenger det mest.

● Barnehage

Har ikke penger til flere ansatte

Byråd i Bergen, Pål Hafstad Thorsen (t.v.), har kjempet for en bemanningsnorm i barnehagene i 15 år, men mener det nå går for fort i svingene. Han støttes av Høyres ordfører i Kristiansand, Harald Furre.

Høyre-ordføreren i Kristiansand og Arbeiderparti-byråden i Bergen er enige om at det ikke er penger til å innføre bemanningsnorm allerede til høsten. Regjeringen mener pengene er på plass.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Regjeringen har vedtatt en ny norm i barnehagene som trer i kraft til høsten. Ifølge den skal barnehagene ha minst én pedagogisk leder per syv barn under tre år og én pedagogisk leder per 14 barn over tre år. Kommunene og de private barnehagene må derfor ansette flere med pedagogisk utdanning.

Makstall for barn per voksen

Nå ønsker regjeringen å innføre enda en norm til høsten: maksimum tre barn under tre år per voksen og maksimum seks barn over tre år per voksen. Da må kommunene og de private barnehagene ansette flere folk i barnehagene.

Varsku fra kommunene

Kommunene og de private eierne roper nå varsku. De mener det mangler penger for å få det til.

Byråd for barnehage, skole og idrett i Bergen, Pål Hafstad Thorsen (Ap), sier han har kjempet for en bemanningsnorm i 15 år. Nå mener han innføringen skjer for fort, og at staten ikke bidrar nok økonomisk.

– Ikke nok penger

– Innføres dette allerede til høsten, har vi ikke nok penger og vil ikke klare det. Normen må fullfinansieres, og vi må få mer tid til å innfri, sier han.

Han får støtte fra ordføreren i Kristiansand, Harald Furre (H): – Dette handler om hvor fort det skal på plass. Stortinget må også se på finansieringen på nytt, sier Furre.

Furre støtter ikke en bemanningsnorm, men at Kristiansand har lagt inn penger til det i budsjettet hvis den vedtas. Normen vil ifølge Furre koste Kristiansand 35 millioner kroner. For å klare normen, må kommunen blant annet kutte rundt ti millioner kroner i skolen, mener han.

● Videregående skole

Rektor anklaget for å mobbe ansatte

Ansatte ved Ishavsbyen videregående skole i Tromsø har følt seg mobbet og utsatt for straff av skoleledelsen.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Det er ikke første gang skolen får slike varsler. Våren 2017 kom det anonyme varsler fra ansatte som mente arbeidsmiljøet ikke var bra nok og at opplæringsloven hadde blitt brutt.

– Vi svarte på disse og trodde saken var lukket. Nye anonyme varsler viser at vi ikke gjorde nok. Vi vil sette inn de ressurser som trengs for at alle skal kunne gjøre jobben sin og føle seg trygge, sier rektor Asbjørn Rikardsen til Utdanning.

– Ikke farlig å varsle

Rektoren vil ikke bruke krefter på å finne ut hvem av de 220 ansatte som har varslet: – Det skal ikke være fare forbundet med å varsle, sier han.

– Dette vil vi jobbe med over tid. Som skoleleder må jeg ha rett til å lede sammen med mine ledere, men jeg vil prøve å begrunne våre avgjørelser, slik at de ansatte kan akseptere ting slik de blir gjort.

– Vil dere leie inn noen utenfra for å bistå dere?

– Er det hensiktsmessig, er jeg åpen for det. I første omgang utarbeider vi en foreløpig plan og jobber kontinuerlig for å løse situasjonen.

I uke 5 møttes blant annet skoleledelsen og tillitsvalgt.

– Vi bistår hvis det ønskes

– Det er opp til skolen hvordan de løser dette. Vi bistår med profesjonell hjelp hvis det ønskes, sier fylkesutdanningssjefen i Troms, Sedolf Slettli, til Utdanning.

Ishavsbyen videregående skole er en skole for yrkesfaglige studieretninger i Tromsø. Skolen består av tidligere Breivika videregående skole og Tromsø maritime skole.

Aktuelt navn

Oppgjørets time nærmer seg

Dersom vårens tariffoppgjør skulle bli en frustrerende affære for LOs nye sjeføkonom, kan han koble av med en økt badminton.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

FOTO LO

● Roger Bjørnstad (44)

Hvem
Sjeføkonom i LO

Aktuell
Spenningen er stor foran årets tariffoppgjør. 27. februar møtes LOs representantskap, der de blant annet skal ta stilling til hva slags profil LO-fellesskapet ønsker i årets oppgjør.

Norsk økonomi er i ferd med å friskmeldes etter flere års oljedrevet nedtur. Er tiden kommet for mindre moderasjon, eller skal oppsvinget komme kapitalinteressene til gode?

Uforholdsmessig store overskudd skal arbeidstakerne ha sin del av. Underskudd som går ut over arbeidsplasser, må arbeidstakerne spleise på. Det er LOs representantskap som skal ta stilling til årets lønnskrav i denne avveiningen.

Det er knyttet stor spenning til forhandlingene om offentlig tjenstepensjon og offentlig avtalefestet pensjon (AFP). Må arbeidstakerne belage seg på nye innstramminger i ordningene?

Nei, forhandlingene om ny offentlig tjenstepensjon handler ikke om at staten skal spare penger. Den runden ble tatt i forbindelse med pensjonsreformen. Nå handler det om å tilpasse offentlig tjenstepensjon på en hensiktsmessig og rettferdig måte.

Hvilke andre temaer kan det bli strid om?

Det ligger også an til forhandlinger om AFP i privat sektor etter at partenes evaluering ble ferdigstilt i desember i fjor.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Hvis jeg kan ønske meg fritt, også blant historiske personligheter som nå er døde, ville jeg valgt den britiske økonomen John Maynard Keynes på grunn av hans innsikt i økonomiske sammenhenger og i forholdet mellom økonomi og samfunnsutvikling.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler timen om?

Den norske modellen, der vi gjennom trepartssamarbeidet og små økonomiske og sosiale forskjeller har skapt en supermodell som både er økonomisk og sosialt bærekraftig. Den har både gitt oss et velstandsnivå i verdenstoppen og fordelt velstanden relativt jevnt på hele befolkningen.

Hva liker du best med deg selv?

At jeg ikke bruker så mye tid på å tenke på hva jeg liker best med meg selv.

Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Nesodden badmintonklubb, som jeg leder. Dessuten er jeg medlem av Fremtiden i våre hender.

Hva er din favorittbok?

«Engler og demoner» av Dan Brown.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg trener, for eksempel ved å spille badminton.

Hvem er din favorittpolitiker?

Jens Stoltenberg, for hans evne til å forene idealisme, pragmatisme og faglighet.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg blir motivert av jobben jeg gjør i LO nettopp fordi jeg føler den bidrar til en bedre verden. Verdiene fagbevegelsen bygger på, er grunnleggende verdier for et godt samfunn.

«Vi har skapt en supermodell som både er økonomisk og sosialt bærekraftig.»

Manglende digitale ferdigheter **kan bli vår tids analfabetisme**

Denne høsten har over 60 000 norske seksåringer begynt på skolen. Mange av dem kommer til å jobbe i yrker vi ennå ikke vet hva er. Skal vi ruste barna våre best mulig for fremtiden, må skolen være med på den digitale utviklingen.

Selv om norske elever i stor grad har tilgang til digitale verktøy, har elevenes sosioøkonomiske bakgrunn for mye å si for deres digitale kompetanse. En stor europeisk studie fra ICILS (International

Computer and Information Literacy Study) viser at 24 prosent av norske ungdomsskoleelever mangler helt elementære og nødvendige digitale ferdigheter. Dette kommer av at norske elevers digitale kompetanse er mer knyttet til spill og bruk av sosiale medier enn av faglig relatert bruk.

En landsomfattende undersøkelse vi nylig har gjennomført avdekker at det i Norge er store forskjeller fra kommune til kommune og fra skole til skole når det gjelder bruk av digitale hjelpemidler i grunnskolen. Skal vi unngå et digitalt klaseskille må politikere, skoleledelse, lærere og foreldre bli bevisst på konsekvensen av å skape et gap mellom de som får tilgang til digitale læringsverktøy og de som ikke får det.

Uten en norsk skole som spiller en hovedrolle for elevene i forhold til å tilegne seg digital kompetanse, vil hverken dagens elever og Norge ha den digitale kompetansen vi trenger. Derfor har Atea sammen med noen av verdens største it-selskaper gått sammen i et felles dugnadsprosjekt for den norske skolen. Gjennom å benytte ulike digitale verktøy, i ulike fag, skal vi utvikle kvaliteten og innholdet i undervisningen, og sette søkelyset på at alle skoleelever har rett til å få de digitale ferdighetene de trenger nå og i fremtiden.

Les om den digitale dugnaden på **atea.no/digitalskole**

ATEA

Andelen mannlige lærere har sunket kraftig i Vesten de siste tiårene, og i 2054 kan de være «utryddet» i australske barneskoler. Men gjør det noe? Nei, skal man tro ny forskning, som viser at norske elever foretrekker kvinnelige lærere.

TEKST Hans Skjong
FOTO Tom-Egil Jensen

På rød liste:

Magister m

A photograph of a man with grey hair, wearing a dark blue sweater and dark trousers, standing in a locker room. He is looking towards the camera. To his right is a row of lockers with a metal rack above them holding several jackets and a green and white striped bag. To his left is a large window with a radiator below it. The floor is dark and has some items on it.

asculus

(den mannlige lærer)

Magister musculus – den mannlige lærer. Den mannlige lærerpopulasjonen står i fare for å lide samme skjebne som geirfuglen, dronten og vandreduen. Over hele den vestlige verden har andelen mannlige lærere gått ned de siste tiårene, viser statistikk fra Verdensbanken. Australsk forskning viser at mannlige lærere trolig vil være «utryddet» fra offentlige barneskoler i «The Land Down Under» innen 2054 hvis dagens trend fortsetter.

I 1999 var 36 prosent av grunnskolelærerne i Norge menn, mens andelen i 2017 var 25 prosent. I dag er det rundt 550 grunnskoler som har en andel mannlige lærere på bare 15 prosent eller mindre, viser tall hentet fra Grunnskolenes informasjonssystem (GSI). På landsbasis er kun én av fire lærere menn. Rekrutteringen ser ikke ut til å bli stort bedre. Kun 13 prosent av de uteksaminerte 1.-7.-grunnskolelærerne er menn.

Men gjør det noe? Nei, skal man tro den nye forskningen blant annet utført av professor Thomas Nordahl ved Høgskolen i Innlandet.

Mann over bord

Resultatene fra forskningen i Hedmark viser at elever jevnt over vurderer kvinnelige lærere som bedre på parametere som tilbakemeldinger i undervisningen, faglig trivsel, relasjon mellom lærer og elev og for norskundervisning, selv om kjønnsforskjellene i elevenes vurderinger av lærerne er små.

– Enkelt sagt kommer ikke mannlige lærere særlig godt ut i denne undersøkelsen, sier Nordahl til Utdanning.

Forskningen er del av en kartleggingsundersøkelse i Hedmark, hvor over 33.000 elever, foreldre, lærere, fagarbeidere, assistenter og skoleledere har svart på en rekke spørsmål om utdanning.

Nordahl sier at hypotesen til forskningsgruppen var at det ville vært mindre forskjeller mellom gutter og jenter i skoleresultater, faglig trivsel og andre variabler hvis klassen hadde en mannlig kontaktlærer.

– Vi fant tvert om at det var størst forskjeller mellom kjønnene når det var en mannlig kontaktlærer, sier Nordahl.

Han sier elevene var mer fornøyd med læringsmiljøet når de hadde en kvinnelig lærer.

Nordahl understreker at selv om undersøkelsen kun er gjort i Hedmark, var andelen som svarte på undersøkelsen såpass stor at det godt lar seg gjøre å overføre resultatene på landsbasis.

Hakk i lærerplata

Har man en ledig stund og vil lese seg litt opp på hva som er sagt om mannlige lærere, eller mangelen på sådanne, de siste årene, vil man se et tydelig mønster. «Alle» i utdanningssektoren er bekymret for at menn velger bort læreryrket, og mange tror flere mannlige lærere kan være med på å minske frafallet blant gutter i skolen, være forbilder for gutter, bidra til å rekruttere menn til yrket og bidra positivt til arbeidsmiljøet på skoler.

Senest i høst sa Arbeiderpartiets Martin Henriksen at partiet vil bruke 10 millioner kroner i året på lærerrekuttering – og spesielt på menn.

I 1999 var andelen mannlige lærere i grunnskolen i Norge 36 prosent. Knappe tyve år senere er andelen 25 prosent.

«Vi fant tvert om at det var størst forskjeller mellom kjønnene når det var en mannlig kontaktlærer.»

Thomas Nordahl
professor i pedagogikk ved
Høgskolen Innlandet

«Dette haster. Vi kan ikke sitte og se på at skolen sakte, men sikkert tømmes for lærere, eller at færre enn én av fire lærere i grunnskolen er menn», sa Henriksen til Utdanning i november.

Men dersom målet er å bedre skoleresultatene til gutter, har det svært lite å si hvilket kjønn læreren har. Det viser flere studier, både nasjonalt og internasjonalt.

Menn gjorde ikke guttene flinkere

Marcel Helbig er professor ved Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung – WZB Senter for samfunnsvitenskap i Berlin i Tyskland.

Fakta

13 prosent av de uteksaminerte 1.-7.-grunnskolelærerne er menn.

Om lag 550 grunnskoler har færre enn 15 prosent mannlige lærere.

På landsbasis er én av fire lærere menn. Hos skoleledere er andelen menn om lag 35 prosent.

Rekrutteringen til ungdomsskolen og de eldste barnetrinnene er bedre. Om lag én av tre av de uteksaminerte 5-10.-grunnskolelærerne er menn.

Forskning viser at gutter ikke får bedre skoleresultater når de har mannlige lærere.

En større undersøkelse i Hedmark viser at elever i noe større grad gir kvinnelige lærere bedre skussmål.

I Australia kan den mannlige læreren være «utryddet» fra offentlige barneskoler innen 2054.

Kilder: Grunnskolenes informasjonssystem, Database for statistikk om høyere utdanning, SSB, forskerne Thomas Nordahl, Anders Bakken, Marcel Helbig, Kevin McGrath, Penny Van Bergen.

Helbig sammenlignet resultater til 146.415 barneskoleelever i 21 land på de internasjonale testene PIRLS (lesing) og TIMSS (realfag), og så det i sammenheng med lærerens kjønn.

Helbigs forskning viser at det ikke gir noen fordel for gutter å bli undervist av mannlige lærer – gutter gjorde det med andre ord ikke bedre på testene hvis læreren het «Paul» i stedet for «Paula».

Han gjorde også en oppfølgingsstudie som gikk langt tilbake i tid, hvor han så på 42 studier med data fra 2,4 millioner elever i 41 land. Dataene gikk åtte tiår tilbake i tid.

– Det er tilnærmet ingen sammenheng mellom lærerens kjønn og elevenes skoleresultater, sier han til Utdanning.

Bra for trivsel og arbeidsmiljø

Lignende forhold finner man også i Norge, hvor forsker Anders Bakken i 2009 sjekket om mannlige lærere var viktige for gutters skoleprestasjoner. Bakken er forsker ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ved Oslo Met.

Han fant ut at 10.-klasseelever gjorde det bedre på eksamen på skoler med mange kvinne-

lige lærere, men at dette skyldes elevenes sosiale bakgrunn. Det var nemlig flere elever med høyt utdanna foreldre på skoler med mange kvinnelige lærere.

– Dermed ble konklusjonen at det ikke var noen sammenheng mellom lærernes kjønn og skoleresultater. Det viktigste er at læreren er god, ikke hvilket kjønn han eller hun har, sier Bakken.

Han sier det kan være viktig å ha menn i skolen blant annet for å bidra med positive mannlige forbilder for guttene, av trivselsgrunner og for arbeidsmiljøet blant de ansatte.

– Å ha god en blanding av kjønnene på arbeidsplassen er viktig for arbeidsmiljøet, sier Bakken.

Gunstig med menn i barnehage

Men kanskje det kan hjelpe med flere mannlige lærere i barnehagen? Det tyder i hvert fall forskningen til Nina Drange og Marte Rønning fra Statistisk sentralbyrå på. De undersøkte den kognitive utviklingen til barn mellom seks og ni år i Oslo. De fant at elevene som gikk i en barnehage med en høyere andel mannlige ansatte, gjorde det bedre på språk- og regnetestene i småskolen.

De skriver at det kan skyldes at menn samhandler med barna på en annen måte, eller at

En stor kartleggingsundersøkelse i Hedmark viser at elever foretrekker kvinnelige lærere og gir dem bedre skår på tilbakemeldinger i undervisningen, faglig trivsel, relasjon mellom lærer og elev og for norskundervisning.

>

Storhaug barneskole i Stavanger i Rogaland har kun 7,8 prosent mannlige lærere. - Det kan hende det noen ganger snakkes litt mer om tradisjonelt kvinnelige temaer som graviditet og strikking, men det er aldri ubehagelig mye av det, sier Bjarte Marvik Helland, én av skolens to mannlige lærere.

FOTO HANS SKJONG

«Det er tilnærmet ingen sammenheng mellom kjønn til læreren og elevenes skoleresultater.»

Marcel Helbig
professor ved Wissenschaftszentrum
Berlin für Sozialforschung

menn vil jobbe i barnehager som er «mer egnet til å fremme barns utvikling på måter vi ikke klarer å måle», slik det står i sammendraget til forskningsartikkelen.

Langt fra gutteklubben Grei

Det er altså ikke noen sammenheng mellom mannlige lærere og bedre skoleresultater for gutter, selv om noe forskning tyder på at det er noen fordeler med mannlige ansatte i barnehager. Men som forsker Bakken peker på, kan en god blanding av kjønnene blant de ansatte være viktig av hensyn til for eksempel arbeidsmiljøet. Men hva skjer med arbeidsmiljøet når det ene kjønn er sterkt overrepresentert? I oljehovedstaden Stavanger, ti minutters gange fra torget, ligger en staselig, gul barneskole i bydelen Storhaug. Storhaug skole har kun 7,8 prosent mannlige lærere – det vil i praksis si Bjarte Marvik Helland og Øyvind Skjæveland. Hva tenker Bjarte om arbeidsmiljøet ved en skole hvor godt under ti prosent av lærerne er menn?

– Jeg tenker i grunnen aldri over hvilket kjønn kollegaene mine har. Det kan hende det noen ganger snakkes om litt mer tradisjonelt kvinnelige temaer som graviditet og strikking, men det er aldri ubehagelig mye av det, sier Helland, som har jobbet ved Storhaug skole i 11 år.

Han har snakket med mannlige lærerkolleger ved andre skoler, og han har inntrykk av at hvis det er en større gruppe med mannlige lærere ved en skole, har

de en tendens til å bli værende.

– Det er kanskje også lettere å rekruttere flere mannlige lærere til skolen hvis det er en gruppe mannlige lærere der fra før, sier Helland.

Han har ikke inntrykk av at mannlige lærere er flinkere i noen fag, og kvinner i andre.

– Det er for eksempel mange kvinnelige lærere som er bedre på data enn menn, sier Helland.

Han tror ikke det er mangelen på mannlige lærere som gjør at gutter toppe en del lite flatterende statistikker i skolen. Blant annet er det dobbelt så mange gutter som jenter som får spesialundervisning i grunnskolen.

– Jeg tror det handler mye mer om strukturen i skolen, og at den for en del gutter er for teoretisk, med for lite lek og praktiske aktiviteter. Jeg husker selv en del gutter jeg vokste opp med, som slet i skolen, men som blomstret med en gang de fikk velge yrkesfag og bruke ferdighetene sine mer, sier Helland.

– Menn kjenner sin verdi

Marvik Hellands sjef, rektor Camilla Tanem-Hanevik, sier skolen godt kunne hatt flere mannlige lærere, men at det generelt dreier seg om hvilken kompetanse lærerne har, snarere enn hvilket kjønn de har. Samtidig tror hun det er lurt at de har menn i ulike roller.

– Det kan være fint for enkelte elever som trenger det. Vi har flere elever som vokser opp bare

Camilla Tanem-Hanevik er rektor ved Storhaug skole. Hun har jobbet ved andre skoler hvor mannlige lærere har vært «klar over» sin verdi som mannlige ansatt, og har brukt det som pressmiddel til å velge til de arbeidsoppgavene de helst ville ha.

FOTO HANS SKJONG

med mor, og disse kunne trenge mannlige forbilder, som også viser dem at de kan lykkes med høyere utdanning, sier rektoren, og trekker også frem svømming som et fag hvor de trenger en lærer av hvert kjønn.

Hun sier hun har opplevd at mannlige lærere ved andre skoler hun har jobbet ved, har vært klar over sin «verdi» som mannlige lærere på barne-trinnene.

– Jeg har opplevd at enkelte mannlige lærere har truet med å slutte hvis rektor ber dem om å jobbe på lavere trinn enn det de underviste på. De har sagt «jeg gidder ikke å jobbe her mer hvis jeg må ta 4. klasse». De brukte sin status som én av få mannlige lærere som pressmiddel til å velge de arbeidsoppgavene de helst ville ha. Det synes jeg er uheldig, sier Tanem-Hanevik.

Hun har lett etter menn i søkerbasen, men sier de mannlige kandidatene har manglet kvalifikasjonene skolen har behov for. Hun tror generelt økt lønn vil øke statusen ved læreryrket, noe som kanskje kan tiltrekke seg noen flere menn. Hun sier dette trolig særlig vil hjelpe i Stavanger-området, hvor mange menn har latt seg lokke av høye lønninger de siste tiårene i oljebransjen. Hun sier skolen kun har hatt to menn i praksis som lærerstudenter mens hun har vært ansatt ved skolen.

– Samtidig tror jeg ikke de beste pedagogene motiveres kun av høy lønn. De drives nok heller av et ønske om å jobbe med barn og å få frem det

Fem om menn i skolen

Hva tenker du om å sette inn tiltak for å øke andelen menn i skolen, og hvilke tiltak eller bevilgninger mener du i så fall må til?

FOTO MARIANNE RUUD

Iselin Nybø (V)

forsknings- og høyere utdanningsminister
Vi jobber systematisk for å styrke lærernes status og kvaliteten på utdanningene, blant annet gjennom å innføre en ny 5-årig lærerutdanning og ved å stille strengere krav til hvem som får bli lærer. Lønn kan også bety noe – med innføring av mastergrad vil nyutdannede lærere få om lag 70.000 kr høyere startlønn enn tidligere. Samtidig kan de som startet på lærerutdanningen i høst og som fullfører på normert tid, få ettergitt inntil 161.000 kr av studielånet etter å ha arbeidet i tre år som lærer. Dette er tiltak som er viktige, både for menn og kvinner, og som vi på sikt tror vil føre til flere generelt ønsker å bli lærer.

FOTO SV

Mona-Lill Fagerås (SV)

utdanningspolitisk talsperson
Jeg tror vi nå trenger en storstilt rekrutteringskampanje, først og fremst fordi norsk skole skriker etter kvalifiserte lærere (antall ufaglærte lærere har økt med 40 prosent siste 4 år). Men jeg tror også denne kampanjen særlig må rette seg mot gutter.

FOTO HANS KRISTIAN THORBJØRNSEN/HØYRE

Kent Gudmundsen (H)

utdanningspolitisk talsperson
Rekrutteringen til lærerutdanningene står sentralt, og her spiller utdanningsinstitusjonene i UH-sektoren en viktig rolle. Eksempelvis har Universitetet i Agder tatt grep for å styrke rekrutteringen av flere menn. Regjeringen jobber ellers med å gjøre lærerutdanningen generelt attraktiv og gjennom opptakskrav, masterløp og bedre lønn etter endt studie bør dette bidra fremover til å øke status og rekruttere flere lærere.

FOTO MARIANNE RUUD

Rahman Chaudhry **leder i Elevorganisasjonen**

Elevorganisasjonen har lite vedtatt politikk på dette feltet, men det kan være en idé å høste erfaringer fra forsøk med såkalte 'jentepoeng' på studieretninger med høy andel mannlige studenter, på lærerutdanningen.

FOTO STIG WESTON/UTDANNINGSFORBUNDET

Siri Skjæveland Lode

sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet

Jeg sier ja til alle tiltak som vil øke andelen menn i skolen, men vi må se helhetlig på dette. Rekruttering er en stor utfordring for skolen i dag. Vi trenger både mannlige og kvinnelige lærere. Vi trenger tiltak for å få flere til å velge å utdanne seg til lærere, og tiltak som gjør at lærere fortsetter å jobbe i skolen.

«Å ha en god blanding av kjønnene på arbeidsplassen er viktig for arbeidsmiljøet.»

Anders Bakken, forsker ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA)

beste i dem. Og antakelser som at mye av tiden på de minste trinnene går med på å tørke snue, er misvisende. Det er så mye mer – du skal lære barna å bli gode samfunnsborgere, sier Tanem-Hanevik.

Australia: Siste mann ut i 2067

Det er i barneskolene ansatte med XY-kromosomer i størst grad glimrer med sitt fravær. Slik har trenden vært i svært mange vestlige land. I Australia har forskerne Kevin McGrath og Penny van Bergen ved Macquarie University i Sydney laget et slags fremtidsscenario på hvordan kjønnsfordelingen blant ansatte kan bli i offentlige barneskoler om få tiår.

I 2054 kan arten «Magister masculus» være «utryddet» fra offentlige barneskoler, og også fra private og religiøse barneskoler i 2067. Forskerne presiserer at disse scenarioene vil inntreffe dersom mannlige lærere forsvinner fra skolene i samme tempo som i dag.

Kevin McGrath forklarer hvorfor så få menn velger læreryrket:

– Vi vet overraskende lite sikkert om hvorfor det er slik i Australia, men i debatter om temaet blir årsaker som lav lønn og status for yrket trukket frem. I tillegg til ensomhet, isolasjon, negativt syn fra omverdenen på menn som velger å bli lærere, og usikkerhet rundt hvor mye fysisk kontakt mannlige lærere kan ha med elever.

Senest i slutten av januar skrev NRK om mannlige ansatte i barnehager i Norge som synes det er vanskelig å ha barn på fanget av frykt for å bli mistenkt som overgripere.

En lignende trend har det altså vært i skolesys-

temet i Australia i flere år, forklarer Penny Van Bergen til Utdanning.

– Mannlige lærere som allerede jobber i skoleverket, rapporterer ofte om en frykt for at de blir mistenkt for å være overgripere. Det er mulig at denne frykten kan avskrekke noen menn fra i det hele tatt å vurdere yrket i utgangspunktet, sier Van Bergen.

Forskerne har også sett på hvordan mannlige lærere kan bidra positivt i skolen. Forskingen tyder på at mannlige lærere kan være med på å utvide elevenes forståelse av kjønn og være en positiv ressurs for elever som kan ha opplevd aggressiv og dominerende oppførsel fra voksne menn i nære relasjoner.

– Det kan være særlig viktig for noen elever, slik at de kan observere voksne menn som er snille, ikkevoldelige, og som har positive og likeverdige relasjoner til kvinner, sier McGrath.

Ingen angst for tenåringer

Tilbake til hjemlige forhold: Mange norske elever kan være 13 år før de i særlig grad får stifte bekjentskap i utdanningsløpet med mannlige pedagoger. Så hvor ønsker menn med pedagogisk utdanning å jobbe? Hint: stemmeskifte, puberteten og tenåringsutfordringer.

Menn velger fortsatt i størst grad ungdomsskole og videregående skole som karrierevei, noe også Database for statistikk om høyere utdanning viser. Om lag én av tre uteksaminerte kandidater på 5.-10.-grunnskolelærerutdanningene de siste årene er menn.

Et ekstremt eksempel på at mannlige lærere i langt større grad foretrekker ungdomsskolen,

Menn velger i større grad å jobbe i ungdomsskolen, slik Mjær ungdomsskole i Enebakk kommune i Akershus er et ekstremt bevis på. Her er nesten sju av ti lærere menn, her eksemplifisert ved faglærer Viggo Karlsen.

FOTO: HANS SKJONG

Lærer Espen Dahl (avbildet, med åttendeklassingen Muskan Abbasi) ved Mjær ungdomsskole tror menn velger å jobbe ved skolen fordi det er en solid gruppe mannlige ansatte fra før. Han trekker også frem utenomfaglige tilbud som lærerrevy og ballspilløkt som noe som bidrar til å rekruttere mannlige lærere.

FOTO HANS SKJONG

finner man på en rødmalt skole som ligger idyllisk til på en høyde i Enebakk med utsikt over Mjærvann mellom Akershus og Østfold. Nesten sju av ti lærere ved Mjær ungdomsskole er nemlig menn.

Mangeårig lærer ved skolen, Espen Dahl, og «ungfolelæreren» Hans Jørgen Maridal tror til en viss grad at menn velger å jobbe der fordi det er en solid gruppe mannlige lærere der fra før. Men de tror også utenomfaglige tilbud som lærerrevy og ballspilløkt bidrar til å rekruttere mannlige lærere.

Annethvert år arrangerer nemlig alle de ansatte ved skolen en revy, som er blitt svært populær i Ytre Enebakk og omkringliggende områder.

– Vi har nesten ingen elever som utagerer på skolen. Jeg tror mannlige lærere kanskje kan ha en beroligende effekt på elever som potensielt kan utagere, sier Maridal.

Espen Dahl minner om at skolen ligger over landsgjennomsnittet når det gjelder trivsel, ifølge Elevundersøkelsen.

Begge lærerne har erfaring fra å jobbe i barne-skole.

– Det var helt annet tempo i barneskolen, men jeg trivdes godt der også. Likevel visste jeg at det var ungdomsskolelærer jeg ville bli, sier Maridal.

Dahl trekker også frem muligheten for å gå litt dypere inn i fagene i ungdomsskolen, som en fordel med å jobbe der.

– Viktig å unngå subkulturer

Inne på rektors kontor sitter «sjefen selv», Henning Hagen, og lærer og sosialpedagogisk rådgiver Sidsel Snellingen.

Hagen sier det ikke har vært noen «aktiv politikk» å rekruttere flere menn, og han sier at arbeidsmiljøet ved skolen er godt.

– Samtidig er det viktig å passe på at det ikke blir «subkulturer» eller fraksjoner innad i lærerkollegiet. Det gjelder uavhengig av kjønn, sier Hagen.

Snellingen sier hun til en viss grad ser en forskjell mellom mannlige og kvinnelige lærere i hvordan de tilnærmer seg pedagogiske og sosiale problemstillinger med elevene på skolen.

– Mennene kan være veldig konkrete når de

diskuterer elevsaker. De sier «hva gjør vi nå», og tenker at de vil ha en løsning relativt kjapt. Mens kvinnene sier «hei, hei, nå må vi være litt mer sensitive» og diskuterer saken fram og tilbake i større grad. Men det kan også skyldes forskjeller i personlighet, sier Snellingen.

Elevene da, bryr de seg om lærernes kjønn?

Niendeklassingen Mattias Schau sier det i utgangspunktet ikke gjør noe hvilket kjønn læreren har, men at det er noen fordeler med å ha mannlige lærere.

– De skjønner gutta litt bedre, og de kan tulle litt og være litt kompis med oss. Det gjør det litt lettere å ha kontakt med lærerne, sier Schau, og legger til at det kan bli litt mindre «kleint» med seksualundervisning hvis det er en mannlig lærer enn en kvinnelig lærer.

Hjelpen for gutta som sliter

Sagaen om den mannlige læreren er snart ved veis ende. Flere menn i skolen kan ha fordeler, både for arbeidsmiljøet og for enkelte elever, slik kildene i saken så langt har beskrevet.

Men de bidrar ikke til bedre skoleresultater for gutta, og forskningen fra Hedmark tyder på at elever foretrekker kvinnelige lærere.

Hva vet vi om hvordan gutter som sliter i skolen kan hjelpes?

Professor Thomas Nordahl har sett litt på hva som kjennetegner skoler hvor gutter og jenter gjør det like bra i skolen. Disse skolene har elever som jevnt over presterer høyt, altså at både jentene og guttene er flinke. Funnene er fra den tidligere nevnte kartleggingsundersøkelsen utført i Hedmark.

Nordahl sier de fant tre hovedtrekk ved slike skoler.

* Skolene har god struktur, tydelige beskjeder til elevene og relativt sett lite frihet og ansvar for egen læring for den enkelte elev.

* Både kvinnelige og mannlige lærere ved skolene var spesielt opptatt av å etablere en god relasjon til gutter som hadde et trøblete forhold til skolen og lærerne.

* De var opptatt av å finne lesestoff som guttene likte. Det var viktigere at de leste, enn hva de leste.

Disse grepene var altså gjort i skoler der det var jevne resultater mellom gutter og jenter i skolen. Nordahl mener uansett at det viktigste er hvor flink læreren er, ikke hvilket kjønn læreren har.

– Satt på spissen, er det ikke noen kvalitet i seg selv å være mann, sier Nordahl

Rektor Henning Hagen

ved Mjær ungdomsskole sier det er viktig å unngå fraksjoner innad i lærerkollegiet, uavhengig av kjønn. Her er Hagen avbildet foran et stort fotografi fra en tidligere lærerrevy, hvor hans forgjenger er kledd i skinnjakke.

FOTO HANS SKJONG

«Inn i hver kultur og sivilisasjon nedkommer – år etter år – horder av ukultiverte barbarer i form av nyfødte barn. I alle samfunn brukes det således en overveldende mengde sosial energi på å gjøre kultiverte skapninger ut av dette menneskelige plasma.»

Paul Bohannon (1920–2007), amerikansk sosialantropolog

Konkurranse

Veslefrikkprisen 2018

For fjerde året er barn i Norge invitert til å skape musikk og sende inn til Veslefrikkprisen.

Leveringsfrist er 7. mars. Klassen, eller grupper på minst tre elever, kan delta. Musikken kan vare maks åtte minutter. Skolen må sende inn et enkelt lydopptak av musikken og en komposisjonsrapport om arbeidsmåte, valg og egenvurdering. Bidraget som vurderes til å være mest kreativ og helhetlig, velges av en jury av komponister. Vinnerne får reise til Oslo 12.-13. april, framføre verket med NRK Kringkastingsorkestet, festmiddag og to hotellnetter. Alle deltakerne får faglig tilbakemelding fra komponister.

ILL.FOTO SRI VATSA FREEIMAGESCOM

Når barn mister en forelder eller nært familiemedlem skal læreren våge å snakke med eleven.

ILL.FOTO ERIK ARAUJO, FREE IMAGES

Sorg

Slik håndterer du barn i sorg

Når sorgen over å miste et nært familiemedlem rammer et barn, bør skolen snakke åpent om det, sier danske Martin Lytje til folkeskolen.dk. Han har doktorgrad i sorgbekjempelse. Han har fire råd hvis en elev rammes av sorg:

- 1) Ta et møte med eleven og fortell hva du har tenkt å gjøre. Gi eleven deretter sjansen til å si om det er en god idé eller ikke.
- 2) Bruk din unike kjennskap til eleven og familien til å gi den støtten som gir mest mulig mening når det gjelder det eleven opplever.
- 3) Eleven i sorg kan få bruk for støtte i resten av tiden han eller hun har på skolen. Vurder flere møter med eleven i løpet av skoleåret.
- 4) Vær den ansvarlige voksenpersonen som snakker om sorgen med eleven, og spør igjen hvis du ikke fikk svar.

Språk

Sametinget vil ha grenseløse skoler

Sametinget ønsker at det legges til rette for bedre skolesamarbeid over landegrensene. Slik kan samiske skoleelever få et større samisk-språklig miljø. Ulike læreplaner, skolelover og skolestrukturer i det samiske språkområdet i Norge, Sverige og Finland er den store utfordringen. Sametinget starta arbeidet med dette i fjor. Sametingsråd for utdanning, Mikkel Eskil Mikkelsen fra Norske Samers Riksforbund sier til Utdanning at han venter den første rapporten om mulige strukturelle grep i midten av februar.

Utetid

Lektor advarer mot kjedelig lek i barnehagen

Mange barn opplever utetiden i barnehagen som kjedelig, fordi de voksne mangler kompetanse når det gjelder kreativ utelek, sier førstektor Trond Løge Hagen til Dagsavisen.

– Mange barnehager har en detaljert plan for ulike aktiviteter knyttet til det pedagogiske innholdet når barna er innendørs, men er vage og generelle når det kommer til hva de skal gjøre når barna er ute, sier han videre. Hagen jobber ved seksjon for fysisk aktivitet og helse ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH) i Trondheim. ©NTB

Kreativ utelek gjør barna mer konsentrerte når de begynner på skolen.

ILL.FOTO LENA OPSETH

Leseferdigheter

Færre elever leser dårlig

Andelen av elever på 4. og 5. trinn som er dårligere til å lese, er mindre enn for femten år siden. I 2001 leste 33 prosent av disse elevene dårlig. I 2016 var andelen redusert til 26 prosent, melder Universitetet i Stavanger. Kilde er PIRLS-undersøkelsene om leseferdigheter hos elever på 4. og 5. trinn i en lang rekke land. Forskerne mener bedre undervisning er én forklaring på hvorfor færre leser dårlig.

Forskerne mener bedre undervisning er en forklaring på hvorfor færre barn er dårlige lesere.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

● Frankrike

Totalt mobilforbud i skolene

Å bruke mobiltelefoner i klasserommet er allerede forbudt. Nå skal forbudet også gjelde fritimer, friminutt, lunsjpauser med mer.

Under valgkampen for presidentvalget 2017 lovet president Emanuel Macron å totalforby mobiltelefoner i franske skoler.

I desember 2017, i et intervju på TV-kanalen RTL, uttalte utdanningsminister Jean-Michel Blanquer at totalforbudet mot mobiltelefoner i franske skoler til og med ungdomsskolen trer i kraft fra og med høstsemesteret.

– Dagens barn leker ikke lenger i friminuttene. De stirrer inn i mobiltelefonene sine. Fra et pedagogisk perspektiv er dette et stort problem, sa Blanquer i intervjuet.

Det franske utdanningsdepartementet planlegger nå hvordan forbudet kan gjennomføres, for eksempel ved å låse alle mobiltelefoner inn i skap utenfor klasserommene, ifølge lemond.fr.

Å investere i flere tusen låsbare skap blir kostbart, og innsamling og utdeling av telefonene

En av president Emmanuel Macrons valgsaker var totalforbud mot mobiltelefoner i skolen. Til høsten blir dette realisert, ifølge utdanningsministeren.

FOTO SZILARD KOSZITCSAK/EPA/NTB SCANPIX

morgen og ettermiddag vil stjele av undervisningstiden, er noen av innvendingene fra lærere og foreldreorganisasjoner.

● Australia

Skyhøye boligpriser skviser lærerne vekk fra Sydney

I Sydney står skoler og sykehus nå i fare for å mangle personell. Årsaken er himmelhøye boligpriser, melder kringkastingsselskapet SBS News idet de siterer det nasjonale nyhetsbyrået AAP. En undersøkelse fra University of Sydney, offentliggjort 5. februar, viser nemlig at byen mistet nesten 20 prosent av sitt nøkkelpersonell, som lærere, sykepleiere og beredskapsarbeidere, til ytre og regionale områder 2006-2016. Bydelsskolene kan snart måtte kjempe for å fylle stillinger.

– Lærerne bor nå slik til at det tar dem to til tre timer bare å komme seg til skolen, sier generalsekretær John Dixon i NSW Teachers Federation til AAP. Ifølge ham er halvparten av stillingene besatt av tilkallingsvikarer og midlertidig ansatte.

● Tyskland

Sterk tysk utdanningssatsing

Den komande tyske koalisjonsregjeringa vil satse sterkt på utdanning, konkluderer nettutgåva til avisa Die Zeit. Partane er einige om å auke overføringane til skole, høgskole og forskning med meir enn 10 milliardar euro, ifølgje avisa. For betre kvalitet i barnehagane er det planlagt å bruke eit par milliardar.

– Det er ikkje mange land som investerer så mykje i framtida, kommenterer Die Zeit.

Det er dei konservative partia CDU og CSU som førebur å regjere i koalisjon med det sosialdemokratiske partiet SPD.

VIDEREUTDANNING FOR MATEMATIKKLÆRERE

Matematikk for lærere nivå 1 (8. – 13. trinn)

For deg som mangler studiepoeng for å fylle de nye kompetansekravene i faget.

Matematikk for lærere nivå 2 (8. – 13. trinn)

For deg som ønsker å fordype deg i matematikkfaget og forberede din egen undervisningspraksis.

GeoGebra for lærere (ungdomsskolen & VGS)

For deg som er interessert i GeoGebra og ønsker å bli flinkere til å bruke programmet i undervisningen.

Erfaringsbasert master i undervisning med fordypning i matematikk

For deg som ønsker å fordype deg i matematikkfaget og elevenes læring og gjerne videreutvikle deg som matematikklærer.

uib.no

Mitt tips

● **Nina Berge**

skolehagelærer

● **Agnes Lyche Melvær**

landskapsarkitekt

Berge og Lyche Melvær gir tips og råd om hvordan lærere i skoler, skolefritidsordning og barnehage i Nittedal kommune i Akershus kan komme i gang med skolehager og urbant landbruk.

● **Tips til arbeid med skolehager**

1. Start med små, lystbetonte og overkommelige tiltak som kan oppskaleres over tid.
2. Bruk avispotter til å så plantene innendørs. Barna trenger ikke å ta på de skjøre spirene når de skal plantes ut, de kan sette hele potten i jorden. Avispapiret løser seg opp og forsvinner i jorden.
3. Store frø, som erter, blomkarse, solsikker m.m. til små barn, og mindre frø, gulrøtter, salat, grønnkål m.m. til større barn.

Kilde: Agnes Melvær og Nina Berge

Har du et tips du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Mitt tips».

Øverst f.v.: Cathrine Reinford, Glittre barnehage i Hakadal i Nittedal; Marta Maciejewska, pedagogisk leder ved Etterstad barnehage i Oslo og Ann Kristin Milić og Anne Kind Svendsen ved Ulverud skole i Nittedal kommune lærte om dyrking og skolehager i Nittedal rådhus i februar. Her øver de seg på å lage plantepotter av avispapir.

Vil **inspire**re til dyrking

– Mange barn vet ikke at maten vokser i bakken, sier skolehagelærer Nina Berge.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

Hålke, snø og minusgrader har preget store deler av landet de siste ukene. Planting, dyrking, såing og oppal står kanskje ikke i hodet på mange pedagoger nå.

– Det burde det, sier skolehagelærer Nina Berge til Utdanning.

Hun antyder at pedagoger ideelt sett burde planlagt skolehager før jul, for å få det inn i årshjulet, men sier det fortsatt er mulig å få det til i løpet av våren.

I Nittedal rådhus i Akershus forteller hun om skolehager og dyrking. Om lag ti pedagoger og et par andre nysgjerrige nittedøler lytter når hun snakker om skolehager, hybridfrø, plantekasser, fiberduk, kompost og ideelle vannings- og lysforhold.

– **Barna vet ikke hvor maten kommer fra**
I begynnelsen av tretimerskurset forklarer Berge hvorfor det er så viktig å lære barn om dyrking og hagestell.

– Mange barn vet ikke at maten vokser i bakken. De har blitt lært opp til å «ikke spise ting som

ligger på bakken». Jeg har opplevd en mor som kastet gulrøtter fordi de hadde jord på seg. Da har fremmedgjøringen overfor maten vi spiser kommet ganske langt, sier Berge under kurset.

– Jeg opplever at elever får et skikkelig løft av å drive med skolehager, sier Berge til Utdanning.

Hun sier det er lett å gjøre undervisningen og det praktiske rundt skolehager tverrfaglig.

– Du kan i grunnen putte inn alle fag. I tillegg til naturfag og mat og helse, er det enkelt å flette inn språk og matematikk. Du kan for eksempel la elevene regne ut volum, sier Berge.

Generasjonen uten skolehager

Landskapsarkitekt Agnes Lyche Melvær er også til stede denne onsdagskvelden. Hun har jobbet med satsing på urbant og bynært landbruk ved Regionkontor Landbruk for kommunene Lørenskog, Nittedal, Oslo, Rælingen og Skedsmo. Blant annet skolehager har vært en sentral del av satsingen.

Hun forteller om den historiske utviklingen av skolehager. Mange elever i etterkrigsgenerasjonen fikk lære om planting og dyrking i skolehager,

Skolehager har vært en del av satsingen på urbant landbruk i regi av Regionkontor Landbruk i Lørenskog, Nittedal, Oslo, Rælingen og Skedsmo.

FOTO SKEDSMO KOMMUNE

Amanda i klasse 2b og Mathias og Ghena i 2c ved Rotnes skole i Nittedal fikk glede av at skolen satser på skolehage.

FOTO AGNES LYCHE MELVÆR

– **Barn er** fremtiden. Det er vesentlig at de blir kjent med å dyrke mat og forstår hvor maten kommer fra, sier landskapsarkitekt Agnes Melvær. Her ser vi to elever ved Rotnes skole i skolehagen.

FOTO AGNES LYCHE MELVÆR

ng i skoler

– **Selv om** man bor i nærheten av et jorde, kan man ha like lite kjennskap til dyrking som barn i byen, sier Melvær. Her vanner Tyra i klasse 2b ved Rotnes skole planter elevene har dyrket frem.

FOTO AGNES LYCHE MELVÆR

mens elevene fra om lag 1980-tallet og til nå har hatt lite erfaring med det.

– Under krigen, da nordmenn tok i bruk hager og parker til matauk, var kunnskap om å dyrke generelt mer utbredt. Det kan ha reddet mange liv, sier hun til Utdanning.

Hun sier urbant landbruk i mange vestlige land har vært en økende trend fra midten av 2000-tallet.

– Barn er fremtiden. Det er veldig viktig at de blir kjent med å dyrke mat og forstår hvor maten kommer fra. Skolen har ofte et teoretisk søkelys. Derfor er det fint at barn kommer seg ut av klasserommet og lærer om dyrking i praksis, sier Melvær til Utdanning.

Hun legger til at å drive med hagestell er svært god mosjon.

– Det er jo særlig fint for mange elever som kanskje er rastløse og sitter mye stille, sier Melvær.

– *Saker om urbant landbruk i media er påfallende ofte reportasjer fra innenfor ring 3 i Oslo. Mange barn andre steder i Norge lever tettere på dyrket mark. Hvorfor bør skoler ha hager på slike steder?*

– Landbruket har jo blitt mer og mer industria-

lisert. Man kan bli fremmedgjort for dyrking og naturen også i distriktene. Selv om man bor i nærheten av et jorde, kan man ha like lite kjennskap til dyrking som barn i byen, sier Melvær.

Gressløk i en potte eller ti poteter i jorden

– *Det er mange trange skolebudsjetter rundt om i landet. Hvorfor bør skoler prioritere dette?*

– I skolehagen blir bærekraft omsatt i handling. Elevene får erfaring med grunnleggende økologiske kretsløp. Det trenger ikke å koste mye. Man kan starte med gressløk i en potte eller ti poteter i jorden, sier Melvær.

Ei som har lyst til å komme i gang med skolehage, er Anne Kind Svendsen, assistent ved Ulverud skole i Nittedal kommune. Hun fikk selv oppleve dyrking på Løren skolehage i Oslo i oppveksten.

I tillegg til å lære elevene sine at «poteter ikke vokser på trær», tror hun hagestell kan være en fin arena hvor elever ikke trenger å være så opptatt av å prestere.

– Mange av de elevene vi må løpe etter i gangene, vil kanskje heller stå og spa, lete etter meitemark og snakke litt, sier Svendsen til Utdanning.

Fiberduk, hybridfrø og jordbær

Kursholder Nina Berge har snakket seg varm om fordelene med fiberduk, hybridfrø, riktig vanning, stell og lysforhold. En billig måte å komme i gang med skolehager på er såkalte plantekasser. De kan fylles med plantejord fra egen kompost eller fra hagesentre. Slik blir ikke skolen avhengig av tilgang til god matjord på eller ved skolen.

Berge trekker frem poteter, gulrøtter, blomkarse og gresskar som noen av sortene som egner seg godt for skolehager.

Hun minner kursdeltakerne om å følge sesongen, og dyrke arter som lettere «følger» årshjulet i skolen.

– Men vær varsom når det gjelder jordbær. De modnes midt i fellesferien, sier Berge.

Snakk med styrer om hvilke kompetansebehov barnehagen din har. Sammen kan dere legge en plan for videreutdanningen din.

Framtida leker i barnehagen din.

Kan du gjøre den bedre?

Hver dag gjør du som barnehagelærer en innsats for framtida vår. Faglig påfyll kan gi deg ny og inspirerende kunnskap, og barna gode forutsetningene for utvikling og læring.

Ønsker du å ta videreutdanning? På udir.no finner du en rekke studietilbud som lar deg kombinere jobb med studier.

Videreutdanning for deg som er barnehagelærer.

Søk før 1. mars på udir.no/videreutdanning-bhg

Ni av ti
barnehagelærere
sier de har hatt nytte av
videreutdanning i
jobbhverdagen.

Utdanningsdirektoratet

Utdanning på Bredtveit

Voksenopplæringen på Bredtveit tilbyr både grunnskoleopplæring og kortere kurs.

På videregående skoles nivå tilbys studiespesialisering og musikk, dans, drama.

Av yrkesfaglige program tilbys design og håndverk, trearbeid, frisør, service og samferdsel, teknikk og industriell produksjon, restaurant- og matfag, yrkesfaglig fordypning og fellesfag.

Til sammen har avdeling Grorud rundt 60 elever.

I Bredtveit kvinnefengsel gis det tilbud om voksenopplæring både til dem som soner korte og lange dommer. I fengselsbygningen i nybarokk stil i bydel Grorud i Oslo har ideen om en bakebok blitt virkelighet.

Har du lyst på «Politets Pavlova» eller «Slemme jenters sitruskjuks»?

I Bredtveit kvinnefengsel har innsatte laget boka «Kriminelt gode kaker». Det har ført til lærekontrakt.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Porten til Bredtveit kvinnefengsel åpner seg for en festkledd gjeng. I spissen kommer Oslos ordfører Marianne Borgen og Oslos utdanningsdirektør Astrid Søgne. De er invitert til lansering av boka «Kriminelt gode kaker og søte fristelser».

For de ansatte ved Grønland voksenopplæring og elevene i entreprenørskapsklassen er denne dagen i begynnelsen av desember en dag de har ventet lenge på. To år er gått siden elevene fikk ideen til bokprosjektet.

Mens sola skinner fra skyfri himmel, stanser den festkledd gjengen et øyeblikk og beundrer de vakre fengselsbygningene i nybarokk stil oppført i 1921 og fredet av Riksantikvaren. Etter at gjestene er gått opp steintrappa og inn i gangen, må mobiltelefoner leveres og låses inn i et skap.

Ble motiverte underveis

Gjestene låses ut på den andre siden av bygningen, gjennom en ny port og inn i spisesalen, der det er duket for lanseringsfest. Bordet bugner av søte og vakre fristelser i fat og på glass. Tre stolte elever forteller hva bokprosjektet har betydd for dem.

– Jeg må innrømme at jeg var skeptisk i starten. Jeg kan jo ikke bake. Men jeg tenkte at jeg får vel sjekke dette ut. Mange oppgaver skulle gjøres, og

siden jeg er god på data, har jeg jobbet med bokdesign og bilder. Deltakelsen i prosjektet kombinerte jeg med å ta design og håndverk, sier en av dem.

Også designet bærer preg av hvor boka ble til. Hver nye oppskriftsside har en ansiktsprofil i sort bak et gitter. Nederst på alle sidene er det avbildet piggetråd.

– Det var gøy å få være med på bokdesignet. Det var motiverende at vi fikk være med på å bestemme selv hva vi ønsket å gjøre. Da klarte vi å muntre hverandre opp på tunge dager, sier hun.

En annen forteller: – Jeg hadde begynt på en yrkesfaglig utdanning tidligere, men fullførte ikke. Jeg var ikke særlig motivert for skole og interesserte meg verken for restaurant og matfag eller design og håndverk. Men etter flere timer med dyktige lærere fikk jeg troen på at også jeg kan lære noe.

– Nå har jeg funnet ut at jeg vil bli konditor. Jeg har fullført alle fellesfagene, programfagene i mat og restaurant og fått læreplass i bedrift og frigang til å fullføre skolen ute. Derfor vil jeg bare si tusen takk til alle dere som trodde på meg. Å delta i prosjektet har både vært morsomt og hard jobbing.

Den siste av de tre elevene sier: – Hadde jeg fortalt folk for noen år siden at jeg skulle være med

på å lage en bok, ville de sett rart på meg. Deltakelsen i prosjektet har vært frustrerende, krevende og lærerik, og jeg vil takke både rådgiver og lærere som aldri ga opp.

Når Utdanning spør en av elevene hvilken kake hun anbefaler, tar hun en kort tenkepause.

– Hvis jeg skal velge én, må det bli «Sikkerhets-sjefens skoleboller».

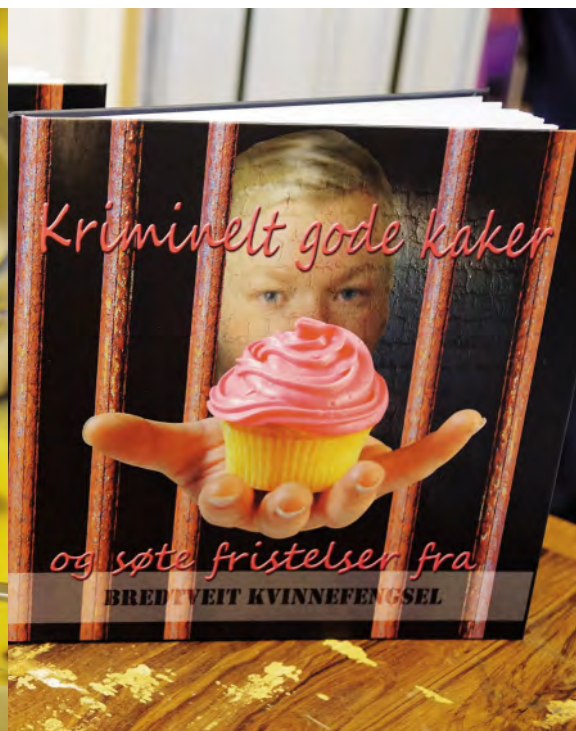
Innsatsvilje og pågangsmot

Skolerådgiver Hilde Bolle forteller til Utdanning at hun er stolt av deltagernes engasjement, pågangsmot, innsats og tålmodighet.

Bolle sier elevene formulerte ideen sin slik: «Vi skal lage ei kriminelt god kake- og dessertbok med oppskrifter fra Bredtveit fengsel. Vi har som mål at boka skal utgis.»

Nå er målet nådd og boka står utstilt. Den inneholder 52 oppskrifter, samt noen korte tekster fra innsatte og ansatte om prosjektet. Første opplag var på 500 eksemplarer. Nytt opplag er trykket og i skrivende stund er over 700 bøker solgt. Boka kan foreløpig bare kjøpes hos Grønland voksenopplæring og i Bredtveits butikk «Fengslende design» i Oslo, men det jobbes med å få til bredere distribusjon.

oppskrifter

Gjestene fikk blant annet forsyne seg av «Prestens pasjonsfruktkrem», «Narkobikkjas nordnorske suksess», «Sippeguris sjokoladekake med peanøtkrem», «Kynikerens kanel-snurrer» og «Effektbetjentens energikuler».

Fengselsleder Nils Leyell Finstad har fått inn sin egen favorittoppskrift. «Det er frihetsberøvelsen som er straffen. Det er nok», skriver Finstad i forordet til boka.

Gjestene blir interessert mens de kommenterer bilder, design og kakenavn. Her finner vi både «Rømlingens røvercookies», «Aktors appelsinfromasj» og «Lærerens lemoncurd».

– Vi har bakt til bursdagsfeiring, fredagskos og andre anledninger. Men så fant entreprenørskapsgruppa ut at de ønsket å gjøre bakingen til bokprosjekt. Siden vi har innsatte med både kort og lang soningstid her, er det mange som har bidratt i løpet av prosjektperioden, sier Bolle til Utdanning.

Bakeglad ordfører

– Dette vet ikke alle, men jeg elsker å bake, sa ordfører Marianne Borgen i sin hilsmningstale.

– Det flotte med å bake er at du får et raskt resultat. Sånn er det jo ikke alltid i politikken. Derfor hender det at jeg kommer hjem fra et langt kveldsmøte i bystyret og setter i gang å bake en kake eller et brød. Baking er også en fin måte å glede andre på.

– Jeg har ikke fått lest så mye i boka ennå, men jeg har kikket på bildene, og de er fantastiske. Jeg er veldig imponert over at dere har stått for alt selv, både oppskrifter, bilder, design og tekster. Nå gleder jeg meg til å øve på oppskriftene, sa Borgen.

– Jeg er sikker på at bokprosjektet har lært dere mye nyttig som dere kan ta med dere ut.

En tydelig rørt Astrid Søgne sa: – Noen formidager er bedre enn andre. Dere som er elever her minner meg om hvorfor jeg har brukt hele livet mitt på skole. Som tidligere lærer kjenner jeg meg igjen i det dere forteller om å mestre. Dere har med dere sterke historier som vi ikke vet noe om. Men jeg føler meg trygg på at opplæringen dere har gjennomgått vil gi dere nye muligheter.

– Tidlig innsats er viktig. Men det er heller aldri for sent, sa hun.

– Jeg er ikke like glad å bake som ordføreren,

Oslos utdanningsdirektør Astrid Søgne velger glutenfritt. – Tidlig innsats er viktig, men det er heller aldri for sent, sa hun i sin hilsmningstale.

men det skyldes at jeg har glutenallergi, røpet hun.

Utdanningsdirektøren fikk likevel smake. For elevene hadde laget glutenfrie alternativer også.

– Jeg har bestilt 15 bøker jeg skal gi bort i gave, forteller Søgne.

Fengselsdirektørens favoritt

Fengselsleder Nils Leyell Finstad gratulerte ansatte og innsatte. Han sa: – For meg er denne dagen spesiell. Hele livet har jeg nemlig fått høre at min første setning var: «Er det kake til kaffen i dag?».

I forordet i boka skriver Finstad: «For meg er Grønland voksenopplæring ensbetydende med kreativitet, kvalitet og gjennomføringsevne».

– Og så passer det jo godt at lærerne heter Bente «baker» Hansen og Hilde Bolle, sier han.

De to lærerne smiler.

Fengselslederen røper at han først ikke finner sin favorittdessert; tilslørte bondepiker. Men så blir han beroliget. Han finner den på side 90 under navnet «Fengslende damer». Oppskriften er med mango, pasjonsfrukt og lime, som alternativ til eplemos.

De to lærerne forteller at elevene har utformet forretningsidé, laget budsjett og markedsføringsplan. De har testet ut alle oppskriftene flere ganger. Farge, konsistens og smak er vektlagt i oppskriftene som til slutt ble med i boka. Elevene har jobbet iherdig med fotografering og bildebehandling. Dagslyslamper er skaffet, og dataprogrammer er nedlastet, siden innsatte ikke har tilgang til internet.

– Bokprosjektet har også vært god trening i lesing, skriving og regning, sier rektor Kirsti Husby.

Hun overrakte en gave til deltakerne. En jordbær-snopper som fjerner hamnen.

– **Jeg elsker å bake**, røpet Oslos ordfører, Marianne Borgen (Ap). Hun er imponert over boka og klar til å prøve ut oppskriftene.

Kvinnefengsel med lang historie

Bredtveit kvinnefengsel holder til i en vakker bygning på en bakketopp i bydel Grorud øst i Oslo.

Opprinnelig var dette en gård eid av lekpredikant Hans Nielsen Hauge fra 1817 til 1824.

På eiendommen ble det oppført et «lære-hjem for unge gutter med forbedringspotensial».

I 1929 ble det besluttet å opprette en arbeidsskole for unge lovbyrtere på Bredtveit. Men andre verdenskrig kullkastet planene.

Høsten 1941 ble Bredtveit tatt i bruk som politisk fengsel for menn etter en beslutning tatt av norske nazistiske myndigheter.

Først i 1945 ble Bredtveit tatt i bruk som kvinnefengsel i forbindelse med rettsoppgjøret med landssvikene.

Framtida er på skolen din.

Kan du gjøre den bedre?

Ta kontakt med skoleeier
og legg en plan for
lederutdanningen din.

Som rektor har du ansvar for et godt læringsmiljø og elevenes læringsutbytte. Rektorutdanningen gir faglig påfyll og inspirerende kunnskap som fremtidens skole og ledere har nytte av.

Søk før 1. mars på udir.no/rektorutdanning

 Utdanningsdirektoratet

Gårdsbarnehage:

Lærer hvor **maten** kommer

Styrer Øystein Brogård vil ha barna med på å ribbe hønene og lage mat av dem etterpå. I Tronvik Gårdsbarnehage i Moss tas oppgavene på alvor.

TEKST Arne Solli

Tronvik Gårdsbarnehage, med 92 barn og 32 ansatte, ligger på grunnen til Tronvik Gård på Jeløy i Moss kommune. Eier av barnehagen og gården er Hilde Sofie Hjelseth, utdannet som både agronom og barnehagelærer. Hun flyttet til gården med sin far som 16-åring i 1986.

Hjelseth har selv sin daglige dont i barnehagen, der hun samarbeider tett med styrer Øystein Brogård.

– Det er viktig at barna får forstå at maten ikke kommer fra hyllene i en kjedebutikk, sier Brogård.

– Det bør etter min mening være en grunnleg-

gende tanke at alle får lære om sammenhengen mellom maten vi spiser og det å dyrke grønnsaker og å holde og stelle dyr. Videre må alle få lære om menneskets rolle i naturen og å ta vare på den. Jeg tror ikke vi her i barnehagen kan redde verden, men vi kan gjøre vår lille innsats for å trekke i riktig retning.

Barnehagen har blant annet høner som legger egg, og barna får spise eggene. Når hønene slutter å legge egg, er Brogård klar på at de må slaktes og bli til mat, og at dette er en prosess barna må få være med på når den tid kommer.

– Nå mener jeg ikke at barna skal hogge hodet av hønene, men prosessen etterpå, med ribbing og det å lage mat av dem, mener jeg de kan være med på, sier han.

Å normalisere ting

– Barnehagen er ikke en del av gårdsdriften. Størstedelen av det dyrkede arealet brukes til kornproduksjon. Selv om barna får se hva som foregår, er de naturligvis ikke involvert i korndriften, klargjør Hjelseth.

– Vi har imidlertid holdt av noen mindre jordlapper der barna får dyrke poteter, grønnsaker og solsikker. Dyreholdet, med høner, griser og kanner, er naturligvis også tilpasset barna.

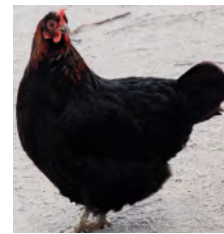
– Gårdsdrift i virkeligheten er naturligvis hardt arbeid, men å ta med barn på slakting?

– Vi hadde med en stor barnegruppe på elgjakt for noen år siden. Det gikk helt fint og var en spennende og lærerik opplevelse, sier Hjelseth.

– Foreldrene ville gjerne vite hvordan barna tok det når de fikk se blod. Det var uproblematisk for barna, som bare fulgte interessert med i det som foregikk. Det gjelder å normalisere ting. Det gjelder selvsagt også å gi god informasjon til foreldre og foresatte på forhånd, og å forberede barna godt på hva de skal være med på.

Det samme mener Brogård:

– Når jeg ser hvor mye grønnsaker som blir liggende igjen på jorden fordi gulrota er for liten eller har feil fasong, eller fordi agurken ikke er rett nok,

Barna får være med på å ribbe hønene og gjøre dem til mat, men selve slaktinga tar voksne seg av.

FOTO TRONVIK GÅRDSBARNEHAGE

Øystein Brogård har vært styrer i Tronvik Gårdsbarnehage i vel to år. Hilde Sofie Hjelseth er eier og leder av barnehagen, som hun startet opp i 2007. Gårdsbarnehagen er et frittstående og kjedeuavhengig AS, medlem av Private Barnehagers Landsforbund.

FOTO ARNE SOLLI

blir jeg bekymret for den bærekraftige utviklingen. Vi lærer barna at mat kan se forskjellig ut, men den smaker like godt. Vi må bruke mer av det vi dyrker og kaste mindre!

Uvanlig foreldreinnsats

Tronvik Gård er på 207 dekar, og mye av barnehagens uteareal og faste tursteder er plassert i utkanten av det dyrkede arealet. Her finnes blant annet lavvo og naust med båt og brygge.

– Denne spredningen av utearealene gjør at

mer fra

vi kan la grupper av barn leke mer skjermet, og i mindre grupper, når det er behov for det, sier Hilde Sofie Hjelseth.

For å få det til å gå rundt, må foreldrene og barna være med på å føre dyrene i helgene.

– Vi setter opp turnuslister, og det er ingen problemer å få fylt dem – tvert om. Mange synes de får for få helger der de kan ta ansvar for dyrene våre! For barna er disse førehelgene en flott mulighet til å vise foreldrene sine hva de har lært og kan.

Fornøyd SU-leder

Det er knapt annet enn godord å høre fra samarbeidsutvalgets leder Andrea Narum:

– Jeg liker gårdsprofilen, jeg synes personalet er flott, styrer og eier er gode til å informere og gi innsyn, og foreldrene er lette å få med på det som skjer i barnehagen, sier Narum. Hun er selv barnehagelærer, men i en annen barnehage.

I bakgrunnen låven, som huser de forskjellige avdelingene; Småspirene, Høyloftet, Lille Fjaset, Bingen og Naturvennene. Den opprinnelige låven er fra slutten av 1880-tallet, og den ble kraftig renoveret, modernisert og utvidet før den ble tatt i bruk som en del av barnehagen.

FOTO TRONVIK GÅRDSBARNEHAGE

– Øker respekten for liv

– Gårdsbarnehager er ofte et godt og virkelighetsnært pedagogisk tilbud, sier førstelektor Jan Ingar Iversen Båtvik ved Høgskolen i Østfold.

Førstelektoren ved avdeling for lærerutdanning ser nærheten til dyr som et fortrinn ved gårdsbarnehager:

– Denne nærheten gir barna kontakt med virkeligheten og lærer dem respekt for liv. Det er også svært positivt med den tilgangen til naturen som gårdsbarnehager gjerne har.

Jan Ingar Iversen Båtvik tror ikke han vil la barn overvære hodekapping av høner, men han ser det som greit at barn får ribbe høna:

– Det er en del av læringen om hvor ting kommer fra. Og det å stå på kjøkkenet og lage mat av høna, er bare positivt.

Det finnes nær 120 gårdsbarnehager i landet i dag, opplyser Ragnhild Finden, styreleder for Nettverk for natur- og gårdsbarnehager, stiftet i 2016.

Hun mener driften av en gårdsbarnehage lar seg enkelt forankre i rammeplanen.

– De har gjerne sin særegne profil, ut fra mulighetene i nærmiljøet. Det viktige ved dem er at de gir barna nærhet til natur og dyr, og barna får lære hvor maten kommer fra, sier Ragnhild Finden.

«Å skape et nettverk av mentorer er min måte å gi tilbake på.»

Som en av meget få med ikke-vestlig bakgrunn holdt Javad Mushtaq innlegg under NHOs årskonferanse i januar i år. I den fullsatte salen i Oslo Spektrum var også de fleste blendahvite.
FOTO ALEKSANDER ANDERSEN/NHO

Startet mentornettverk mot frafall

Javad Mushtaq (29) tar seg fri fra sin godt betalte jobb for å møte unge og inspirere dem.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– **Da jeg gikk på skole** i Halden, var det ingen selvfølge at jeg skulle komme langt. Jeg møtte holdninger som ikke virket utviklende på meg.

Utdanning og Mushtaq sitter på en kafé på Majorstuen i Oslo. Stolene er litt for lave for Javad, som måler 192 centimeter på strøpelesten.

– Det går fint. Under et opphold i Asia lærte jeg meg å få plass til beina som best jeg kan.

Javad Mushtaq er oppvokst i Halden, som én av åtte søsken. Foreldrene var innvandrere fra Pakistan. Faren hadde studert, men i Norge jobbet han blant annet på hotell og i andre ufaglærte jobber. Foreldrene så det som en selvfølge at Javad og søsknene skulle studere.

På skolen var det ikke sånn, ifølge Javad.

– Det ble ikke forventet like mye av meg som av elever med etnisk norsk bakgrunn. Hvorfor skulle jeg gå i norsk 2-klasse? Jeg ble så provosert at jeg valgte nynorsk, sier Javad og ler.

– Nynorsk var kanskje ikke det letteste valget?

– Det gikk. Jeg lærte meg å stå på og fikk etter hvert gode resultater. Såpass gode at enkelte lærere lurte på hvordan jeg med min bakgrunn greide det. Hvorfor ventet de mindre av meg enn av andre?

Hvis læreren spurte om noe og Javad var den eneste som rakte opp hånda og kunne svaret, hendte det at læreren sa: «Javad kan svare, men ikke dere.»

– Det føltes nedsettende. Hvorfor skulle ikke jeg kunne svare? Lærere må tro på elevene sine, sier Mushtaq.

Andre lærere var ikke sånn.

– Jeg fikk tilbake en prøve en gang der det sto sju, overstrøket og tilføyd en sekser. En annen lærer sa til meg at han måtte gå over prøven en ekstra gang for å forsikre seg om at det ikke var noen feil, men det ble sagt i en tone som gjorde at du skjønnte det var ros.

Mentor for unge

Skoletiden medvirket til at Javad ville vise unge at det går an å lykkes.

– Å skape et nettverk av mentorer er min måte å gi tilbake på, sier han.

– Vi jobber primært mot skoler med høyt frafall. Vi holder seminarer og har også blant annet åpen veiledning på Deichmanske bibliotek i Oslo.

Mentorene er studenter eller ferdig utdannet. Målet er å redusere frafallet og fremme høyere utdanning.

– Har alle mentorene flerkulturell bakgrunn?

– Nei. Jeg vil ha med alle som kan være rollemodeller.

Mangfold opptar Javad. Derfor har han skapt enda en organisasjon, MAK. Den er et nettverk av unge talenter med interkulturell bakgrunn eller interesse for interkulturell kompetanse.

– Nå kan jeg være med på å synliggjøre at mangfold er lønnsomt. Ved at vi hjelper hverandre og viser at det lønner seg å ansette og satse på folk med mangfoldig bakgrunn, får vi utnyttet interkulturell kunnskap som finnes i Norge. Vi kommer til å trenge mer av den enn vi har i dag.

Noe av det Javad er stolt av, er beste prosjektoppgave fra hans drømmeuniversitet, Harvard i USA.

– Vi slo ut 100 business-skoler, også Harvard selv, og fikk med prisen en anerkjennelse fra en tredjepart om at arbeidet holder høy kvalitet både nasjonalt og internasjonalt, sier han.

Drømmen er å studere ved Harvard.

– Folk har ledd av meg for drømmer og mål jeg har hatt, men hvem vet. Kanskje går jeg på Harvard en dag. Vi må heie på hverandre.

Vitnemålet hans gjorde at han kunne velge studievei på øverste hylle.

– Det sto mellom juss og siviløkonomi. I det pakistanske miljøet er økonomi ikke så stas som lege. Jeg håper det snur, sier Javad.

Årets økonomistudent i Norge

I 2010 ble han kåret til den beste økonomistudenten i Norge.

– Underveis ga jeg nesten opp. Jeg har et ansvar for å gi noe tilbake til samfunnet. Det vil jeg gjøre ved å få flere frem og ved et større mangfold i styrer og selskaper. De med en annen bakgrunn må ses som ressurser som kan tilføre bedrifter unik kompetanse. I styrer i norske bedrifter er det nesten ingen med annen bakgrunn. Ikke-vestlige innvandrere er fraværende, særlig kvinner. Der er det en vei å gå. Mangfold er ikke et problem, det er en fordel. Det håper jeg flere får øynene opp for snart, avrunder Mushtaq.

Ikke forsket på forventninger til innvandrerelever

Forskningsleder Jon Rogstad ved Fafo sier at ingen har sett spesifikt på hvilke forventninger som stilles til elever med innvandrerbakgrunn.

– Vi kan se tendenser til at innvandrer gutter oftere får råd om ikke å velge så teoritunge utdanninger. Av og til finner vi spor av at det ikke stilles like høye forventninger, men vi har ikke forsket på det. Det vi vet, er at innvandrer ungdommer stiller høye forventninger til seg selv, sier Rogstad til Utdanning.

Javad Mushtaq

Beste økonomistudent 2010.

Oslo kommunes 2013-pris for beste masteroppgave med Oslo-tematikk.

Siviløkonom fra Handelshøyskolen BI. Erfaring fra fire kontinenter.

Jobber til daglig som strategisjef i Aker Solutions, hvor han har erfaring fra blant annet Malaysia og Brasil.

Javad Mushtaq holdt innlegg under årets NHO-konferanse. Et stykke ned på denne siden Utdanningsnytt.no/javad2018 kan du se en video derfra.

Snakk med rektor om hvilke kompetansebehov skolen din har, og legg en plan for videreutdanningen din.

Framtida sitter i klasserommet ditt.

Kan du gjøre den bedre?

Hver dag gjør du som lærer en innsats for framtida, og framtida er full av ny kunnskap for både deg og elevene dine.

Ønsker du å ta videreutdanning? På udir.no finner du studietilbud som er opprettet for å gi lærere faglig påfyll og inspirerende kunnskap, og elevene et bedre læringsutbytte.

Videreutdanning for deg som er lærer.

Søk før 1. mars på udir.no/videreutdanning

Fire av fem lærere
synes det faglige innholdet
i tilbudet de har valgt
er godt!

Utdanningsdirektoratet

En venn i snøen

Der det er snø, er det snømenn. Noen mer spektakulære enn andre.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Mann med hatt

Klassisk snømann med bøttehatt og kost fra Oslo i 1994.

FOTO JØRN AREKLETT OMRE/NN/SAMFOTO

Kram klem

Et smeltende vennskap ved havet. En ung gutt og en snømann i et ømt øyeblikk ved Kringstadbukta i Molde i 1991.

FOTO ARNE STRØMME/SAMFOTO

Rød snø

Da Hollywood kom til Rjukan for å spille inn filmversjonen av Jo Nesbøs bok «Snømannen» i 2016, ble de møtt av «the real thing» midt i sentrum. Det hjalp ikke. Filmen ble verken noen kritikerfavoritt eller publikumssuksess.

FOTO JAN GUNNAR FURULY/NTB SCANPIX

Med ønske om fortsatt kaldt vær

En nyttårssnømann feiret det nye året i 2007. Året rant sannsynligvis bare bort for stakkaren.

FOTO ESPEN BRATLIE/SAMFOTO

Fra vann er du kommet

I en park ved Fagerborg kirke i Oslo lengtet noen etter våren i 2011, men det var neppe snømannen som savnet solen.

FOTO MORTEN HOLM/SCANPIX

En kald skulder

Snømenn kan brukes til så mangt. Her protesterer en hissig gjeng foran Stortinget i 2015 mot at regjeringen fastsatte en ny grense for havisen. Demonstrantene var bekymret for mer oljeindustri i sårbare områder. Muligens var ikke snømennene helt oljefrie midt i Oslo sentrum.

FOTO BERIT ROALD / NTB SCANPIX

Kvitebjørn

Under Holmenkollrennet tidlig på 1960-tallet sto denne gigantsnøbjørnen langs løypa. Rett ut av eventyret Kvitebjørn kong Valemon.

FOTO NTB SCANPIX.

Velter og smelter

Alle disse snømennene som kom og gikk, ikke visste jeg at det var selve livet. En tysk snømann i ferd med å ta farvel i 2016.

FOTO RALF HIRSCHBERGER/DPA/AFP GERMANY OUT

Petit

Olav Norheim

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Søkelyset på
de medskyldige

Den ene kommunen etter den andre har innført 9-årig obligatorisk skole i et tempo som har kunnet ta pusten fra noen hver. Det slår en også at utbyggingen har funnet sted aller raskest i Finnmark fylke, hvor lærersituasjonen langt fra har vært tilfredsstillende! Enda mer forbausende er det imidlertid at man har innført forlenget obligatorisk skole i kommuner hvor alle ansvarlige utmerket godt visste at man ikke på langt nær kunne tilby elevene den pedagogisk-psykologiske service som elevene har krav på i en obligatorisk skole. Mange av de kommuner det her er tale om, har ikke skolepsykolog og vil ikke få det på mange år ennå.

Norsk Skoleblad
nr. 9/1968

For 25 år siden
Dårlig innemiljø i skolen:
Ventilasjonsanlegg må
rustes opp for milliarder

Hodepine, kvalme, tretthet og slapphet. Svekket hukommelse og dårlig konsentrasjonsevne. Astma- og allergiplager og generelt nedsatt arbeidsevne. Slik er hverdagen for elevene på Storhamar skole i Hedmark. Fungerende rektor Inge Tillerås forteller at hodepinetabletter i flere år har vært en naturlig del av lærerutrustningen.

Skoleforum nr. 4/1993

ILLFOTO TERJE BENDISBY/NTB SCANPIX

Ny akkreditering

Namnet skjemmer ingen, og så vidare. Ja, ta no skulenamn.

Då eg begynte på skulen, begynte eg på folkeskulen. Det skulle vel bli folk av meg, då. Så vart det framhaldsskulen, det var eit framhald av folkeskulen. Etter mange andre skuleår vart det DH, eller «Dej Håu» som dei sa i Volda. På Lillehammer sa dei «Dee-Hå». Distriktshøgskole betydde det, for på 1970-80-talet og den tid skulle distrikta høgare opp og fram.

Med tida vart distriktshøgskolen berre høgskole, så namnet vart både høgare og kortare. Det vart så høgt og kort at Høgskolen i Oslo og Akershus vart heitande HiOA. Eit namn til å stamme-rope høgt for alt folket.

På toppen tronar universitetet, på toppar og tuver i sør og i nord, som på Leninhøyden i Bergen, på Gløshaugen i Trondheim, oppe på det gamle mønsterbruket Blindern i Oslo, og no i det gamle bryggeriet Frydenlund ved Bislett-sletta ovafor Oslo sentrum.

Då skulle ein vel kunne måtte tru at gamle HiOA kunne heite Bislett eller Frydenlund eller Aker eller Oslo då? Eller Kjeller. Med Universitet som etternamn, eller fornamn.

Men nei.

Ein heilt vanleg fredag i januar vedtok Kongen (med stor K) i statsråd (med liten s) at «Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) akkrediteres som universitet og får navnet OsloMet – Storbyuniversitetet. På engelsk blir navnet OsloMet – Oslo Metropolitan University.»

«That was a good wending», som sjefs-nissen sa i The Julekalender på tv, «that must we use in another episode».

Og så stor M midt i namnet då. At ingen har tenkt på det før. Men «storby». Er Oslo eigentleg ein stor by? Er det ein liten storby eller ein stor småby? Eller ein mellomstor mellomstorby?

Mannen som er rektor, seier ifølgje studentavisa Universitas at «begrepet Oslo er også et veldig godt etablert brand internasjonalt».

Avisa skriv at det har kosta høgskolen 787 778 kroner å få hjelp frå kommunikasjonsbyrået Burson-Marsteller med namneutvikling, presentasjonar og kommunikasjonsplanar.

Prosjektansvarlig for namneprosessen, seksjonssjef for samfunnskontakt og kommunikasjon ved HiOA, fortel om «en prosess preget av analyse, undersøkelser og involvering, med over 200 navneforslag på blokka». Og ho legg til: «Vi har også gjennomført fokusgrupper med de mest relevante målgruppene våre, som potensielle studenter».

Ja, men då så.

«Då skulle ein vel kunne måtte tru at gamle HiOA kunne heite Bislett eller Frydenlund eller Aker eller Oslo då?»

Olav Norheim
forfatter
FOTO PRIVAT

Frisonen

I denne spalten forteller
våre lesere om hva de trives
med å gjøre i fritiden.

– I frisonen kan jeg tie på morsmålet

**Dans i kroppen og dans på bølgetoppen er frihet for
Amira Rizvanbegovic Pedersen.**

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Agderposten

Fra april 1992 til desember 1995 døde 102 000 mennesker i krigen i Bosnia- Hercegovina. 1,8 millioner mennesker ble flyktninger. To av flyktningene var Amira Rizvanbegovic Hrenovica og hennes sønn. Han var 12 år da de kom til Norge. I dag heter hun Amira Rizvanbegovic Pedersen og underviser i spansk og engelsk ved Sam Eyde videregående skole i Arendal.

Morsmålslærer

– Den første jobben jeg hadde i Norge var som morsmålslærer, sier hun.

Hun har studert engelsk og spansk i Sarajevo og undervist litt der.

– Men det meste av yrkeslivet før jeg kom til Norge, tilbrakte jeg i et flyselskap i det gamle Jugoslavia, sier Amira Pedersen.

Det var dette som brakte henne ut av krigen. Sjefen i flyselskapet klarte å få et siste fly ut av Sarajevo for de mest sårbare. Blant dem var Amira og sønnen.

Frisoner i studier

I Norge studerte hun først kristendom og religion ved Menighetsfakultet, og deretter engelsk og spansk om igjen ved Universitetet i Agder.

– Det var hardt, for jeg studerte ved sida av full jobb. Men den gangen var studiene frisonen min. Det var nødvendig for meg å engasjere meg i noe som krevde konsentrasjon, for uroen over det som skjedde hjemme, var overveldende. For min egen del hadde jeg broren min i leir der. Far var død, forteller hun.

Tier på morsmålet

I dag er det ni andre bosniske kvinner, som alle bor i Arendal-området, som skaper frisoner for Amira.

– Vi har kvelder der vi kommer sammen og snakker språket vårt. Så lager vi mat og hører musikk, og så danser vi. Ikke sånn pardans og norsk svingom. Vi beveger oss til musikken hver for

oss, men sammen likevel, slik det er vanlig hjemme, sier Amira, før hun legger til at hos disse kvinnene, som hun kan snakke morsmålet med, er det ekstra godt å tie.

– I tillegg til kveldene med mat og dans, har vi fast avtale om å møtes på torget i byen hver lørdag. Så drikker vi kaffe og prater, sier hun.

Kaster loss

Men frisonen er ikke bare i fortida. Den skapes også når hun og mannen kaster loss og setter av sted.

– Vi seiler hele året, vinter og høst like gjerne som vår og sommer, sier Amira Pedersen.

Om sommeren er de på tur, gjerne over to måneder i slengen. De regner ikke Tyskland for å være særlig langt unna.

– Det er så flott, med vind og sjø i ansiktet og god tid til å tenke, sier hun.

Forbilde

Da kan hun tenke på situasjonen for flyktninger, og på norsk flyktningpolitikk.

– Det opptar meg naturlig nok sterkt. Men det er nok mest på jobben jeg omsetter dette engasjementet i praksis. Der møter jeg mennesker med en bakgrunn lik min, ikke minst når jeg underviser ved voksenopplæringa, sier hun, og fortsetter:

– Da prøver jeg å være et forbilde. Jeg prøver å gi dem tro på at de kan skape seg et godt liv med både jobb og frisoner. Men jeg underslår ikke at det krever arbeid for å komme dit. Mye hardt arbeid, sier Amira Rizvanbegovic Pedersen.

Amira Rizvanbegovic Pedersen kommer fra Sarajevo, men har fått ankerfeste i Arendal og Sam Eydens videregående skole. Derfra drar hun gjerne på tur.

**Amira
Rizvanbegovic
Pedersen (59)**

Hvem

Adjunkt ved Sam Eyde videregående skole i Arendal

Hva

Å leve i to kulturer

Bøker

 Aktuell bok ANMELDT AV Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen i Sogn og Fjordane

Nyttig bok om skolefravær og skolevegring

Skolefravær.
Å forstå og håndtere
skolefravær og
skolevegring.

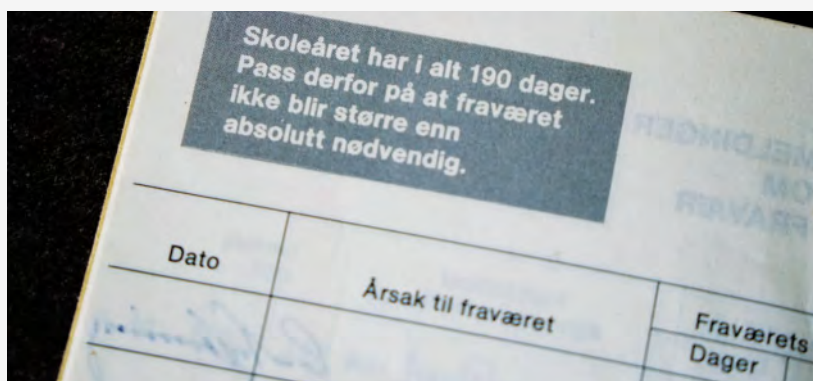
Av Trude Havik
Gyldendal Akademisk
2018
169 sider

Denne boka er enkel, lettlest og vil være særlig nyttig for lærere i grunnskolen og ansatte ved pedagogisk-psykologisk tjenestekontor.

Selv om 80 prosent av alt skolefravær er fravær med gyldig grunn, skal man ikke underkjenne at 20 prosent av fraværet over tid kan gi mer omfattende vansker, meldes det i denne boka. Det er bekymringsfullt når barn ikke deltar på den arenaen der de skal tilegne seg sosial og læringsmessig kompetanse som er viktig for å fungere i samfunnet. Skolen har i tillegg en forpliktelse til å være et sted der det er godt å være. Forfatteren understreker at skolefravær er utfordrende for både elever, foreldre, lærere og støtteapparatet.

Skolefravær vs. skulk

Forfatteren skiller mellom skolefravær og skulk. Skulk forbindes med elever som er umotivert for skole og er i opposisjon til lærer. Her kan foreldrene sveve i villfarelse om at barnet er på skolen. Disse elevene har ikke angst knyttet til å gå på skolen, men har andre aktiviteter utenfor skolen som de er mer motivert for. Å ha venner som skulker er gjerne en risikofaktor, da det er lett å bli trukket med på skulk. Skolefravær ses i sammenheng med skolevegring, der elevene blir beskrevet som stille, sjenerte og viser lite igjen. Dette er elever som vet at skolen og skolearbeid er viktig, men ikke opplever skolen som et sted det er trygt å være. Skolens ansatte opplever gjerne disse barna som vanskelig å få trukket med i aktiviteter, skriver Havik. Hun omtaler også det hun kaller en blandet gruppe, som består av elever med en psykiatrisk problematikk, og i mange tilfeller så

omfattende vansker at de har behov for kartlegging og behandling av instanser utenfor skolen.

Gradvis økning

I bokas forklaring av de ulike årsakene til skolevegring gir forfatteren god innsikt i hvorfor noen elever ikke klarer å gå på skolen. For de langt fleste av elevene som er borte fra skolen, starter fraværet tidlig og øker gradvis i omfang. Denne gradvise økningen av fravær over tid gjør at omgivelsene venner seg til at eleven ikke alltid er til stede. Det blir en naturlig del av elevens skolehverdag, og etter hvert reagerer ingen på at eleven ikke er til stede.

Barnehage

Barnehagen blir også trukket inn som en arena der man bør jobbe mot skolefravær. Allerede her kan man se tendenser til at noen barn gjerne vil slippe å gå i barnehage og at foreldrene gjerne lar dem få lov til å slippe. Det oppfordres til at om barnet er friskt, bør det gå i barnehagen de avtalte dagene for å innarbeide gode vaner i å delta der det forventes. Et godt eksempel på tidlig innsats i praksis.

Tiltak

Den delen som omhandler tiltak, er den mest omfattende i boka. Her er tiltak mot både skulking og skolefravær tatt med. Havik understreker at skolen trenger mer kunnskap. Hun gjennomgår fore-

byggende tiltak mot skulking og skolefravær, i tillegg til tiltak rettet mot elever som allerede har utviklet skolefravær eller som skulker.

På generelt nivå nevnes et velstrukturert læringsmiljø med god læringsstøtte, noe skolen streber etter og som vil være godt for alle elever. Angst blir spesifikt nevnt som en grunn til skolefravær og blir tilsvarende spesifikt omhandlet i tiltaksdelen. For å hindre at elever med angst utvikler skolefravær, er det en nøkkel faktor å gi dem ekstra trygghet, eller å få dem tilbake i skolemiljøet etter lengre tids fravær. Å bygge gode relasjoner mellom lærer og elev, samt mellom elevene, er både forebyggende og oppfølgende. Hjemmeundervisning når skolefraværet er høyt blir kun anbefalt i en avgrenset periode. Mantraet i boken er at eleven bør delta i skolemiljøet sammen med andre elever.

Narrativer

Boka er enkel og lettlest. Den inneholder små narrativer med beskrivelser av hvordan elever kan tenke om skole og hvordan de utvikler skolevegring. Og det er små samtaler som viser hvordan man kan støtte eleven i det å gå på skolen.

Boken vil være særlig nyttig for lærere i grunnskolen og ansatte ved pedagogisk-psykologisk tjenestekontor (PPT). Også foreldre som opplever at barna sliter med å være på skolen, kan finne boken nyttig.

Framtida er i barnehagen din.

Ta kontakt med
barnehageeier
og legg en plan for
lederutdanningen din.

Kan du gjøre den bedre?

Hver dag er du som styrer ansvarlig for å skape et godt barnehagetilbud.

Gode ledere er en forutsetning for at barnehager skal utvikle seg. Søk styrerutdanning for å styrke lederkompetansen din for fremtiden.

Søk før 1. mars på udir.no/styrerutdanning

 Utdanningsdirektoratet

Veiledning i skolen:

Ikke bare for de nyutdannete

● **Elin Birkeland Markestad**
høgskolelektor ved
Høgskolen i Innlandet
FOTO SIGRID A. MARKESTAD T

Veiledning av lærere med lang erfaring må på dagsorden.

Veilederordningen for nytilsatte nyutdannede lærere ble innført høsten 2010. Det er en avtale mellom Kunnskapsdepartementet og KS med hensikt om å gi tilbud om veiledning til nyutdannede lærere og barnehagelærere i norske skoler. En evaluering av ordningen ble publisert i november 2016. Den viste at det er tilfeldig hvem av de nyutdannede og nytilsatte som får veiledning. Det er også tilfeldig hvordan veiledningsordningen gjennomføres. Det er dessuten store ulikheter med hensyn til veilederens veileder-kompetanse.

Kartleggingen og evalueringen av veilederordningen førte til at Stortinget i februar 2017 vedtok at det skal utformes nasjonale rammer for ordningen, slik at alle nyutdannede og nytilsatte lærere og barnehagelærere omfattes av ordningen. Det er i midlertidig ikke satt noen tidsfrist for når det partssammensatte utvalget vil komme med et endelig forslag til nyordningen.

Det er stor spenning og mye forventning knyttet til et kommende forslag om en ordning som inkluderer alle de nyutdannede, og ikke bare de som heldigvis bosetter seg i en kommune som prioriterer dette feltet. Ikke minst er det et stort engasjement fra pedagogstudentene og det nasjonale veiledningsnettverket, som jobber intenst for å styrke dagens veilederordning.

Samtidig som dagens veilederordning bør bli mer inkluderende og tilrettelagt for de nyutdannede, må vi ikke glemme alle lærerne og barnehagelærerne som har jobbet i mange år og for hvem faglig veiledning ikke automatisk settes på dagsordenen. Det er lett å utelukke denne gruppen i skolen når det kommer til behov for veiledning. Kanskje skyldes det at mange tenker at dersom du har jobbet mange år i skole eller barnehage, er du

både en trygg pedagog og har de beste svarene selv.

Slik er det imidlertid ikke. Erfarne lærere både ønsker og har behov for profesjonsveiledning. Det har jeg blitt tydelig klar over etter å ha forsket på feltet, og på mange måter vil jeg si at det er «katastrofalt» at ingen har tatt tak i denne tematikken tidligere.

Min studie, et kvalitativt masterprosjekt rettet mot lærere i grunnskolen som har minimum ti års erfaring fra yrket, viser at det er en dårlig tilbakemeldingskultur blant kollegaer i skolen. Hverdagens stress og mas åpner ikke opp for systematisk tilbakemelding. I den grad lærere gir tilbakemeldinger til hverandre, er det ofte på vei til eller fra en undervisningssituasjon eller i lunsjen.

Derfor sier informantene i min studie at de ønsker seg systematisk veiledning, slik at de kan gjøre en bedre jobb som lærere og samtidig få økt motivasjon til å jobbe videre i skolen. Flere trekker frem trivsel som et viktig aspekt for veiledning; fordi det i bunn og grunn handler om å bli sett og hørt. «Det er lett å tro at lærere med lang erfaring ikke trenger å bli veiledet i like stor grad som de nyutdannede og nytilsatte lærerne. Det stemmer ikke med virkeligheten. Vi har også et behov for at noen ser oss og veileder oss i jobben vi gjør», sier en av lærerne i studien. Og det virker jo ganske opplagt at enhver pedagog har behov for å kunne diskutere, fokusere og sette temaer på dagsordenen i en veiledningskontekst. Hvorfor blir det da ikke tilrettelagt for dette i norske skoler?

Jeg er fullstendig klar over at noen skoler driver med kollegaveiledning eller observasjoner, men for å drive profesjonsveiledning kreves det både

skolering og innsikt i faget. Veiledning krever at veileder har et sterkt fokus på sin rolle som veileder og er bevisst på at veiledningen skjer på veisøkers premisser. Veiledning handler i stor grad om å løfte frem veisøkers perspektiver og refleksjoner rundt valgte temaer. Det skaper en opplevelse av å bli sett og hørt. For lærere som har arbeidet mange år i skolen er savnet etter nettopp det å bli løftet frem stort, skal jeg tro mine informanter riktig, fordi veiledning ikke har vært et prioritert satsningsområde for mange skoler.

Ifølge de erfarne lærerne kan det godt være rektor eller en med lederoppgaver som veileder dersom en ordning blir systematisert. I metodikken skolevandring er det rektor som skal observere og gjennomføre veiledningssamtalen i etterkant. Samtidig sier de erfarne lærerne at det viktigste er relasjonen mellom partene, og at den legger føringer for grad av åpenhet og ærlighet. Slik jeg forstår det er ikke det å være likestilt et absolutt nødvendig kriterium, men derimot er evnen til å se på hverandre som likeverdige parter av betydning. Når det gjelder veilederordningen for de nyutdannede, er det imidlertid lagt føringer for at den skal gjennomføres etter «likemannsprinsippet». Det vil si at det skal være en veilederutdannet lærer som veileder den nyutdannede.

I mine samtaler med de erfarne lærerne kom det også frem at deres erfaringer som veisøkere i en veiledningssamtale har gitt større trygghet og visshet om egen praksis er i tråd med gjeldende retningslinjer for pedagogisk praksis i organisasjonen. Som en av lærerne sa: «Noen ganger føler jeg meg veldig ensom i dette yrket, til tross for økt samarbeidstid. Veiledning sikrer at vi beveger oss i samme retning, enten man har jobbet i to eller tjue år».

Jeg vil derfor si at det er nødvendig at vi i tiden fremover evner å rette oppmerksomheten mot veiledning i hele skolen som organisasjon og på alle nivå. Heldigvis er vi kommet et stykke på veien med tanke på de nyutdannede, men det gjenstår fortsatt å sette søkelyset på godt arbeid for å få den siste brikken på plass. Dessuten må de erfarne lærerne, ut ifra egendefinerte behov, også bli ivarettatt på en tilfredsstillende måte. Og hva med rektorer/skoleledere: Hvem veileder hvem, og hvem blir veiledet? Det er ingen tvil om at veiledning er en nødvendig del av vår profesjonsutvikling. Den bør sikres gjennom felles bestemmelser og ikke geografiske, økonomiske eller pedagogiske tilfeldigheter!

«Det er en dårlig tilbakemeldingskultur blant kollegaer i skolen.»

Norsk skole, nå med fyldigere kvalitet!

● **Thom Jambak**
medlem av sentralstyret i
Utdanningsforbundet
FOTO: MARIANNE RUUD

Om vi som jobber i skolen skal kunne oppfylle oppdraget vårt, må læreplanene tilpasses skolens mål bedre.

«For hvilken kvalitet har din etikk eller dine verdier?»

I **regjeringserklæringen** til Fremskrittspartiet, Venstre og Høyre står det at de vil innføre en nedre grense for kvaliteten i norsk skole. Men hva er kvalitet? Professor i norsk, Sylfest Lomheim, skriver at ordet kvalitet har fått som implisitt mening at det er snakk om verdifulle, gunstige, vakre, høyverdige egenskaper. Den definisjonen er fremmed for meg som leser mye om kvalitet i skolen. For meg henger kvalitet snarere sammen med et annet mål regjeringen har, nemlig å kartlegge alle læringsresultater og offentliggjøre disse.

Vi kjenner til forskjellen på kvalitativ og kvantitativ forskning. I skolen i dag virker det som om kvalitet er blitt det samme som kvantitet. Er det tellbart, er det kvalitet. Et mål på kvalitet i skolen er den internasjonale elevtesten PISA. Forskerne bak PISA setter opp en egen standard for hva man bør lære ut fra et økonomisk perspektiv, uavhengig av kultur, tradisjon, læreplaner og nasjonale formål med skole. I Store norske leksikon defineres kvalitet som tings måte å være på, beskaffenhet, spesifikk karakter (om sanseinntrykk). Enkelt sagt er kvalitet evnen til å tilfredsstille kundens eller brukerens krav og forventninger. Det tror jeg mange lærere kan kjenne igjen med tanke på forretnings- og konkurransetankegangen som har preget skolen de siste årene. Når skoleledere og lærere må forholde seg til elever og foreldre som kunder, kan jeg godt forstå at det blir vanskelig å drive en god skole. Spesielt om det er riktig at kunden alltid har rett. En del av det å være barn og unge er at de (heldigvis) er i opposisjon.

Slik politikere og andre bruker begrepet kvalitet i dag, er det blitt en McDonaldifisering av utdanningssektoren. En burger fra McDonald er lik over hele verden. Den skal lages og serveres etter en angitt standard. Går du på en McDonald-restaurant i Oslo eller Detroit får du den samme burgeren. Det er ingen tvil om at den oppfyller kravene til kvalitet med tanke på definisjonen av ordet, altså om den tilfredsstiller kundens krav og forventninger. Men har du fått oppleve kulturen eller det unike ved matlagingen i det landet du er i? Nepp. På samme måte fører kvalitetstankegangen innen utdanning til at vi får en skole som blir standardisert, kulturelt forflatet og ikke gir rom for å oppfylle hele skolens oppdrag. Gode eksempler på det er nedvurderingen av praktisk-estetiske fag i skolen og nedvurderingen av skjønnlitteraturen i skolen.

Utdanningssektoren har ikke klart å fylle ordet kvalitet med mening de siste 20 årene. Det er fordi vi som mener noe om skole i for stor grad har

godtatt begrepet som det er gitt, og vi bruker det uten å egentlig vite hva som menes med det. Politikernes behov for styringssignaler har ført til at hovedvekten av virksomheten i skolen nå er rettet mot testing av smale, målbare mål. Disse målene er standardisert slik at det skal være enkelt å rangere land. I Stortingsmelding 21 Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen for eksempel er frasen «god skole» nevnt fem ganger, mens ordet kvalitet er nevnt 290 ganger. Lærelyst er for øvrig nevnt seks ganger.

Fordi ordet kvalitet er knyttet til produksjon, til New Public Management, til standardisering og til industri blir hovedvekten av opplæringen rettet mot grunnleggende ferdigheter som enkelt kan måles og til å oppfylle rettighetene til «brukerne». Det er systemet ordet kvalitet beskriver, ikke innholdet. Den viktige delen del av skolens oppdrag, nemlig videreføringen av holdninger og verdier, det som i de eldre læreplanene ble kalt «gagns menneske», blir nedprioritert fordi det ikke er målbart.

Jeg mener at den gjeldende forståelsen av kvalitet i skolen har skadet skolen mer enn den har gagnet den. Tallene som blir brukt av politikerne til å styre skolen, sier lite om hvor god skolen i Norge er. Men de sier mye om hvor vi ligger på rangeringer. Eleven og samfunnsoppdraget blir borte i tallene.

Det er vanskelig å snakke om verdiene, menneskelighet, likeverdighet, åndsfrihet, toleranse og holdningene som holder samfunnet sammen og samtidig snakke om kvalitet. For hvilken kvalitet har din etikk eller dine verdier?

Nå er vi midt i en fornying av det viktigste styringsverktøyet i skolen, nemlig læreplanene. Om vi som jobber i skolen skal ha mulighet til å oppfylle oppdraget vårt, må læreplanene tilpasses formålet med skolen bedre. Det vil si at myndighetenes kontroll- og målebehov må begrenses. Læreplanene må i større grad bli et verktøy for skoleledere, lærere og elever og i mindre grad et styringssystem for myndighetene. Da vil vi kunne få en god skole for alle.

Da jeg gikk på videregående skole på 1980-tallet, lo vi mye av en reklame for Gillette barberingsskum. Det var et gult klistremerke på boksen der det sto: Nå med fyldigere kvalitet! Begrepet gir ikke mye mer mening når vi bruker det om skole i dag. Vi må begynne å fase ut ordet kvalitet når vi snakker om hva som er viktig for oss i skolen. Vi bør snakke om hva vi mener er en god skole.

Nytt vondt år

● **Arna Meisfjord**
styremedlem
Kvinneuniversitetet
i Norden
FOTO MARTIN JØSEVOLD

Minst 28 tilsette i skole og barnehage vart sikta, tiltalte eller domfelte for seksuelle overgrep i 2017. Kvifor blir ikkje himmel og jord sett i sving for å stoppe dette?

På nytt har Utdanning ein omfattande reportasje om seksuelle overgrep mot barn, der overgripar er lærar/tilsett i skole eller barnehage (nr. 1/2018). Minst 28 tilsette i skole og barnehage vart sikta, tiltalte eller domfelte i 2017. Utdanning hadde ein liknande reportasje i nummer 21/2016, der det vart fortalt om 74 lærarar som var involverte i saker som handla om seksuelle overgrep mot barn i perioden 2010 til 2016. Redaktør Knut Hovland skreiv på leiarplass: «Dette kan rett og slett ikke fortsette».

Men vi ser at dette held fram. Eit nytt vondt år for alle dei barn som blir utsett for overgrep. Det gjer særleg vondt at heller ikkje skole og barnehage er trygg for barna. Kva handlar dette om? Kvifor blir ikkje himmel og jord sett i sving for å stoppe dette? Korleis er det mogleg at ikkje styresmaktene augeblikkeleg sette i verk strakstiltak etter reportasjane i Utdanning i 2016? Korleis er det mogleg at ikkje dåverande kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen fekk laga ein handlingsplan for i det minste prøve å ta overgrepa på alvor? Ingen strakstiltak kom på bordet. Ingen intensiverte førebyggjande tiltak vart utvikla.

Så dokumenterer Utdanning i 2018 at situasjonen framleis er svært alvorleg. Røe Isaksen seier igjen at situasjonen er «forferdelig», men samtidig slår han fast at lærarar som er dømde for overgrep mot barn, framleis kan jobbe i vidaregåande skole. Han har ingen strakstiltak. Han har ingen planar for førebyggjande tiltak. Jau, han seier rett nok at lærarane må lærast opp til å handtere slike saker, men han tek ikkje ansvar som kunnskapsminister, for at slik opplæring skal settast i gang augeblikkeleg. Han melder ikkje at han vil gå til Stortinget og forlange ein dugnad og eit økonomisk løft for å gjennomføre opplæring for alle lærarar over heile landet, for å forebygge seksuelle overgrep mot barn i skole og barnehage.

Av fakta er det lite nytt i reportasjen frå januar

2018. Alt som står der, kom fram i Utdanning i 2016, bortsett frå at nye 28 tilsette i skole og barnehage er i søkelyset for overgrep mot barn. Mønsteret er det same: Barn blir ikkje truidd. Varsel blir ikkje tekne på alvor. Urett og overgrep får halde fram. Likevel er det svært viktig kunnskap som kjem fram, kunnskap som vi igjen må forlange at den nye kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner tek tak i og brukar til førebygging av nye overgrep mot barn. I eit tankevekkande intervju med ein rektor får vi høyre om at han fekk varsel om kritikkverdig oppførsel frå ein lærar, men rektor tok ikkje varselet på alvor. På spørsmål frå Utdanning sin journalist om kvifor varselet ikkje vart følgt opp, seier rektor: «Seksuelle overgrep begått av lærere er jo noe man egentlig ikke vil tro er mulig, men jeg vet med meg selv at dersom jeg hadde mistenkt noe sånt, ville jeg gjort noe. Da ville jeg ha undersøkt det nærmere.»

Dessverre trur eg dette er ei kjerne i forklaringa på kvifor varsel ikkje blir teke på alvor, kvifor vi ikkje ser problemet i skolekvardagen. Vi vil ikkje sjå det. Vi nektar å tru at lærarar kan gjere noko så kritikkverdig. Ei slik erkjenning vil rokke ved sjølv grunnmuren i den tilliten og forståinga som vi har av lærarrollen. Å ta inn over oss at seksuelle overgrep mot barn kan skje på vår skole, i vårt kollegium, av ein av våre mest populære og mest respekterte lærarar, sit langt inne. Samtidig er ei slik erkjenning ein føresetnad for å kunne sjå og kunne forstå. Rektor står i mange dilemma i slike saker. Det er fleire lovverk som er gyldige og som rektor må ta omsyn til. Arbeidsmiljølova, teieplikt, meldeplikt og avverjeplikt, saman med skolelova. Lojalitet til eigen profesjon kan skygge for plikt til å ta den svake part i forsvar. Uansett vil rektor kunne vere nokså sikker på at ei overgrepssak vil dele eit personale eller eit lokalsamfunn i to partar, dei som trur på eleven og på varselet og dei som tek læraren i forsvar. Å gå inn i ei slik sak er utruleg smertefullt, det er svært tidkrevjande og det vil skape mange konflikhtar og ulike alliansar, i

«Vi forventar at politikarane har vakna så pass at dei kan sette i verk strakstiltak i skole og barnehage.»

«Barn blir ikkje truidd. Varsel blir ikkje tekne på alvor. Urett og overgrep får halde fram.»

kollegiet og i lokalsamfunnet. Dei som varslar og dei som skal følgje opp varsel, vil sjølve kjenne på skyld og skam. Ikkje minst blir det vanskeleg å melde frå til politiet. Skoleverket har ein sterk tradisjon i å «ordne opp» i eigne saker. Metoden er dialog. Rettsstellet har liten plass. Det kjennest nesten som eit nederlag å måtte gå til politiet. Skulle ikkje skolen sjølv greie å snakke folk til rette og rydde opp? Og kva skal vi no eigentleg gjere med rykte?

Rektoren som Utdanning har intervjuet, var så heldig at han hadde ein lærar som formidla eit varsel. Likevel tok ikkje rektor tak, men overlèt til denne læraren å «rydde opp», snakke den aktuelle læraren til rette. Rektor er eit nøkkelledd i handsaming av seksuelle overgrep i skolen. Kva gjer ein lærar som ser problemet, som melder frå, men som har ein rektor som ikkje ser, som ikkje vil sjå? Same situasjon kjem foreldre i dersom dei melder frå til rektor og rektor ikkje vil ta tak. No er det slik at vi har fått eit sterkare lovverk som pålegg oss alle å ta ansvar dersom vi har mistanke om overgrep mot barn. Vi har alle både meldeplikt og avverjeplikt i slike saker. Vi kan ikkje slå oss til ro med at rektor ikkje vil gjere noko. Kanskje må vi sjølve gå til politiet med vår kunnskap. Så får rektor stå til rette for at han fekk varsel, men han gjorde ikkje noko.

Vi har sidan hausten 2017 opplevd ein #metoo-kampanje som har skaka samfunnet i grunnvolane. Vi har fått avdekkja og dokumentert kor omfattande seksuell trakassering og seksuelle overgrep er i samfunnet vårt. Særleg kjem dette

til syne i samanhengar der det er maktstrukturar som gjer den eine parten meir sårbar. Dette gjeld maktpersonar som er tillitsvalde, som har stort truverd, som har vore på TV og nyt stor tillit, i møte med dei som gjerne har desse som sitt føredøme. Det gjeld eldre i høve til dei som er yngre, og det gjeld i stor grad menn. I sak er jo dette ikkje noko nytt. Vi har forskingsrapportar som dokumenterer at det er slik. Det nye er at kvinner (og nokre menn) over heile verda i stort omfang har gått ut offentleg og fortalt om kva dei har vore utsett for. #metoo har gitt seksuell trakassering og seksuelle overgrep eit ansikt, som det heiter. #metoo har formidla overgrep på ein måte som forskingsrapportar aldri har klart. Arbeidsplass etter arbeidsplass står fram og fortel om at dei lagar retningslinjer, dei gjer det mogleg for varslarar å melde frå og dei forsikrar om at dei som varslar skal bli truidd.

Etter kvart som den eine skandalen etter den andre rausar inn i dei fleste politiske parti, må dei erkjenne at dei har ikkje forstått kva dette handlar om. Dei har sett gjennom fingrane med seksuell trakassering. Dei har vore meir opptekne av å forsvare sitt parti og eigne maktposisjonar enn å finne ut kva som faktisk har skjedd. Særleg ille er det at politikarar, dei som skal styre landet, viser seg å vere utan forståing for kva tillit krev av dei som forvaltar han. Det er jo politikarane som har vedteke Lov om likestilling, det er dei som har vedteke at overgrep mot barn er ulovleg. Korleis skal vi kunne vente at vanlege folk vil forstå og respektere lovverket når våre øvste tillitsvalde ikkje gjer det? Korleis skal vi kunne stoppe overgrep mot barn når seksuelle overgrep er så utbreidd i vårt politiske miljø?

#metoo har ikkje nådd skoleverket enno. Barn varslar på ein annan måte enn vaksne. Barn blir sjuke, får vondt i magen, vondt i hovudet, dei greier ikkje å konsentrere seg om skolearbeidet, dei blir urolege, dei blir aggressive. Eller dei blir

veldig stille, vil ikkje gå på skolen, flyktar inn i ei anna verd. Dei vaksne greier ikkje å forstå varsla, for det kan vere så mykje anna som feilar, kanskje kan det vere ADHD? Så endar vi i Noreg med eit omfang av diagnosen ADHD som knapt noko anna land vi kan samanlikne oss med. Omfanget av jenter mellom 15 og 20 år som får ei psykisk lidning, har auka med 40 prosent på fem år, viser ein ny rapport frå Folkehelseinstituttet. Det handlar gjerne om depresjon, angst, tilpassingsvanskar og vanskar med matinntak. Dette er symptom som kan ha samanheng med seksuelle overgrep. Men vi vaksne ser ikkje, vi trur ikkje, vi forstår ikkje. Vi vil ikkje tenkje tanken. Som rektoren sa til Utdanning. Hadde han hatt mistanke om at seksuelle overgrep kunne vere mogleg, då ville han ha gjort noko. Men kor mange varsel må vi ha før vi ser og forstår?

På ein pressekonferanse 21. januar fortalte statsminister Erna Solberg om korleis dei no jobbar i Høgre for å rydde opp i alle sakene om seksuell trakassering i partiet. Ho sa: «Reglar og handlingsplanar er ikkje nok. Reglar må handhevast og settast ut i livet. Det må vere ein kultur som gjer denne handhevinga mogleg.»

Det er flott og nødvendig at vår øvste politiske leiarskap tek ansvar for å rydde opp i sin eigen ukultur. Men det er altså desse tillitsvalde som skal styre landet og som skal sørje for at det blir sett ein stoppar for dei seksuelle overgrep som går føre seg i skole og barnehage. #metoo er ein vekkjar, blir det sagt, for å forklare at så mange har sove i timen, ikkje har forstått, ikkje kan hugse at det har kome varsel. No ropar vi igjen høgt og vonar at dei som søv kan vakne. Det er kome fleire varsel om overgrep i skole og barnehage. Vi forventar at politikarane har vakna så pass at dei kan sette i verk strakstiltak i skole og barnehage. Det trengst både handlingsplanar og handlingskraft. Men først og fremst trengs det eit oppgjør med ein kultur som nektar å sjå og som ikkje tek varslar på alvor.

Det er heilt vanleg å vere ordinær

● **Gunhild Snipsøyr**
avdelingsleiar ved Ulstein
vidaregåande skule
FOTO PRIVAT

Gjennom mange års arbeid i den vidaregåande skulen har eg møtt mange ungdommar som strevar for å vere gode nok.

Gode nok for dei andre, gode nok for foreldra sine og gode nok for lærarane, men først og fremst gode nok for seg sjølve. Dagens ungdom har fått tilnamnet «Generasjon prestasjon» på grunn av opplevinga av å ikkje vere bra nok, så lenge ein ikkje er best. Det er resultat dei oppnår, som definerer kven dei er. Dei har fått høyre at dei har alle moglegheiter i verda om berre innsatsen er god nok, om dei berre prøver nok. Ansvar for å lukkast blir difor tungt å bere. At to pluss to ikkje alltid blir fire, er ikkje så lett å vurdere. Ein time med lekser for ein elev treng ikkje å gi det same læringsutbyttet eller resultatet som ein time lekselesing for ein annan elev. Ein elefant kan ikkje bli ballettdansar, uansett kor mykje innsats han legg i det. Forventningane mange ungdommar har til seg sjølve er skyhøge og ofte umoglege å innfri. Ein skal strekke til på alle område, og «godt nok» finst ikkje i vokabularet. Resultatet kan ofte verte utslitne ungdommar som gir opp før dei retteleg har begynt.

Eg vil slå eit slag for det gjennomsnittlege og det ordinære. Det er nok av dei som loftar fram einarane, vinnarane og dei beste prestasjonane. Vi møter dei i alle kanalar. Eg vil altså heller peike på dei vanlege, litt middelmåtige og dei som ikkje står fremst for å ta imot merksemd og ovasjonar. Visst treng vi dei gode prestasjonane, men vi treng også det gjennomsnittlege. Om det er dei ekstraordinære som loftar oss til nye høgder både innan vitenskap og forskning, idrett og kultur, så er det dei ordinære som held hjula i gang. Mange er flinke til eitt eller hitt, men det er dei færreste som er flinke til alt, og dei fleste av oss presterer sånn middels, på det jamne. Å seie seg fornøgd med det gjennomsnittlege og heilt ordinære krev god sjølvkjensle og sjølvinnstikk. Ein må vite kvar ein står, kva ein er god for og sjå sin eigen verdi ut frå kven ein er og ikkje kva ein gjer. Her er det ikkje berre ungdomsgenerasjonen som slit, vi har litt å slite med vi som er vaksne også. Vi vil gjerne vise fram det vi synest at vi får til. Sosiale medium flyt over av glansbilete av vellukka liv, hashtag love-homeandhappyfamily, medan vi held kvardagsrot og posesuppe for oss sjølve.

Heilt frå borna våre er små, får dei ros for prestasjonane sine. «Så flink!», seier vi så snart dei strekker armene i været. «Så flink!», held vi fram når barnet reiser seg og «Så flink!», får dei høyre når dei tek sine første steg. Ros og tilbakemelding er viktig for barnet si utvikling, men

ein kan gi ros på så mange måtar. Ulike studiar viser at miljøet born veks opp i, kan påverke om dei blir prestasjonsorienterte eller meistringsorienterte. Den amerikanske utviklingspsykologen og forskaren Carol Dweck har gjort fleire studiar som viser dette. Ho gjorde mellom anna eit forsøk med ei gruppe born som skulle løyse ulike oppgåver. Nokre fekk ros for kor smarte dei var, medan andre fekk ros for innsatsen. Dei borna som fekk ros for å vere smarte då dei løyste enkle oppgåver, valde i mindre grad å halde fram med vanskelegare oppgåver. Dei unngjekk også i større grad utfordringar enn dei andre. Grunnen var truleg at dei var redde for å gjere feil og dermed avkrefte at dei var smartare enn andre. Dei borna som fekk ros for innsatsen dei gjorde, var klare for fleire utfordringar. Dei såg at det var mogleg å utvikle seg og lære av nye oppgåver. Dei opplevde meistringsglede. Carol Dweck konkluderte mellom anna med at dei prestasjonsorienterte borna gav lettare opp når dei møtte vanskar enn dei som var meistringsorienterte.

Etter mi meining har alle som har med born og ungdom å gjere noko å lære av dette. Korleis gir vi ros? «Så flink du er til å teikne!» eller «Eg ser at du har arbeidd mykje med denne teikninga!». Korleis kan vi hjelpe borna med å sjå mest på kva ein får til, framfor det ein ikkje er så god på? Kva spør vi om når borna våre kjem heim frå fotballkamp? «Vann de?» eller «Fekk du til noko av det du har trena på?». Kva seier vi til ungdommen som kjem heim med karakterane sine? Fokuserer vi einisidig på resultat eller tek vi med ei vurdering av utvikling, arbeidsinnsats, evner og andre faktorar som kan spele inn? Det er visst heller ikkje heilt uvanleg at foreldre betalar borna sine for gode karakterar, og eit lite Google-søk fortel meg at ein toppkarakter kan vere verd om lag 1000 kroner. Ved ein slik praksis ber ein i alle fall om at ungdommen skal verte prestasjonsorientert. Eg trur at vi gjer borna våre ei bjørneteneste om vi einisidig fokuserer på resultat og prestasjonar. Når vi skal ruste den oppveksande slekt for livet, treng dei å vite at det å lære er ein livslang prosess, at det er lov å feile, og at det er heilt vanleg å vere ordinær.

Kjelde:

Eleanor Rourke, Carol Dweck m.fl.:

Brain points: a growth mindset incentive structure boosts persistence in an educational game. ACM Digital Library. 2014.

«Å seie seg fornøgd med det gjennomsnittlege og heilt ordinære krev god sjølvkjensle og sjølvinnstikk.»

Fem grunner til at jeg aldri går fra lektor til rektor

● **Roar Ulvestad**
lektor i norsk,
hovedtillitsvalgt
Utdanningsforbundet
Bergen
FOTO PRIVAT

Mens lærerne ofte brenner lyset i både én og to ender, har vi mange rektorer som bare lempet det inn i peisen.

Jeg har jobbet i skolen i mange år, som lærer. Over oss lærere i skolehierarkiet har vi avdelingsledere, inspektører og rektor. Disse har stort sett vært lærere selv, og de har valgt lederstilling som et ledd i sin karriere. Hva med meg da, hadde det vært noe å endre den første bokstaven i tittelen min? Aldri i livet.

La meg være helt ærlig og ta den mest personlige grunnen først: Med en kaospilot i toppen går det sjelden bra. En rektor skal til enhver tid kunne stå til rette og informere om det som både kan telles og som ikke kan telles i en skole. Jeg kalder det bare av tanken. Det er best for alle om jeg har bare undervisningen og meg selv å forvalte.

For det andre er lederlønnene ingen ting å skryte av. For en lektor med full ansiennitet vil det være en helt marginal lønnsforskjell. Lønnsmessig hadde det vært mye lettere å ta noen vikartimer eller andre ekstraoppdrag. For å bli leder er det også forventet at man har en lederutdanning ved enten BI Handelshøyskolen eller Norges Handelshøyskole. At jeg som gammel røduss skal frekventere blårusshimmelen er rett og slett en ikke-sak, selv om særlig NHH får gode skussmål. Lederutdannelsen ved BI kunne godt vært mindre from, men mer sier jeg ikke om den saken.

For det tredje er det stort sett kjeft å få. Lærerne har ikke alltid oversikt over de rammene og føringene en rektor skal arbeide ut fra. Da blir det lett både misforståelser og misnøye. Arbeidsgiverledet over rektor ønsker at rektor «implementerer» endeløse tiltak, prosjekter, visjoner og ideer i skolen. Det innebærer ikke nødvendigvis at rektor har verken kompetanse, tid eller ressurser til å få satt alle disse gode intensjonene ut i livet. Å tilbringe en karriere mellom barken og veden på denne måten, tror jeg hadde tatt både nattesøvn og helse fra meg på kort tid.

For det fjerde er samspillet mellom elevene og meg drivkraften i min skolehverdag. Jeg ser at mange ledere har liten mulighet til å bruke tid på elevene. Det blir gjerne en og annen stikkprøve i klasserommene for å vise fjeset sitt og si hei. For så å vende tilbake til å gnikke på budsjettbalansen eller møte kommunen for å motta nye bestillinger. Møtet med elevene utfordrer oss lærere og holder oss i vigør. Det er det ingen tvil om. Det er ingen tvil om at det er skadelig for en voksen å ha for mye voksenkontakt over tid. All denne møtesittingen som voksne plager hverandre med, er sjelden av det gode. Stort sett er det et ritual for å minne hverandre om hvem som er sjef og hvem som ikke er det.

For det femte har jeg hørt hva lederne selv klager mest over: «Jeg skulle ønske jeg hadde mer tid til pedagogisk ledelse». For så vidt er det greit at mange ledere ikke har mer tid til dette. Det er sjelden at tjuv år gamle praksiserfaringer bør være styrende for hva som skal skje i klasserommene. Jeg velger likevel å tro at majoriteten av rektorer har mange gode tanker om hvordan vi skal forvalte oppdraget vårt, og at det er et tap for alle at de ikke har anledning til å bruke mer tid på og i profesjonsfellesskapet.

«Det ville være en stor lettelse om en tok noe av det økonomiske ansvaret vekk fra rektor.»

Jeg vet at mange tenker som meg. Jeg vet også at kampen om rektorstillinger ofte er like intens som i sjakkpartier der en spiller mot seg selv. Det vil si «lite intens», for den som måtte være i tvil.

Hva skal til for å skape mer interesse om rektorjobbene? Jeg tror det ville være en stor lettelse om en tok noe av det økonomiske ansvaret vekk fra rektor. Lønsspotten til lærerne burde være utskilt. Slik kunne rektor til enhver tid ta de beste lærerne uten å skule til lærerens utdanning og prislapp. Vi vet at det skjer i dag. Om bare denne ene oppgaven ble tatt vekk fra rektor, ville det mangedoblet handlingsrommet for å være tettere på lærerne og øvrig personale i det daglige. Lederen ville fått mer tid til å pleie profesjonsfellesskapet, gjennom både å ta aktivt del i det pedagogiske og faglige, og informere mer om hva slags rammer og føringer skolen har. Lederen kunne vært mer pedagog og mindre resultatenhetsleder. Jeg er overbevist om at det hadde gagnet resultatene også, både de som er lette å måle, og de andre målene, som først og fremst er å danne kunnskapsrike og gode mennesker.

En rektor som gikk fra rektorstilling til å bli lærer igjen, utbrøt i en samtale: «Jeg hadde glemt hvor travelt det er å være lærer!» Det er kunnskap som en rektor må ha til enhver tid, og rektor må ha tid til å tilegne seg denne kunnskapen. Jeg har hørt om rektorer som har arbeidet over 500 timer utover formell timemengde, med en fastlønn som ikke gir noe kompensasjon. Rektorene våre er tynnslitte av overarbeid, og det gagnar ingen. Mens lærerne ofte brenner lyset i både en og to ender, har vi mange rektorer som bare lempet det inn i peisen.

Jeg skjønner virkelig ikke hvorfor folk velger å bli rektorer slik som betingelsene er i dag, men jeg er glad for at noen tar valget. Det må være noe med at en føler at en tar et viktig samfunnsansvar. At dere får en hjertelig takk fra meg og at jeg uttrykker enorm lettelse for at jeg selv ikke er det, gir neppe det store utslaget på lykkebarometeret. Men takk.

● Meininger på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot fleire meiningstryningar enn det er plass til i bladet. Dei fleste vert publiserte i nettutgåva Utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meiningstryningar:

Fysisk aktivitet i alle fag. Endeleg!

Ein time ekstra fysisk aktivitet om dagen må vel vere ein draum å få til. Endeleg har opposisjonen pressa høgresida i kne på ei viktig sak. Ei høgreside som berre vil at ungane og ungdommane skal sitja og glo i ein skjerm medan dei eser ut, skriv Roar Ulvestad. [05.12.]

Jeg er redd politikerne er i ferd med å miste barndommens egenverdi av syne

Lek og barndom i skolen bør være en prioritert verdi som politikerne bør ha på sin agenda fremover, skriver Annette Kristoffersen Winje. [14.12.]

Dei gode intensjonars tyranni – om fysisk aktivitet i skulen

Stortinget vedtok å innføre pålegg om ein time fysisk aktivitet kvar dag i skulen utifrå edle intensjonar om å betre barn og unge si helse. Debatten har rast i tida fram mot vedtaket, skriv Gunhild Nordvik Reite. [20.12.]

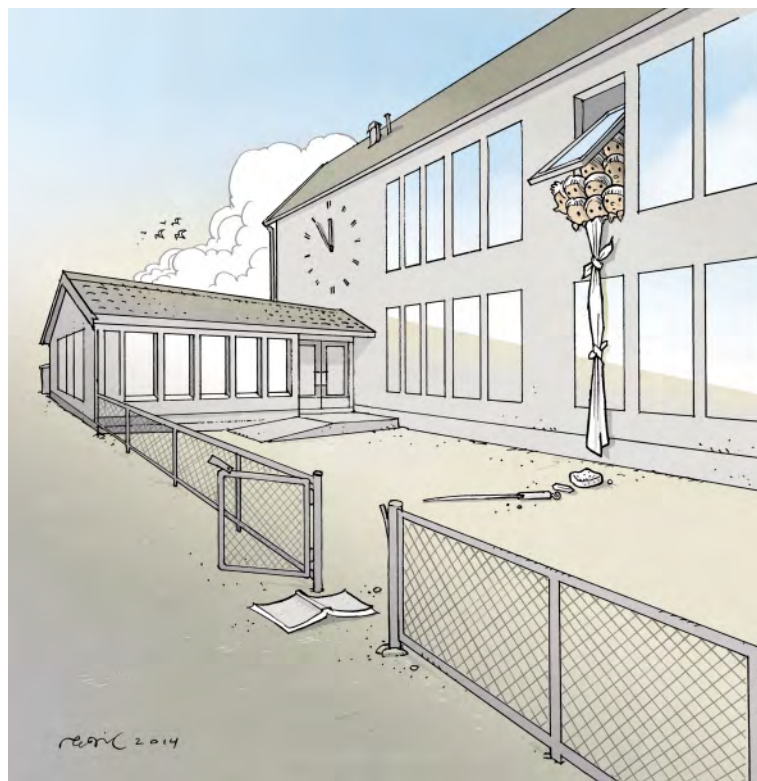
Hvem har ansvaret for deg og rettighetene dine i mellomrommene?

Alle elever har etter opplæringsloven rett til tre års heltids videregående opplæring, enten i form av skole eller annet tilpasset tilbud. Men hvem har ansvaret for deg gjennom et annet opplæringsløp? spør Edvin Rødal. [17.12.]

Delta i debatten på
Utdanningsnytt.no

● Til «UDF er bekymret for lærerutdanningene og etterlyser lønnspakke til lærerne»

En skole av redde lærere

Er vi redde for kolleger som våger å si til arbeidsgiver at de vil skaffe seg en annen jobb? spør Torleif Remme.

ILLUSTRASJON EGGIL NYHUS

Bjørn C. Nilsen i Utdanningsforbundets sentralstyre er glad for lærernormen, men bekymret for lærerutdanningene og deres kapasitet. Han etterlyser lønnspakke til lærerne, skriver Utdanningsnytt.no 27. november 2017.

Norge mangler ikke godt utdannede og kvalifiserte lærere. De jobber bare ikke i skolen. Når andre arbeidsgivere ikke tiltrekker seg tilstrekkelig kvalifisert arbeidskraft, må de øke lønnen og forbedre arbeidsbetingelsene. De ansatte der vil applaudere, de nyter jo godt av det selv. Av en eller annen grunn klarer vi ikke å vise den gleden i skoleuniverset.

Om vår arbeidsgiver sørget for at lærerne fikk igjen halvparten av den millionen som er blitt borte i lønnsvekst mellom byråsjefer og lærere siden 1970-tallet og begynte å lage gode arbeidsplasser, er jeg 100 prosent sikker på at det ville krype lærere fram fra de mest interessante steder. Vi ville på et blunk få erfarne pedagoger med i tillegg masse erfaring fra andre deler av samfunnet. Det vil imidlertid koste. Ikke mye, men litt mer enn litt, og mye mindre enn elevenes

foreldre og besteforeldre er villig til å betale.

Så kan man spørre seg hvorfor lærernes representanter ikke klarer å få på plass konkurranedyktige lønns- og arbeidsbetingelser for oss. Og hvorfor vi ikke forlanger at de skal gjøre det. Kan det være fordi vi er redde for intern konkurranse fra dem som våget? De som hadde mot til å si til arbeidsgiver: Nei takk, skal du være så gnien, utvise slik mistillit, bryte arbeidsmiljøloven og være så detaljstyrende at jeg ikke lenger har noen glede av å lage og delta i god opplæring for barn og ungdom, kan jeg finne meg noe annet å gjøre hos noen som setter pris på det jeg har å tilby.

Er vi rett og slett redde? Sitter vi igjen med et skoleunivers delvis fullt av reddharer som ikke tør å tro på seg selv og sin verdi, og delvis fullt av overbetalte ledere og bedrevitere som i hvert fall ikke ønsker kompetente pedagoger med fartstid og vellykket erfaring fra andre deler av yrkeslivet til å stille krav til seg?

Torleif Remme

Lærernorm og leseplikt

Gjennom generasjonene har leseplikten for lærere stadig blitt redusert. Leseplikten er de timene lærere er pålagt å undervise i de ulike fag og de forskjellige skoleslag. Dette utgjør mesteparten av en lærerstilling. I tillegg kommer annen bundet tid på skolen og egen ubundet tid til forberedelse og etterarbeid. I dag er undervisningsplikten på barnetrinnet 26 timer à 45 minutter.

Når leseplikten er blitt redusert, skyldes det at lærerne har fått medhold i at det sosialpedagogiske arbeidet har økt dramatisk. Arbeidsgiversiden aksepterte i mange tiår disse kjensgjerningene i forhandlinger og tariffoppgjør, inntil 2001. Skolepakke (1 og) 2 resulterte i at

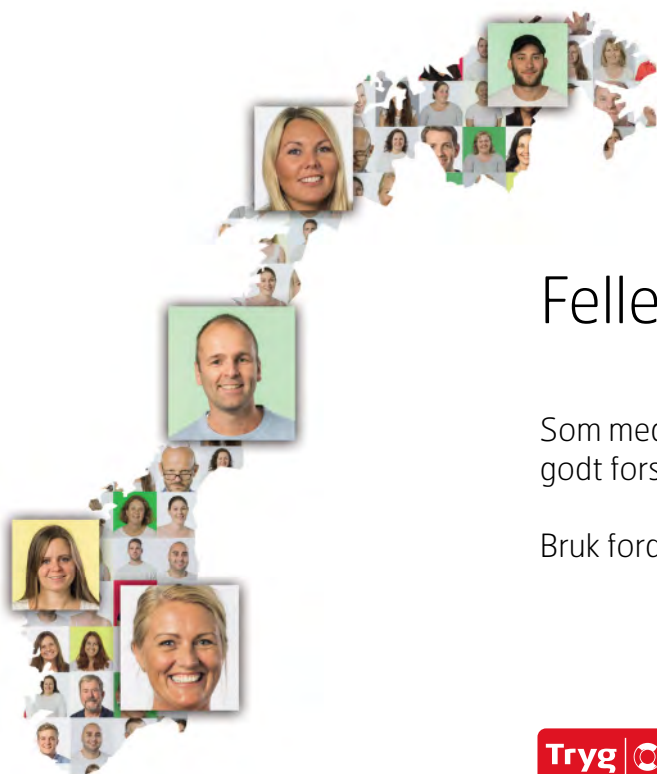
dette prinsippet for første gang ble brutt, da den fatale avtalen om lønnsloft mot økt leseplikt ble vedtatt.

Det at det nå blir gjennomført en lærernorm, er fantastisk, selv om veldig mye gjenstår før en ser de praktiske følgene av den på grasrotplan. Da lærernormen i den nye førsteklassen (fra 1997) og elevtallsgrensene for øvrig ble skrotet på 2000-tallet, og mye av leiken og uteskolen forsvant, var dette et stort svik mot elevenes lovfestede rett til et trygt skolemiljø og ei tilpassa opplæring der barnets beste og det hele menneske står i fokus.

Lærernormen vil føre til rundt 3000 nye lærer-

stillinger. Noen har hengt seg opp i at dette først og fremst vil gagne byene. Hva er det som er så farlig med at overfylte klasser på disse stedene får en lærer til? Dersom de samme personene er bekymret for at normen vil gi få utslag ute i distriktene, er det bare å gå inn for at leseplikta for lærere blir satt ned igjen til 2000-nivå (25 timer i barneskolen). Dette vil resultere i ytterligere 3600 lærerstillinger, som vil gagne distriktene like mye som byene. For å få søkere til alle disse stillingene kan en øke lønna kraftig.

Roald Killingbergtrø

Felleskap lønner seg

Som medlem får du tilgang til et bredt og godt forsikringstilbud.

Bruk fordelene dine. Les mer på tryg.no/udf

● Rekruttering

Lærernorm og avskilting av lærere

Ifølge leserinnlegget «En seier for norsk skole» i avisen Lister, sier medlem av Stortingets utdannings- og forskningskomité, Hans Fredrik Grøvan: «Skolen trenger flere lærere som kan se hver enkelt elev, bygge relasjoner og tilpasse opplæringen etter elevens behov. Tidlig innsats er avgjørende for å forebygge problemer når barna blir eldre. Hovedpoenget med flere lærere er at det skal være mulig for skolene å organisere skolehverdagen på en fleksibel måte til beste for barna. Innføringen av lærernorm på skolenivå vil gi flere lærere over hele landet, men flest i byskolene fordi det er her det er flest barn, og lavere lærertetthet.»

Det sentrale pensjonistrådet i Utdanningsforbundet støtter forslaget om ny lærernorm med maks 15 elever fra 1.-4. trinn og 20 elever fra 5.-10. trinn. Det er viktig at normen gjelder på skolenivå og ikke på kommunenivå. Utfordringen vil bli å skaffe nok kvalifiserte lærere når den nye lærernormen settes i verk.

Pensjonistrådet er klar over at det i dag er 35.000 utdannede lærere i jobb utenfor skolen,

Kan vi være sikre på at alle norske skoleelever i framtiden vil være sikret kvalifiserte lærere? spør Bent Andreas Seland. **ILL.FOTO** ERIK M. SUNDT

men tror det vil bli vanskelig å få alle disse tilbake til skolen uten at lønns- og arbeidsvilkår blir forbedret.

Pensjonistrådet ser behov for godt kvalifisert personale i skole og barnehage, men det er totalt uakseptabelt at et stortingsflertall vil «avskilte» lærere med «manglende teoretisk kompetanse» i fagene norsk, engelsk, matematikk, tegnspråk og samisk. Forslaget vil gi tilbakevirkende kraft for lærere med pedagogisk utdanning før 2014. Ifølge Pedagogstudentene kan det bety «avskilting» av 33.000 lærere.

Til tross for ny høringsrunde med blant annet advarsel fra Utdanningsforbundet har regjeringspartiene sammen med KrF blitt enig om vedtaket om «avskilting». Pensjonistrådet er positive til kompetanseheving av lærere, men ser med dyp bekymring på forslaget til «avskilting» av lærere, spesielt at dette gjøres med tilbakevirkende kraft for lærere med pedagogisk utdanning før 2014.

Kan vi være sikre på at alle norske skoleelever i framtiden vil være sikret kvalifiserte lærere?

Bent Andreas Seland
det sentrale pensjonistrådet i
Utdanningsforbundet

● Nasjonal lærernorm

Vanskelige arbeidsforhold og dårlig lønn

Før jul ble det vedtatt å innføre en nasjonal lærernorm. Det betyr at det skal være maksimalt 15 elever per lærer i klasser på 1.-4. trinn og maksimalt 20 elever per lærer på 5. til 10. trinn. Av dette følger at det må skaffes ca. 3000 lærere i løpet av relativt kort tid, en oppgave som virker utfordrende når man allerede mangler lærere i deler av kongeriket.

Skeptikerne har sådd tvil om lærernormen vil øke kvaliteten i skolen. Imidlertid viser både svensk og amerikansk forskning at økt lærertetthet har positiv effekt.

Både lærere, elever og foreldre har stått sammen om kravet om større lærertetthet. Som en følge av normen må det utdannes flere lærere.

Hvis ikke blir det mange uten godkjent kompetanse som arbeider i skolen, og effekten av den nye normen vil smuldre bort.

Fredrik Grøvan i KrF fikk æren for vedtaket om lærernorm. Han har uttalt at vedtaket må følges opp med en statlig lønns pakke for lærere.

Man har etter hvert fått inntrykk av at å være lærer betyr vanskelige arbeidsforhold og dårlig lønn. Dette gjør at flere hundre studieplasser i lærerutdanningen står ledig. Økt lønn kan få flere til å søke lærerutdanning. Høyere lønn kan dessuten få ferdig utdannede lærere i andre yrker tilbake til skolen.

Utdannings redaktør Knut Hovland påpeker i lederen i Utdanning 1/2018 at politikerne fram-

holder at lønnsoppgjør er en sak mellom partene i arbeidslivet, noe som medfører riktighet. Sverige har jobbet mot sin lærermangel med kraftige lønnshopp. Ergo må man også i Norge kunne signalisere økt lærerlønn uten å gripe inn i forhandlingene. Får man ikke et betydelig antall flere lærere i skolen på kort tid, er jeg redd for at vi vil få mange uutdannede lærere i skolen, kanskje flere enn etter 2. verdenskrig. Da hjelper ikke lærernorm og andre gode tiltak med å heve kvaliteten på skolen.

Bjørn Olsen

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøgt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn. Vi tek imot debattstoff på e-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Trygdeoppgjøret

Gjeninnfør forhandlingsretten!

Retten til forhandlinger om løpende pensjon bortfalt ved innføringen av pensjonsreformen i 2011. De fleste er nok enige i at forutsetningen for denne reformen ikke lenger er til stede. Og Pensjonistforbundet mener forhandlingsretten nå må gjeninnføres blant annet for å sikre en bedre økonomisk profil og at pensjonistene får en demokratisk innflytelse på egen inntektsutvikling.

En del av pensjonsreformen går som kjent ut på at pensjonene underreguleres med 0,75 prosent, noe som har ført til at pensjonistene de tre siste

årene har hatt en negativ inntektsutvikling. Også Landsforeningen for offentlige pensjonister (LOP) vedtok på sitt landsmøte i fjor at de prinsipielt støtter kravet om forhandlingsrett. Begge organisasjonene mener at underreguleringen på 0,75 prosent må fjernes. Skal en imidlertid komme noen veg med spørsmålet om forhandlingsrett, må partene i trygdeoppgjøret stå mest mulig samlet overfor staten. Ellers er det ikke mer enn rett og rimelig at hvis partene ikke kommer til enighet, må trygdeoppgjøret avgjøres av Stortinget – i

vårsesjonen. Videre er det stor avstand mellom pensjonister og yrkesaktive når det gjelder minstefradraget. Dette bør oppjusteres slik at det kommer på nivå med hva de yrkesaktive har. Kilder: Romsdals Budstikke 6.1.2108, hjemmesidene til Pensjonistforbundet og LOP.

Nils Tore Gjerde

medlem av Utdanningsforbundet og LOP

Norsk

Brett opp erma for språket

Noregs Mållag ser fram til at regjeringa skal gjennomføre språkpolitikk som er lova i Jeløy-erklæringa. Regjeringsplattforma legg klare punkt til gjeremålslista hos både kulturministeren, kunnskapsministeren, forskningsministeren og kommunalministeren. Noregs Mållag vender seg til fire nyslåtte statsråder med tiltak som er i tråd med plattformen, og som det vil vere lett å setje ut i livet:

Til kulturminister Trine Skei Grande: Venstre har tradisjonelt vore eit godt parti for nynorsken. Den nye kulturministeren bør levere ei heilskapleg språkløve som vidarefører jamstillingsvedtaket mellom bokmål og nynorsk. I Jeløy-erklæringa står det òg at regjeringa skal jobbe vidare med digitalisering av dei store ordbokprosjekta. Norsk Ordbok, som manglar digitalisering og revisjon av den første delen, må nå få dei nødvendige midlane til å bli ferdig.

Til forskings- og høgare utdanningsminister Iselin Nybø: I Jeløy-plattformen står det at «Regjeringa vil sikre gode bruks- og opplæringsvilkår for de offisielle språka i Norge og de to likestilte målformene i norsk.»

Mållaget ønsker at statsråd Nybø skjerpar tonen mot universitet og høgskular som år etter år bryt målløva når det gjeld regelen om at minst 25 prosent av det dei skriv, skal vere på nynorsk. For å sikre gode opplæringsvilkår for elevar med nynorsk hovudmål er det òg viktig at ein styrker nynorskopplæringa for lærarskulestudentar og sørger for at dei får avgangsvitnemål som viser at dei kan nynorsk.

Til kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner: På Jeløy blei regjeringspartia einige om å vurdere tiltak for å styrke hovud- og sidemålsopplæring for tidlege alderstrinn og opne for lokale forsøk. Da må Sanner snarast sikre at alle digitale læremiddel som blir tekne i bruk i skulen, er på både nynorsk og bokmål. Nynorskelevane er meir utsette enn bokmåselevane. Statsråden må sikre at nynorskelevane får ei like god opplæring i nynorsk som bokmåselevane får i bokmål, og at dei går ut av skulen som trygge nynorskelevar. Det vil hjelpe mykje om dei får gå i eigen nynorskklasser heilt ut ungdomsskule. Dessutan bør det komme i gang

lokale tiltak der bokmåselevar får lære å skrive nynorsk sidemål allereie i barneskulen.

Å styrke språkopplæringa i barnehagane er eit anna punkt i erklæringa. Det er spesielt viktig at ungar som skal ha nynorsk vidare på skulen, først og fremst møter nynorsk i barnehagen. Kunnskaps- og integreringsministeren bør arbeide for å lovfeste at lærebøker for vaksne innvandrarar skal komme samtidig på bokmål og nynorsk.

Til kommunalminister Monica Mæland: Mæland har nå fått ansvaret for at nynorskbrukarane ikkje taper på at fylke og kommunar er i samanslåingsprosessar, slik stortingsfleirtalet har slått fast. Ho bør passe på at dei nye storfylka vedtek gode språkbruksplanar.

Magne Aasbrenn

leiar i Noregs Mållag

Regjeringa må sørge for at digitale læremiddel ligg føre på både bokmål og nynorsk til same tid, understrekar Magne Aasbrenn, leiar i Noregs Mållag.

ILL.FOTO HANS SKJONG

● Arbeidsmiljø

Lærere som baksnakker kollegaer, er elendige forbilder

Som høyt utdannete pedagoger er vi tillagt rollen som eksperter på å legge til rette for hvordan elevene våre skal ha det på skolen. At alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø, er spesifisert i opplæringsloven. Nøkkelpersonene må jo så klart være vi som kjenner og tilbringer mest tid med barna.

Vi snakker ofte i klasserommet om at alle skal bli inkludert i lek, og at «annerledeshet» er noe man må tolerere og respektere. Men så, ved timens slutt, går noen av oss opp på personalrommet og sitter i faste grupper, og kanskje er det «klikker» og polarisering i personalet, samt baksnakking i korridorene.

Hva slags selvmotsigelse er det, og hva slags forbilder er vi da for elevene når vi ikke etterlever det vi så pent ber dem om å gjøre?

Over 60.000 norske barn blir årlig mobbet i Norge. Nå blir det altfor drøyt å trekke den konklusjonen at fordi lærere baksnakker hverandre, fører det direkte til mobbing blant barn. Men kanskje i noen tilfeller indirekte.

Det er ingen tvil om at elever ser på oss som rollemodeller og får med seg måten vi behandler andre på, med blikk, tonefall, og hvising i krokene. Fravær av positive bemerkninger og varme voksne imellom er ille nok, selv om den direkte konflikten ikke er synlig for elevene.

Hvordan kan vi forvente at elevene våre er gode med hverandre hvis ikke vi voksne viser at vi er det?

Jeg tror at et godt skolemiljø for både lærere og

elever starter med hvordan lærerne omgås hverandre. Viser lærere varme og raushet, vil det kunne «sette seg i veggene» som en del av kulturen og smitte over på elevene. Ser de at vi tar vare på hverandre, vil elevene kanskje gjøre det samme.

Baksnakking kan over tid føre til mistillit mellom kollegaer, stress, og et dårlig og overflatisk miljø, mener psykolog Ingrid Sønstebo. Og i den samme artikkelen påpekes det at baksnakking kan gå over til å bli mobbing.

Høyskolelektor Ingrid Grimsø Jørgensen, har blant annet uttalt at foreldre har stor påvirkningskraft på barna når det gjelder mobbeatferd: «... der som voksne selv snakker nedsettende om andre, så tar gjerne barna etter ...»

Noe av det samme kan sikkert sies om lærere, som også kan være en «signifikant andre» for elevene sine.

Ikke baksnakke kollegaene dine! Vær raus med dem, gi varme og bygg dem opp. Etterlev det du vil at elevene dine skal gjøre, og hele skolemiljøet kan bli bedre av det.

Det finnes ingen, verken foreldre eller elever som ønsker å ha en lærer som har spesialisert seg på baksnakking. Tenk på det neste gang det frister å si noe uggett om en kollega.

Kris Leslie Munthe
lærer og frilansjournalist

Hvis du vil være et forbilde for elevene, skal du ikke baksnakke kollegaene dine, er oppfordringen fra Kris Leslie Munthe.

ILL. FOTO MICHAL ZACHARZEWSKI/FREEIMAGES.COM

● Vaksine

Bravo, byråd!

Helsebyråd Tone Tellevik Dahl (Ap) fortjener ros for å ha sørget for gratis meningokokkvaksinasjon for avgangselever ved byens videregående skoler, total kostnad 1,5 millioner kroner. For to år siden tok jeg som bystyremedlem for Venstre opp det urimelige i at prisingen i bydelene var ulik, da man også kunne ta betalt for selve arbeidet. Det ble den gang ord-

net slik at de bydeler som tok betalt, måtte betale tilbake, og at prisen skulle være lik, altså selvkost for selve vaksinen. Vaksinen er svært viktig, da vi kjenner smittefare når store mengder ungdom kommer sammen, fester, er slitne, drikker av samme flaske etc. Det forebyggende arbeidet her må være av stor betydning. Triste hendelser gjør at man må

ha tiltak. Vi har opplevd at elever ikke har hatt råd til å ta vaksinen. Som skoleleder og politiker er jeg nå takknemlig for at byrådet har prioritert arbeidet, og at alle kan få vaksinen på sin skole eller i sin bydel.

Terje Bjørø
tidligere rektor og bystyremedlem Venstre

Les mer debatt på Utdanningsnytt.no

Rett på sak

● Atferd

Foreldre-oppdragelse

Etter å ha lest hovedsaken «Kravstore foreldre får ikkje alltid rett» i Utdanning 2/2018, er følelsene mine i kok. Jeg er frustrert, irritert og sint på frekkheten mange foreldre tillater seg. Etter 35 år som gymnastikklærer er min vurdering at det ikke finnes elevproblem i skolen, men det finnes et enormt og voksende foreldreproblem.

På Facebook fant jeg et oppslag, opprinnelig fra en skole i Portugal, der det prydet veggen på rektors kontor. Teksten var også sendt hjem til alle foreldre. Nordiske medier nådde den via den pensjonerte læreren Paulo Gandra i Sverige, som fant teksten på Facebook, oversatte oppslaget til svensk og la det ut igjen. Den siste tiden har teksten gått som ild i tørt gress i mediene:

«Til foreldrene

– Vi minner alle foreldre om at det er hjemme man lærer barn de magiske ordene: god morgen, vær så snill, vær så god, unnskyld meg og takk.

– Det er også hjemme man lærer barna å være ærlige, ikke jule, å komme presis, være flittige, solidariske og respektere sine venner, de som er eldre og lærere.

– Hjemme lærer man seg også å være renselig, å ikke prate med munnen full av mat og ikke slenge fra seg søppel på gulvet eller ute på bakken.

– Det er fortsatt hjemme man lærer seg å være organisert, ta vare på tingene sine og ikke stjele andres ting.

– Her på skolen lærer vi matematikk, historie, geografi, fysikk, vitenskap, engelsk og gym. Vi bare forsterker den oppdragelsen barna har fått hjemme av sine foreldre!»

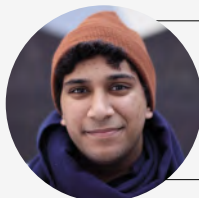
Mitt håp er at dette blir sendt hjem til alle foreldre til barn i norsk grunnskole og videregående skole, gjerne ved terminstart. Ved konflikter med foreldre tas teksten fram og gjennomgås i lag med foreldrene som forsterking av deres ansvar for skolemiljøet. Foreldre må ansvarliggjøres for sine barns uforskammede, ufysiske og voldelige oppførsel og ikke legge skylden på skolen og enkeltlærere. Elevenes adferd og oppførsel er aleine foreldrenes ansvar.

Reynir Grimsson

pensjonert gymmlærer
fra videregående skole i Troms

● Yrkesfag

Stipend, skrivebok og sveisehjelm

● Rahman Chaudhry

leder i Elevorganisasjonen

FOTO: MAGNUS HUNDVIN

Utstyrsstipend for yrkesfaglige elever er altfor lavt. Justér det opp!

I skoleåret 2017/18 var det meste en kunne få i utstyrsstipend som elev ved videregående opplæring 3750 kroner. Den summen gjelder for 3 av de 13 mulige utdanningsprogrammene det er mulig å ta i Norge. For majoriteten av norske elever blir det punget ut et sted mellom 1100 og 2300 kroner årlig for utstyret som kreves for å bli utdannet og klar for arbeidslivet. Når det finnes elever der ute som i tillegg til stipend må betale opp mot 7000 kroner av egen lomme, er det klinkende klart at utstyrsstipend er for lavt.

De aller fleste elever som blir rammet av et absurd lavt utstyrsstipend, har én ting til felles: De er yrkesfagselever. Absolutt ingenting kan forsvare at enkelte elever kan ende opp med å bruke flerfoldige tusen kroner av egen lomme for å finansiere nødvendig utstyr til utdanningen sin. Det bryter med gratis-skoleprinsippet og er dessuten et massivt svik mot de kommende generasjonene og Norges fremtid.

Kokk, elektriker, industriarbeider, sjåfør og tømrer er bare en brøkdel av alt det yrkesfaglige linjer utdanner norsk ungdom til å bli. Til tross for det store mangfoldet i yrkesfag, har alle yrkesfagselever én ting

til felles. De er musklene bak Norge. Det er de som skal pleie våre syke, bygge skolene våre og sørge for at norsk industri fortsetter å være i verdensklasse. Fagarbeidere er de som skal sørge for at det maskineriet som landet vårt er, fortsetter å gå rundt når vi skal takle store utfordringer som klimaeendringer, eldrebølge og en urolig verden. Og fremtidens fagarbeidere, de skapes nå.

Både næringsliv og offentlig sektor skriker etter ferske fagutdannede. Det er bred enighet om at for få ungdommer velger yrkesfag. At det da ikke finnes gode nok insentiver til at nok norsk ungdom velger og fullfører yrkesfag, er logisk nok kritikkverdigg. Men at det aktivt føres en politikk som gjør det vanskelig og i noen tilfeller umulig for fremtidens arbeidskraft å utdanne seg, er direkte skremmende.

Heldigvis har politikerne sakte, men sikkert begynt å få øynene opp for problematikken i norsk yrkesfaglig utdanning. Det snakkes varmt om yrkesfag igjen, og utfordringene settes på dagsorden. Nå er det på tide med handlekraft. Det er mye som må gjøres. Utstyret ved skolene må oppgraderes, og alle må sikres læreplass. Det som derimot kan gjøres med et pennestøk, er nettopp å justere opp utstyrsstipend. Det første steget er å sørge for at utdanningen, uansett om den foregår med skrivebok eller sveisehjelm, er gratis. Ikke bare fordi det er rettferdig, men fordi fremtiden trenger det.

Opptak til Oslo-skolen:

Kan nye kriterier redusere ulikhet og segregering?

● **Marianne Nordli Hansen**
professor i sosiologi
ved Universitetet i Oslo

FOTO UNIVERSITETET I OSLO

Hverken karakterbasert opptak eller geografisk basert enhetsskole er egnet til å forhindre segregering mellom elever fra ulike sosiale miljøer og med forskjellig prestasjonsnivå.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

I de fleste land er geografisk tilhørighet avgjørende for skolevalget. Men ideen om fritt å kunne velge skole uavhengig av bosted får stadig større tilslutning, også i Norge. Spesielt i Oslo har fritt skolevalg vært en merkesak for partiene på høyresiden. Dette som et ledd i en politisk idé om å markedsutsette offentlige tjenester på linje med det som gjelder i det private markedet. Kunden i det private og brukeren i det offentlige skal selv kunne velge leverandør av tjenester og produkter. På denne måten må tilbyderne konkurrere om kundene og/eller brukerne. Tanken er da at kvaliteten på tjenesten og/eller produktene vil bli bedre. Når skolene må konkurrere om elevene, må kvaliteten på skoleproduktet være god for å tiltrekke seg «kundene». Slik skal fritt skolevalg motivere skoleledelsen og lærerne til å prestere bedre for å vinne fram i skolemarkedet.

Slik fritt skolevalg har utviklet seg i Oslo, innebærer dette at skoleplasser i videregående skole tildeles på grunnlag av karakternivå fra grunnskolen. Tidligere var det mye debatt rundt denne ordningen. Kritikerne fryktet at det ville føre til såkalte A- og B-skoler. Skoler med liten appell (B-skoler) har liten eller ingen konkurranse om skoleplasser, mens de mest attraktive skolene (A-skoler) får mange søkere, og søkere med de beste karakterene. Konsekvensen er at de mest attraktive skolene også kan skilte med best avgangskarakterer og på dette grunnlaget fortsette å tiltrekke seg søkere med et høyt karakternivå. Konkurransen om elevene fører dermed til uheldige spiraler for skoler som i utgangspunktet stiller dårlig med hensyn til elevenes karakternivå.

Lenge syntes det som om kritikken mot fritt skolevalg hadde stilnet. Et eksempel er at det nye Arbeiderparti-dominerte byrådet i Oslo, støttet av partiene til venstre og Miljøpartiet De Grønne, ikke avvirket ordningen da de fikk politisk makt i 2015, slik som ved tidligere politiske skifter.

Høsten 2017 ble det igjen debatt om opptaks-

systemet til videregående skole i Oslo. Som i tidligere år var det en rekke avisoppslag om store forskjeller i karakterkrav for å komme inn på de ulike skolene. I tillegg fikk enkelte skoler i Oslo øst stor oppmerksomhet knyttet til bråk og uro, skoler som samler elevene med lavt karakternivå fra grunnskolen.

Det er bred politisk enighet om at skolen bør bidra til å dempe konsekvenser av sosiale skillelinjer. Utviklingen i Oslo gir grunn til å spørre om det finnes andre opptaksordninger som i mindre grad holder ungdom fra ulike sosiale miljøer og med forskjellig prestasjonsnivå adskilt i videregående skole.

Karakterbasert opptak

I lys av erfaringer fra andre land er det ikke overraskende at karakterbasert opptak har uheldige konsekvenser. I Stockholm var det for eksempel geografisk basert opptak til videregående skoler frem til 2000, da fritt skolevalg ble innført. Etter dette økte segregeringen mellom elever med høyt og lavt karakternivå fra ungdomsskolen, altså at de i stadig mindre grad møtes på samme videregående skole. Dette var forventet, men segregeringen mellom elever med ulik klassebakgrunn og med og uten innvandringsbakgrunn økte også (Söderström og Uusitalo 2005). I Sverige har også denne type segregering økt mer i regioner med stor valgfrihet enn i regioner med mer begrensede muligheter til å velge skole (Böhlmark, Holmlund, og Lindahl 2016). At fritt skolevalg innebærer økende sosial segregering er også påvist andre steder, blant annet i Storbritannia (Burgess m. flere 2007) og New Zealand (Ladd og Fiske 2001).

Hvorfor skjer dette? En viktig grunn er at foreldre fra høyere sosiale klasser er best rustet til å hjelpe sine egne barn med skolearbeid og til å manøvrere i skolesystemet (Lareau 1987, 2011). Dette betyr blant annet at foreldre fra høyere sosiale klasser i større grad velger skoler for sine

«Det er bred politisk enighet om at skolen bør bidra til å dempe konsekvenser av sosiale skillelinjer.»

barn, og de har mer informasjon om forskjeller mellom skoler, sammenlignet med andre foreldre, som oftere forholder seg mer passivt til det å velge skole (Musset 2012). Et hovedmønster er at foreldre fra høyere sosiale klasser foretrekker skoler hvor prestasjonsnivået er høyt. I tillegg er det grunn til å tro at mange foreldre, og spesielt de fra høyere sosiale klasser, vil mene at det har en verdi i seg selv at mange av medelevene også har høy klassebakgrunn (Musset 2012; Vlachos 2012; Van Zanten 2003). Dette vil for eksempel bety at de vil unngå skoler med en sosial sammensetning av elevene som avviker mye fra egne sosiale kjennetegn.

Bør geografisk basert opptak gjeninnføres?

I enhetsskolen, som har vært en grunntanke i den sosialdemokratiske skolepolitikken, har skoleopptak vært basert på geografisk tilhørighet. Konsekvensen skal være at barn fra alle sosiale klasser i samme geografiske område, og uavhengig av evnenivå, skal samles i en felles skole, hvor de får et felles opplæringstilbud. Dette skal bidra til å fremme utviklingen av felles holdninger og verdier, og ikke minst gi ungdom fra lavere sosiale klasser muligheter til oppadstigende sosial mobilitet. En geografisk basert enhetsskole innebærer imidlertid også valg, i hvert fall for dem som har god økonomi. Mens bemidlede foreldre vil ha stor valgfrihet når det gjelder valg av boligstrøk, må foreldre med dårligere økonomi i større grad bosette seg der de har råd til å kjøpe bolig. Mye tyder på at foreldre er villige til å betale mye for å sikre barna skoleplass på det de opplever som attraktive skoler, også i Oslo (Machin og Salvanes 2016), noe som bidrar til å drive prisnivået opp på boliger som sogner til de mest attraktive grunnskolene. Den sterke segregeringen mellom nabolag basert på sosial klasse i byer som Oslo (Ljunggren og Andersen 2017), tilsier at geografisk basert opptak ikke kan løse problemet med at ungdom med ulik sosial bakgrunn adskilles i skolene. Det er dessuten grunn til å tro at det vil være politisk vanskelig å gå tilbake til geografisk opptak i Oslo: Når skolene oppfattes å ha så ulik kvalitet, vil de med «feil» bosted lett oppleve at de på urettmessig grunnlag nektes adgang til et attraktivt offentlig gode.

«Utviklingen i Oslo gir grunn for å spørre om det finnes andre opptaksordninger som i mindre grad holder ungdom fra ulike sosiale miljøer og med forskjellig prestasjonsnivå adskilt i videregående skole.»

Lotteri som løsning?

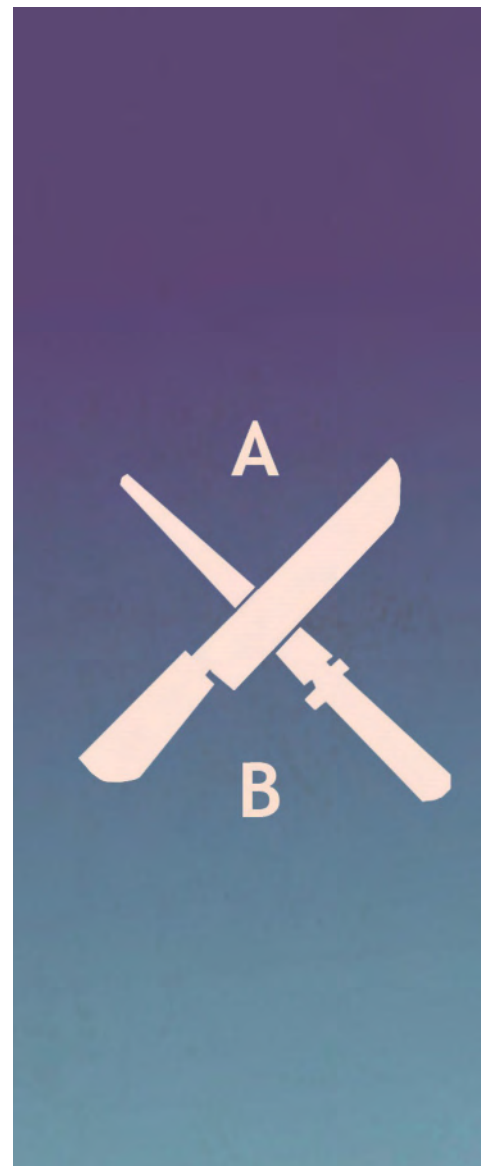
Et alternativ til geografisk og karakterbasert opptak er å bruke lotteri. I sin enkleste form innebærer dette at elevene søker seg til den skolen de ønsker. Er det flere søkere enn plasser, fordeles disse etter lotteri, slik at det er tilfeldig hvilke av søkerne som får plassene.

Argumenter for lotteri er, for det første, at dette sikrer at forhold som foreldreøkonomi, blant annet gjennom valg av bosted, ikke påvirker sjansene til å få plass på spesifikke skoler. For det andre vil segregering mellom elever etter prestasjonsnivå, sosial bakgrunn og mellom elever med og uten innvandringsbakgrunn avta. Elevmassen på de enkelte skolene vil bli mer variert, men hvor store endringene blir, avhenger også av søkerens preferanser for skoler. Uansett, negative spiraler av utvikling av A- og B-skoler vil brytes. Til sist: Et svært sterkt karakterjag kan ha negative sider. Med et lotteribasert opptak vil det være mindre viktig å komme inn på bestemte skoler, noe som betyr at det fremtidige skolevalget i mindre grad vil være en motivasjon for å oppnå gode karakterer i ungdomsskolen.

Mange vil være uenige i disse momentene, ikke minst fordi lotteri bryter med utbredte ideer om rettferdighet, nemlig at belønninger, for eksempel attraktive eller attraktive skoleplasser, skal tildeles etter evner og innsats.

Dette meritokratiske prinsippet skal fremme rettferdighet, (det er rettferdig at de som yter mest får størst belønninger), og skal samtidig være effektivt: Det skal fungere som en spore til å gjøre en innsats, noe som gir alle. Å innføre et tilfældighetsprinsipp i tildelingen av skoleplasser vil innebære at karakterenes betydning for skoleopptaket svekkes. Skolesystemet kan også fungere dårligere hvis elevene tilegner seg mindre kunnskap når de ikke lenger anses av karakterenes betydning for å komme inn på skolen de ønsker.

Til det kan det sies at mye ved dagens ordning også bryter med meritokratiske prinsipper. Blant annet hevder flere at barnas utdanning i stadig sterkere grad er et resultat av foreldrenes ønsker, foreldrenes involvering, og økonomiske midler, heller enn barnas evner (Brown 1990; Lareau 1987, 2011). Dette skjer blant annet ved at foreldrene hjelper til med skolearbeid og at de har råd til å betale for privatundervisning. Det kan også

stilles spørsmål ved om et sterkt karakterjag er det som best fremmer kunnskap og læring. For mange kan det tvert imot fungere negativt, særlig for dem som føler at de taper i konkurransen. Kanskje det også forhindrer dem med spesielle interesser og talenter i å utvikle disse bedre, fordi det øvrige skolearbeidet tar så mye tid?

Å bruke lotteri ved tildeling av utdanningsgoder er relativt vanlig i mange land, både på videregående og høyere nivå. Et svensk offentlig utvalg som avleverte sin innstilling våren 2017, foreslår blant annet at lotteri skal brukes ved skoleopptak (SOU 2017:35). Lotteri har vært brukt ved opptak til enkelte universiteter i Storbritannia, til medisins og noen andre profesjonsstudier i Nederland (Stasz og Van Stalk 2007; Stone 2011). Ikke minst er skoleopptak gjennom lotteri mye brukt i USA når skoler har flere søkere enn plasser, og særlig i spesialiserte skoler, delvis fristilte offentlige skoler og i programmer for offentlig finansiering av privatskoleplasser («magnet schools», «charter schools» og «voucher programs») (Stasz og van Stolk 2007). Det at opptak avgjøres ved lotteri er blitt mye brukt i forskning, som viser noe ulike resultater, for å vurdere skolenes kvalitet ved å

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

sammenligne prestasjonene til elever som stilte likt ved opptakstidspunktet, men som vant eller tapte i lotteriet.

I Storbritannia ble en ny lov som blant annet anbefalte bruk av lotteri som opptakskriterium implementert i 2007 (Stone 2008). Lotteri er senere brukt ved mange skoler, noen ganger i kombinasjon med andre opptakskriterier. Særlig innføringen av lotteri i skoledistriktet Brighton og Hove har vært mye omtalt (Noden, West og Hind 2014). Da ordningen ble evaluert, viste det seg imidlertid at segregering etter sosial bakgrunn ble opprettholdt, særlig fordi skoledistriktet opererte med geografiske nedslagsfelt for de enkelte skolene, noe som medførte at lotteriet fikk begrensede konsekvenser (Allen, Burgess og McKenna 2013). Så langt ser det ut til å mangle kunnskap om konsekvenser av bruk av lotteri i større skoledistrikter uten slike nedslagsfelt.

Kvotering etter prestasjoner

I Storbritannia har debatten om skoleopptak pågått lenge, konsentrert om hvordan opptakskriterier kan bidra til mindre ulikhet i utdannings-systemet. De videregående skolene varierer når det gjelder hva slags regler som praktiseres når antallet søkere er høyere enn skoleplasser. Vanlige kriterier er at barn under offentlig omsorg og elevenes søsken prioriteres, og dessuten avstand mellom hjem og skole. Ved et økende antall skoler brukes også kvotering etter prestasjoner («banding») (Noden, West og Hind 2014). Ideen er at søkere deles inn i kategorier etter prestasjonsnivå (som regel på en test). Prestasjonsfordelingen kan for eksempel deles inn i fem like store deler, de 20 prosent på høyeste nivå, de 20 prosent på nest høyeste nivå, og så videre. Deretter rekrutteres en like stor andel fra hver av disse fem prestasjonsnivåene. Valget av søkere innenfor hver prestasjonskategori skjer etter de kriteriene skolen ellers bruker, som kan være geografisk avstand, men også lotteri kan tas i bruk. Med denne praksisen unngås det at elevmassen blir ensartet med hensyn til faglige prestasjoner. Dersom skolene i et distrikt går sammen om en enhetlig praksis, vil hver enkelt skole representere prestasjonsfordelingen i distriktet.

Slike ordninger finnes ikke bare i Storbritannia. Skoledistrikter i flere land, som i Nederland og USA, har begynt å praktisere opptaksordninger som har elementer av prestasjonskvotering eller kvotering etter sosial eller etnisk bakgrunn, men som likevel beholder muligheten til å velge mellom skoler (Musset 2012).

Avslutning

Opptakssystemet til videregående skole i Oslo

har vekslet mellom to ordninger: opptak basert på karakterer, og opptak basert på geografisk tilhørighet. Disse modellene har tidligere vært fremmet av to politiske alternativer. Høyresiden har stått for et karakterbasert opptak, mens ideen om den geografisk baserte enhetsskolen har vært sentral for Arbeiderpartiet og venstresiden. Ingen av disse modellene er egnet til å forhindre segregering mellom elever fra ulike sosiale miljøer og med forskjellig prestasjonsnivå. Mange vil mene at prinsippet om at barn og unge med ulik bak-

grunn skal møtes i de samme skolene, er så viktig for utviklingen i samfunnet at andre hensyn, som det å belønne dem med høyeste karakternivå med fritt valg av skoleplasser, må vike. Andre kriterier for skoleopptak som diskuteres og prøves ut i flere land, er bruk av lotteri og prestasjonskvotering (banding). Disse opptakskriteriene kan brukes alene, eller sammen, og kombineres med ytterligere kriterier. Både politikere og skolemyndigheter kan med fordel vurdere slike alternativer til dagens opptaksordning.

Referanser

Allen, R.; Burgess, S. og McKenna, L. (2013): The Short-run Impact of Using Lotteries for School Admissions: Early Results from Brighton and Hove's Reforms, *Transactions of the Institute of British Geographers* 28 (1): 149-166.

Burgess, S.; McConnell, B.; Popper, C. og Wilson, D. (2007): The Impact of School Choice on Sorting by Ability and Socio-economic Factors in English Secondary Education. Ss. 273-292 i: Woessmann, L.; Peterson, P. (red.): *Schools and the Equal Opportunity Problem*. MIT Press, Cambridge, US.

Böhlmark, A.; Holmlund, H. og Lindahl, M. (2016): Parental Choice, Neighbourhood Segregation or Cream Skimming? An Analysis of School Segregation after a Generalized Choice reform. *J Popul Econ* 29: 1155 - 1190.

Brown, P. (1990): The 'Third Wave': Education and the Ideology of Parentocracy. *British Journal of Sociology of Education*. 11 (1): 65-86.

Ladd, H. F. og Fiske, E. B. (2001): The Uneven Playing Field of School Choice: Evidence from New Zealand. *Journal of Policy Analysis and Management*, Vol. 20, No. 1 (Winter, 2001): 43-63.

Lareau, A. (1987): Social Class Differences in Family-School Relationships: The Importance of Cultural Capital. *Sociology of Education* 60 (2):73-85.

Lareau, A. (2011): *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. University of California Press. Retrieved February 26, 2017.

Ljunggren, J. og Andersen P. (2017): Vestkant og østkant, eller nye skillelinjer? Bostedssegregasjon blant Oslo-ungdom mellom 2003 og 2012. Ss. 57-79 i Ljunggren, J. (red.): *Oslo - ulikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm.

Machin, S. og Salvanes, K.G. (2016): Valuing School Quality via a School Choice Reform. *The Scandinavian Journal of Economics* 118(1):3-24.

Musset, P. (2012): School Choice and Equity: Current Policies in OECD Countries and a Literature Review, *OECD Education Working Papers*, No. 66, OECD Publishing, Paris.

Noden, P.; West, A. & Hind, A. (2014): Banning and Ballots: Secondary School Admissions in England: Admissions in 2012/13 and the Impact of Growth of Academies. The Sutton Trust, London, UK.

Söderström, M. & Uusitalo, R. (2005): School Choice and Segregation: Evidence from an Admission Reform. Working Paper Series, IFAU - Institute for Labour Market Policy Evaluation.

SOU 2017:35. Samling för skolan - Nationell strategi för kunskap och likvärdighet.

Stasz, C. & van Stolk, C. (2007): The Use of Lottery Systems in School Admissions. Working Paper WR-460-SUT Rand Europe.

Stone, P. (2008): What Can Lotteries Do for Education? *Theory and Research in Education* 6 (3): 267-82.

Stone, P. (2013): Access to Higher Education by the Luck of the Draw. *Comparative Education Review* 57: 3:577-599.

Vlachos, Jonas (2012): Är vinst och konkurrens en bra modell för skolan. *Ekonomisk Debatt* 40(4):16-30.

Van Zanten, A. (2003): Middle-Class Parents and Social Mix in French Urban Schools: Reproduction and Transformation of Class Relations in Education. *International Studies in Sociology of Education* 13(2):107-24.

Oppegård
kommune

www.oppegard.kommune.no

Ledige lærerstillinger fra 1. august 2018

Oppegårdskolen er i norgestoppen når det gjelder faglige resultater. Du som skal jobbe hos oss, må ha et læringssyn som bidrar til at elevenes skoledag er preget av mestring og lyst til å lære.

Vi har de siste årene gjennomført et digitalt løft. Alle elever har nå sin egen Chromebook eller iPad. Oppegårdskolen satser på nyutdannede lærere. Du får mulighet til å delta i et profesjonelt veiledningsprogram sammen med nyutdannede fra alle Follo-kommunene.

Vi søker deg som er en motivert og engasjert lærer og kollega. Du skaper et godt skolemiljø og bidrar til trivsel og læringsglede. Du ser eleven og tilpasser opplæringen til elevens behov.

Søknadsfrist: 1. mars 2018

Ski kommune

SAMMEN OM GOD OPPVEKST

Ledige lærerstillinger i Ski

Skolene i Ski kommune søker dyktige lærere som vil engasjere og involvere barn og unge. Hos oss skal hver elev få virkelig gjøre sitt potensial for utvikling og læring.

Skolene i Ski skal være et trygt og godt sted for elever og ansatte. Vi jobber for god, variert og tilpasset opplæring som rustar barn og unge for framtiden. Digitale verktøy og ferdigheter er et viktig satsningsområde, og alle elevene har nettbrett eller bærbar PC.

Som lærer i Skiskolen får du bistand og støtte fra skolens egne ressursteam, kommunens læringsmiljøteam, IKT-nettverk, lese/skriverådgiver og andre dyktige samarbeidspartnere.

Vi satser på kompetanseutvikling, enten sammen med dyktige og engasjerte kolleger, eller som videreutdanning på høyskoler eller universiteter.

Se våre hjemmesider for nærmere informasjon:
www.ski.kommune.no. Vi ser fram til å bli kjent med deg.

Ledig stilling som musikk lærer på Voss folkehøgskule

Vil du være musikk lærer i eit år på Voss? På grunn av barselpermisjon har vi ledig eit vikariat i 100% stilling for skuleåret 2018 – 2019.

Søknadsfrist 18. mars.

Sjå nettsida vår for utlysingstekst;
www.voss.fhs.no

Flora
kommune

FLORA KOMMUNE HAR CA 12.000 INNBYGGJARAR. DET SÆRLEGNE BYSENTERET HEITER FLORØ. VI HAR GOD KOMMUNIKASJON (FLY, BIL OG BÅT), EIT VARIERT NÆRINGS- OG ARBEIDSLIV I SUNNFJORDREGIONEN, GODE OPPVEKSTVILKÅR, GODE KULTUR OG FRITIDSTILBOD

Lærarstillingar i Flora kommune frå august 2018

Felles:

- Vi treng deg som er oppteken av å skape gode lærings- og utviklingsvilkår for barn og ungdom. Du er oppteken av di eiga læring og utvikling og trivs i eit miljø som gjev deg høve til dette.
- Vi er med i lokalt og regionalt nettverksarbeid og i ulike utviklingsprosjekt.
- Startpakke, coaching og rettleiing for nytilsette.
- Kontaktlærargodtgjersle hos oss er for tida kr 32.500 pr år.
- Utvida kompetanselønssystem lokalt, tillegg inntil 24.000 pr år.

Du får vite meir om dei aktuelle stillingane i Floraskulen, ved å kontakte den enkelte skule direkte eller via www.flora.kommune.no, der du også finn det elektroniske søknadsskjemaet du skal nytte. Stillingsannonsen ligg også på www.framtidsfylket.no.

Søknadsfrist: 13.03.2018

FLORA KOMMUNE HAR CA 12.000 INNBYGGJARAR. DET SÆREGNE BYSENTERET HEITER FLORØ. VI HAR GOD KOMMUNIKASJON (FLY, BIL OG BÅT), EIT VARIERT NÆRINGS- OG ARBEIDSLIV I SUNNFJORDREGIONEN, GODE OPPVEKSTVILKÅR, GODE KULTUR OG FRITIDSTILBOD

Ledige stillingar som pedagogiske leiarar i Florabarnhagen frå 01.08.2018

Flora kommune eig og driv 12 barnehagar; dette er store baseorganiserte barnehagar, tradisjonelle avdelingsbarnehagar og store og små barnehageeiningar knytt til skule og SFO.

Vi søker deg som:

- set barnet i sentrum
- er oppteken av å bygge relasjonar
- har gode samarbeids- og kommunikasjonsevner
- har gode leiareigenskapar
- er fagleg oppdatert
- er engasjert, fleksibel og løysingsorientert
- er sjølvgåande og endringsvillig

Vi kan tilby:

- ped.leiartillegg, kr 27.000 pr år
- lokalt kompetanselønssystem, inntil 48.000 pr år
- topedagogordning
- fagnettverk
- 5 planleggingsdagar i året
- systematisk kompetanseutvikling

Alle barnehagane i Flora deltek i ulike nettverk for barnehage- og skuleutvikling. Det er krav om fullført barnehagelærarutdanning. For alle stillingane gjeld vanlege tilsetjingsvilkår. Sjå utvida utlysningstekst på kommunen si heimeside; www.flora.kommune.no, der du også finn elektronisk søknadsskjema.

Søknadsfrist: 13.03.2018

Andøy kommune ligger lengst nord i Nordland med storhavet som nabo i vest. Her bor ca 5000 innbyggere. Gjennom arbeidet med omstilling, har mange nye prosjekter kommet fram. Vi regner derfor med vekst i innbyggertallet. Andøy kommune har et rikt kulturliv med "Nordlystfestivalen" og rockemønstringen "Rock mot rus" som to høydepunkter. Her er store muligheter for friluftsliv både til fjells og til havs.

Andøy kommune driver to grunnskoler og seks barnehager der vi satser på tidlig innsats og forebygging. I årene framover skal vi ha fokus på den flinke læreren i skole og barnehage som skal gi våre barn og elever det gode pedagogiske tilbudet som motiverer for læring. Vi ønsker deg med på laget og tilbyr rekrutteringstilskudd i tillegg på årslønnen (15 000 kr), pedledertillegg (33 000 kr) og gode funksjonstillegg for kontaktlærere.

Vi trenger nå å ansette:

- Rektor ved Andenes skole.
- Lærere ved Andenes skole og Risøyhamn skole.
- Barnehagelærere.

For nærmere opplysninger om stillingene viser vi til utfyllende utlysningstekst på www.nav.no eller vår hjemmeside www.andoy.kommune.no.

Søknadsfrist 08.03.2018

Ledige stillinger

GRUNNSKOLEN I BODØ UNDERVISNINGSTILLINGER FRA 01.08.18

Bodø kommune er en aktiv og målrettet skoleeier. Vi har høye mål for:

- Læringsutbytte, gjennom økt bruk av elevaktive arbeidsmåter som fremmer faglig og sosial læring
- Læringskompetanse, gjennom økt bruk av problemorienterte læringsmetoder og digitale verktøy
- Ansvar for fellesskapet, gjennom økt samhandling på ulike læringsarenaer

Vi ønsker oss pedagoger med samarbeidsevne og endringsvilje som ser nye læringsmåter og organiseringsformer som spennende utfordringer.

Gjelder alle stillingskategorier i kommunens 24 barne- og ungdomsskoler samt Bodø voksenopplæring som vi får behov for fra 01.08.18.

**Søknadsfrist
05.03.2018**

Mer info/søknadsskjema på vår nettside, under ledige stillinger.

www.bodo.kommune.no

Den Norske Skole Gran Canaria
COLEGIO NORUEGO

La Fundación de la Escuela Noruega de Gran Canaria
Calle Bjorn Lyng 4
35129 Barranco de la Verga
Gran Canaria
www.colegio.no

For skoleåret 2018/2019 har vi følgende ledige stillinger:

Med forbehold om endring i elevtall og gruppedeling blir det et antall ledige lærerstillinger for skoleåret 2018/2019.

- Til vår grunnskole har vi behov for lærere som dekker alle grunnskolens fag, og lærere med minimum årsenhet i matematikk, norsk, engelsk og spesialpedagogikk.

Til videregående skole, utdanningsprogram for studiespesialisering, vil vi ha behov for lærere med undervisningskompetanse i nedenfor nevnte fag. I tillegg ønsker vi at noen av disse også har erfaring som kontaktlærer, og trives med dette.

Vår skole er liten og vi har derfor behov for lærere med bred formell kompetanse slik at de kan dekke flest mulige fag.

- Norsk
- Kroppssøving
- Samfunnsfag
- Historie
- Religion
- Engelsk, både fellesfag og programfag
- Følgende programfag: rettslære, politikk og menneskerettigheter, reiseliv og språk
- Følgende realfag: naturfag, biologi, fysikk, kjemi, matematikk 1P, 1T, R1 og R2

Søknad og CV sendes til soknad@colegio.no

Søknadsfrist: 8. mars
Aktuelle søkere vil bli kontaktet til intervju i Oslo i uke 14.

Nordisk Pensjonisttreff 2018

Arrangeres i Helsingfors på Hotell Hanaholmen som ligger i Esbo i nærheten av Helsingfors, Finland 11. juni – 15. juni 2018.

Opetusalan Seniorijärjestö OSJ, Undervisningssektorns Seniororganisation, Finland inviterer til Nordisk pensjonisttreff 2018, med ankomst Hotell Hanaholmen, Esbo mandag 11. juni og avreise fredag 15. juni.

Deltakeravgiften for innkvartering i dobbeltrom er 690 € per person og i enkeltrom 890 € per person på Hotell Hanaholmen, Esbo. I prisen inngår alle bussturer og all transport i forbindelse med de turer som blir arrangert. Det er også inkludert kost og losji for alle dagene. Det tas forbehold om eventuelle endringer i de oppgitte priser og det oppgitte program.

I søknaden må du oppgi: Navn, adresse, alder, mobiltelefon, tillitsverv og om du ønsker dobbeltrom eller enkeltrom. I tillegg opplysninger om eventuelle allergier.

Det forutsettes at den enkelte deltaker kan ferdes rundt ved egen hjelp.

Viktig: Den enkelte deltaker må selv ordne transport til Helsingfors og Hotell Hanaholmen.

Skriftlig søknad må du sende innen 1. mars 2018 til Utdanningsforbundet, e-post til: per.satre@utdanningsforbundet.no

Les UTDANNING digitalt som eblad!

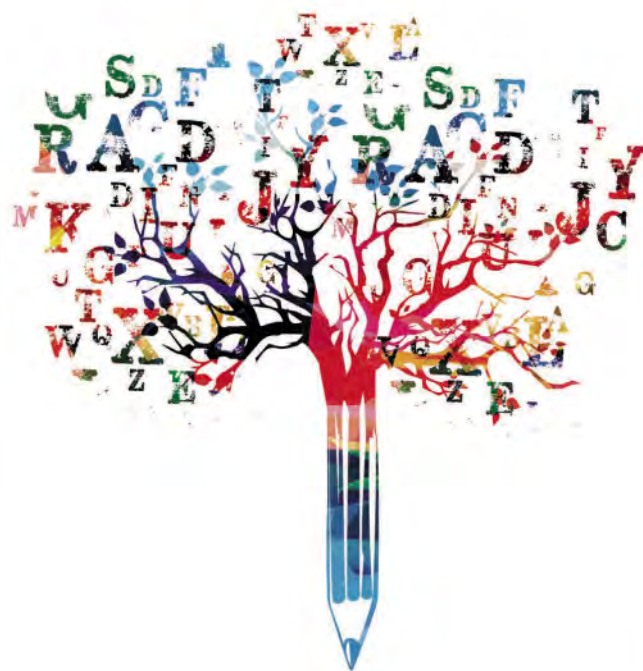
Du finner ebladet her > utdanningsnytt.no/eblad

Har du spørsmål om ordningen?

Kontakt oss på marked@utdanningsnytt.no eller telefon 24 14 23 30

Foto: Shutterstock

UTDANNING

ILL. ISTOCKPHOTO

Utgivelser 2018

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	13. desember	12. januar
2	17. januar	02. februar
3	07. februar	23. februar
4	28. februar	16. mars
5	21. mars	13. april
6	18. april	04. mai
7	09. mai	25. mai
8	30. mai	15. juni
9	08. august	24. august
10	29. august	14. september
11	19. september	05. oktober
12	10. oktober	26. oktober
13	31. oktober	16. november
14	21. november	07. desember

ER DERE PÅMELDT?

I vår er det klart for nye oppstartsamlinger for Språkløyper. Er dere påmeldt med representanter fra din barnehage eller skole?

Å delta på oppstartsamling er en god start hvis dere ønsker å bruke Språkløyper til felles kompetanseutvikling i kollegiet til høsten.

På oppstartsamlingen lærer du hvordan du skal bruke nettressursene slik at hele kollegiet kan utvikle seg sammen.

Sammen kan dere bli enda bedre på det dere allerede gjør i dag – å styrke norske barns og elevers språk-, lese- og skrivekompetanse.

Her blir det oppstartsamlinger:

- 10. april – Stavanger
- 11. april – Kristiansand
- 12. april – Bergen
- 13. april – Trondheim
- 24. april – Alta
- 25. april – Bodø
- 26. og 27. april – Gardermoen

Påmeldingsfristen er 1. mars.

På www.sprakloyper.no finner du det du trenger for å melde på din barnehage eller skole.

Språkløyper er helt gratis – både oppstartsamlingen og nettressursene som brukes av barnehager og skoler.

Et samarbeid mellom:

 Skrivesenteret
Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

 Lesesenteret
Universitetet i Stavanger

 Språkløyper

www.sprakloyper.no

Minneord

● Siri Strømnes

Det var med sorg vi mottok budskapet om at Siri Strømnes, lærer og leseveileder på Nordby skole i Ås, døde torsdag 18. januar 2018. Siri har vært syk i flere år, men har jobbet så mye hun har hatt kapasitet til, helt fram til høsten 2017, da sykdommen krevde hele hennes tid. Hun var til det siste opptatt av jobben sin og ikke minst av elevene som hun hadde ansvar for. Det var maktpåliggende for henne å formidle til kolleger hva hun var opptatt av faglig og hva vi måtte følge opp videre.

Siri var en aktiv og positiv kollega. Hun klaget ikke over sykdommen, selv om hun til tider ikke hadde det bra. Hun var faglig interessert og tok blant annet leseveilederutdanning for få år siden, noe mange av våre elever har nytt godt av. Hun var også aktiv i Utdanningsforbundet, og var i flere år tillitsvalgt ved skolen. Siri var kontaktlærer i flere år. Mange tidligere elever vil huske en blid, omsorgsfull og dyktig lærer som ville det beste for alle, så vel faglig som sosialt.

På Nordby skole sørger vi fordi vi har mistet en dyktig, kunnskapsrik kollega og et godt medmeneske. Vi tenker også spesielt på den nærmeste familien som altfor tidlig mistet en kjær mor og ektefelle.

Vi lyser fred over Siri Strømnes minne.

På vegne av Nordby skole

Anne-Karin G. Bjerke

FOTO 5XC

Henriette Cecilie S. Breilid | Advokatfullmektig
i Raugland Advokatene

FOTO INGER STENVOLL

**Lo
v
og
rett**

Arbeidsavklaringspenger:

Nye lovendringer

1. januar 2018 kom det nye endringer om arbeidsavklaringspenger (AAP), kapittel 11 i folketrygdloven. Hovedmålet med lovendringen er å få flere mottakere av arbeidsavklaringspenger tilbake i arbeid raskere.

I praksis betyr det at stønadperioden reduseres og at det generelt stilles strengere krav til mottakerne av arbeidsavklaringspengene. Under høringen ble lovendringene møtt med mye kritikk. Mange pekte på at kutt i ordningen kan føre til at flere blir presset over til uføretrygd eller sosialstønad.

Først og fremst påvirker endringene de som skal søke om arbeidsavklaringspenger fra 1. januar 2018. Men noen endringer kan også påvirke de som allerede mottar arbeidsavklaringspenger.

Her er en oversikt over de viktigste endringene:

– For å ha rett til AAP stilles det nå strengere krav til at den nedsatte arbeidsevnen skyldes sykdom eller skade. Det er nå et krav om at sykdom, skade eller lyte må være en vesentlig medvirkende årsak til den nedsatte arbeidsevnen.

– Kravet til geografisk mobilitet økes ved at mottakeren må være villig til å søke arbeid også utenfor hjemstedet. Tidligere gjaldt kravet arbeid knyttet til hjemstedet. Hvis det finnes arbeid på hjemstedet eller et annet sted som mottakeren kan ta, vil det ikke innvilges AAP.

– Maksimal stønadperiode reduseres fra fire til tre år. Selv om man har mottatt AAP i den maksimale perioden (som nå er tre år), kan det unntaksvis innvilges en forlengelse av AAP. Vilkaarene for dette har blitt skjerpet og det er innført en toårsgrense

for hvor lenge en kan motta AAP utover ordinær maksimal stønadperiode. Før var det ingen ytre grense.

– For å understreke at AAP er en midlertidig ytelse har det blitt innført en karenperiode. Karenperioden er på 12 måneder før det er mulig å søke AAP på nytt for dem som har gått ut maksimal stønadperiode. Dette gjelder likevel ikke for dem som har en alvorlig sykdom eller skade.

– I utgangspunktet kan mottakeren arbeide inntil 60 prosent og samtidig motta redusert utbetaling av AAP. Imidlertid er det tillatt at man kan arbeide inntil 80 prosent og samtidig motta 20 prosent i AAP i begrenset periode. Denne perioden kalles AAP under opptapping i jobb. Denne perioden har nå blitt utvidet fra 6 måneder til 12 måneder.

– En mottaker som ikke lenger har nedsatt arbeidsevne, kan motta AAP i en periode som arbeidssøker. Perioden som arbeidssøker har blitt utvidet fra 3 måneder til 6 måneder.

– Det har blitt innført en regel som gir Nav adgang til å redusere ytelsen hvis mottakeren ikke oppfyller sin aktivitetsplikt. Stønden kan reduseres tilsvarende med én dags ytelse hvis mottakeren unnlater å møte til avtalt tid med Nav, ikke møter til oppstartsbehandling eller arbeidsrettet tiltak og/eller ikke sender dokumentasjon innen fristen.

Det er lagt opp til at ordningen skal bli mer arbeidsrettet. De som deltar i ordningen, skal få raskere og bedre bistand gjennom tettere oppfølging og kortere tid i ordningen. I tillegg har lovgiver arbeidet med å forenkle regelverket slik at bestemmelsene om arbeidsavklaringspenger skal bli mer forståelig. Noen av endringene er også lovfesting av gjeldende rett. Dette er positivt og øker rettssikkerheten.

Tiden vil vise om disse endringene får flere mottakere raskere i arbeid, eller om dette er en ordning som fører til at flere mottar sosialstønad og uføretrygd.

«De som deltar i ordningen, skal få raskere og bedre bistand gjennom tettere oppfølging og kortere tid i ordningen.»

Fra forbundet

● **Utdanningsforbundet**

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

På kjempers skuldre

Kristofer Uppdal valgte tittelen «Domkyrkjebyggjaren» da han skrev om fagbevegelsens grunnleggere. Slik ville han vise dette arbeidets høyverdige ideologiske dimensjoner. Vi som er til-litsvalgte i dag, står på kjempers skuldre. Vårt oppdrag er å ta vare på og styrke hele byggverket. Da er samhold og solidaritet vårt aller viktigste bidrag.

I disse dager forhandles det om pensjon. Om noen få måneder skal det gjennomføres et hovedtariffoppgjør. Mye står på spill. Det er risiko for konflikt dersom forhandlingene ikke fører fram. Prosessen er krevende for alle involverte. Likevel nøler jeg ikke med å kalle dette storslagent. Det er noe rent ut vakkert over at viktige samfunnsspørsmål håndteres gjennom denne type forhandlingsprosesser.

Politikk i et demokrati handler om å ta et kollektivt ansvar for alt vi mener ikke bør overlates til den enkeltes valgfrihet og markedskreftene. Derfor ligger det i sakens natur at politiske beslutninger griper inn i enkeltmenneskers liv. Når befolkningen likevel ikke bare aksepterer, men aktivt støtter dette, har det sin årsak i at de har tillit til både prosessene og institusjonene.

Fagforeningsarbeid er også politikk. Vi kjemper for kollektive verdier, enten det dreier seg om medlemmenes kår og rettigheter eller kvaliteten i utdanningstilbudet. Folk engasjerer seg fordi de tror på fellesskapsverdiene og fordi de ønsker å påvirke. Vårt gode profesjonsarbeid hviler også på vår kraft som fagforening, og vår fagforeningskraft hviler på vårt gode profesjonsarbeid. Det er nok en av grunnene til at Utdanningsforbundet ikke har hatt fall, men derimot et sterkt økende antall medlemmer. Fra 130 000 ved sammenslåingen av Norsk lærerlag og Lærerforbundet i 2001, til 175 000 nå.

Vi er en del av fagbevegelsen. Ved å være det tar vi et større samfunnsmessig ansvar, nettopp for alle de små og store prosessene der det avklares hva vi kan overlate til den enkeltes frie valg og hva det bør tas politiske beslutninger om, på en måte som forplikter alle. Evnen til å håndtere ulike behov, ulike synspunkt og ulike verdier i prosesser der politiske organer trekker konklusjoner på vegne av fellesskapet, er demokratiets adelsmerke. Og vi kan aldri ta det for gitt.

Om de fellesskapsverdiene vi kjemper for taper terreng, vil samfunnet komme til å endre seg. Det er dette som i dag skjer over store deler av verden. Fagbevegelsen taper oppslutning, og den samlede organisasjonsgraden går ned. I land etter land ser vi at fallende organisasjonsgrad henger sammen med en utvikling som er negativ for det brede lag av befolkningen. Det handler om sviktende reallønnsvekst, økende forskjeller og en krypende middelklasse. Disse utviklingstrekkene skaper sviktende tillit til myndigheter og institusjoner. Og de er en viktig årsak til at populistiske bevegelser er på frammarsj.

«Om fellesskapsverdiene taper terreng, vil samfunnet endre seg.»

Tillitsvalgte skoleres før hovedtariffoppgjøret

– Jeg synes kurset har vært nyttig og lærerikt, sier arbeidsplass tillitsvalgt Torun Heier Sødal fra Arendal om det regionale tariffkurs hun deltok på.

Over 500 arbeidsplass tillitsvalgte, hovedtillitsvalgte, lokallagsledere og fylkesledere har deltatt på Utdanningsforbundets regionale tariffkurs i januar og februar. Hensikten med kursene har vært både å forberede og dele synspunkter med tillitsvalgte på alle nivå og fra ulike tariffområder på hovedtariffoppgjøret. Utgangspunktet for tariffkursene er tilbakemeldingene fra fylkeslagene i forkant av vårens hovedtariffoppgjør.

– Relevante problemstillinger

I år ble det lagt vekt på at også arbeidsplass tillitsvalgte skulle delta på kursene, og en tredjedel av alle deltakerne kom fra dette nivået. Kenneth Gundersen fra Froland og Torun Heier Sødal fra Arendal var to av dem, begge deltok på det siste av de regionale kursene, som fant sted i Lærernes hus i Oslo. De synes kurset var både nyttig og lærerikt.

– Jeg synes vi fikk anledning til å drøfte relevante problemstillinger. Det mest vanskelige er spørsmålene rundt lokal lønnsdannelse og kriterier for hvem som skal få lokale tillegg, sier Heier Sødal, som har vært arbeidsplass tillitsvalgt ved Stinta skole i om lag 10 år. Disse problemstillingene var også de som skapte mest debatt i salen.

Gundersen er fersk som arbeidsplass tillitsvalgt ved Froland skole. Pensjon har også vært et av temaene på tariffkursene, men er medlemmene interessert?

– De burde nok være mer interessert enn de er, særlig de yngre, sier han. Heier Sødal har samme erfaring.

Kenneth Gundersen fra Froland og Torun Heier Sødal fra Arendal var to av de mange arbeidsplass tillitsvalgte som har deltatt på Utdanningsforbundets tariffkurs denne vinteren. **FOTO** ELI KRISTINE KORSMO

– Det er helst de fra 50 år og oppover som er mest interessert og som tenker mye på det, forklarer hun.

Kommunikasjon på tvers

Leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, innledet på kurset.

– På disse kursene er det deltakere fra ulike nivåer i organisasjonen. Det tror vi er viktig for kommunikasjonen på tvers, sa han.

Sammenliknet med hovedtariffoppgjøret 2016 peker nå de aller fleste økonomiske piler oppover.

– Vi er på vei opp fra den lavkonjunkturen som ble forårsaket av fallet i oljeprisen. Men veksten er svak, og vi har ikke kommet ut av lavkonjunkturen enda. De aller fleste spår at det vil være rom for en reallønnsøkning på om lag 1 prosent i 2018, sa Handal. Han mener tariffspørsmål både er kompliserte og enkle på samme tid.

– Mye handler om å ha evnen til å sette seg inn andres interesser og synspunkter; både internt i egen organisasjon, i egen hovedorganisasjon og på tvers av hovedorganisasjoner. Forhandlinger handler alltid om å gi og ta, avsluttet Handal.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Her får Stortinget beskjed:

Nei til avskilting!

Like før Stortinget skulle behandle tilbakevirkende kompetansekrav, overleverte fire lærerorganisasjoner nærmere 40.000 signaturer. Budskapet? «Stopp avskiltingen!».

Stortinget behandlet nylig representantforslaget om at lærere utdannet før 2014 skulle beholde full undervisningskompetanse. Før behandlingen fikk saksordfører Kent Gudmundsen (Høyre) overrakt 37.500 signaturer med en klar oppfordring til landets stortingspolitikere:

– Opphev vedtaket om å gi nye kompetansekrav tilbakevirkende kraft!

– Kommer ikke til å gi oss!

Underskriftskampanjen er et samarbeid mellom Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet, Musikernes fellesorganisasjon og Utdanningsforbundet. Den massive motstanden til tross, Stortinget vedtok likevel at avskiltingen av om lag 30.000 lærere skal bestå. Det får ikke Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, til å gi opp kampen.

– Vi ser en massiv motstand mot dette vedtaket, og nå er det også flertall på Stortinget for at de nye kompetansekravene ikke skal ha tilbakevirkende kraft. I denne runden måtte KrF gjøre en hestehandel med regjeringen, og prisen for økt lærertetthet var at de nye kompetansekravene, med tilbakevirkende kraft, skulle bestå, sier han.

– Selv om vi ikke vinner denne saken i dag, så ser vi

en massiv motstand mot vedtaket. Og husk at det faktisk er et flertall inne på Stortinget som støtter oss. Vi kommer ikke til å gi oss, og dette var én viktig markør på veien mot målet.

Høyre: – Vi har lyttet

Utenfor Stortingets hovedinngang takket Høyres Kent Gudmundsen for engasjementet og overrekkelser av underskriftskampanjen. Han ville likevel ikke gå med på kravet fra de fire organisasjonene.

– For oss er det viktig at vi når våre mål om å ha flere dyktige lærere i klasserommet, poengterte han, samtidig som han innrømmet at Høyre har måttet moderere seg.

– Vi har lyttet, og gitt en dispensasjon frem til 1. august 2025.

– Prisen har vært høy

Handal tror likevel at et flertall av stortingspolitikere etter hvert vil lytte til den vedvarende og massive motstanden mot å avskilte de mange erfarne lærerne, og ta til fornuft.

– Lærere ønsker å ha relevant kompetanse når de underviser, det er ikke problemet. Men – vi vil ikke at nye kompetansekrav plutselig skal få tilbake-

virkende kraft. Nå begynner flere og flere partier å lytte til lærerne, og skjønner at dette var en svært dårlig idé. Prisen har vært høy. Vedtaket har demonstrert en rekke lærere, de opplever at det er blitt langt vanskeligere å bytte jobb, mange lærere pensjonerer seg tidligere enn de ønsker – og samtidig har bruken av ufaglærte i skolen nå blitt rekordstor. Slik kan vi ikke ha det!

– Denne kampen er på langt nær over, og vi skal fortsette den til den er vunnet, sier Steffen Handal.

Massiv motstand

Underskriftskampanjen var altså et samarbeid mellom Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet, Musikernes fellesorganisasjon og Utdanningsforbundet. Alle fire organisasjonene var med på overrekkelser av underskriftskampanjen, og dette er hva de øvrige organisasjonene sa om aksjonen:

– Drøyt 33.000 allmennlærere, mer enn 75 prosent av dem kvinner, har tatt sin utdanning i tråd med norsk lov, fått faste stillinger og i årevis undervist i skolefagene. Det å fratas muligheten til å undervise videre, fører til tap av yrkesstolthet og oppfattes som et angrep på den ansattes faglige integritet og svekker motivasjonen for å fortsette i yrket. Vedtaket i Stortinget i dag vil øke antall deltidsstilsatte i skolen og er med på å senke læreryrkets status i samfunnet. En trist dag for norsk skole, sier Terje Moen, nestleder i Skolenes landsforbund.

– Det må være opp til skoleeiere og -ledere å

Kurs i Utdanningsforbundet

Hvilke utfordringer gir utstrakt bruk av digitale hjelpemidler? Foto: LUTH

Skriftlig vurdering i fransk

6. mars arrangerer vi kurs i Trondheim for fransklærere i videregående skole. På dette kurset vil vi se på hvilke måter man best kan forberede elevene til skriftlig eksamen på. Vi skal vurdere noen av årets eksamensbesvarelser og se på hvilke elementer som er med på å gi gode og presise oppgavesvar. Vi skal også diskutere hvordan vi kan avsløre plagiat og lite hensiktsmessig bruk av kilder. Kursholdere er Beate Haugberg og Gro Lokøy. Begge har over 20 års erfaring som fransklærere i videregående skole og 10 års erfaring fra Utdanningsdirektoratet med utarbeiding av eksamensoppgaver, vurdering og sensorskolering.

Relasjonskompetanse i barnehagen

22. mars blir det kurs i Lærernes hus i Oslo for ansatte i barnehagen. I barnehagen må vi ha evne til å se det enkelte barnet, imøtekomme behov og bidra til mestringsopplevelser. Dette kurset handler om hvordan vi kan trene oss på å bli enda bedre i møte med andre, utvikle vårt mot, vår kreativitet og våre relasjoner til de vi er avhengige av for å lykkes. Kursholder er Elin Gullesen Bratt, som er utdannet pedagog med etterutdanning og videreutdanning i ledelse, profesjonskunnskap og coaching.

Fra overrekkingen foran Stortinget. Fra venstre: Kent Gudmundsen (Høyre), Hans Ole Rian (Musikernes fellesorganisasjon), Steffen Handal (Utdanningsforbundet), Stig Johannessen (Skolelederforbundet) og Terje Moen (nestleder i Skolenes landsforbund). **FOTO** RUNAR NØRSTAD, SL

vurdere hvilken kompetanse som er nødvendig for å løse oppgavene lokalt. Jeg er langt fra sikker på at en videreutdanning i noen utvalgte fag er nødvendig for å kvalifisere erfarne lærere, hvorav mange har en respektabel 4-årig allmennlærerutdanning fra før, i tillegg til lang yrkeserfaring. Disse lærerne må som følge av de nye tilbakevirkende kompetansekravene ut i en videreutdanningsordning som medfører at skolen tappes for kvalifiserte lærere. Konsekvensen er at elevene mister verdifull

kontinuitet og lærerkompetanse gjennom skoleløpet sitt. Her må en finne fram til mer praktiske modeller som både elever, lærere og samfunnet er tjent med – og som ivaretar disse lærernes verdighet og motivasjon, samtidig som nødvendig kompetanse tilføres, sier Stig Johannessen i Skolelederforbundet.

– Kompetanse og faglighet er veldig viktig, og vi er sterkt opptatt av at alle elever skal få undervisning på høyt nivå, med lærere som brenner for faget

sitt. Den norske skolen og det norske samfunnet behøver kompetente lærere, i alle klasserom og i alle fag. Avskilting av de lærerne vi har i dag, er derfor ikke veien å gå mot et bedre utdanningssystem, sier Hans Ole Rian i Musikernes fellesorganisasjon.

Du kan lese mer om oppropet og hvordan Utdanningsforbundet jobber med saken på udf.no/stoppavskilting

Kurs for samfunnsfagslærere

9. mars inviterer vi til kurs i Tromsø for samfunnsfagslærere i videregående skole. På kurset får du konkrete tips og ideer til elevaktiverende undervisningsopplegg samt en gjennomgang av ulike vurderingsformer og muntlig eksamen. Kursets faginnhold er hentet fra videregående skole, men metodikk og vurderingsform som presenteres er aktuelt også for lærere i ungdomsskolen. Kursholdere er Eva Kosberg, lektor ved Rosenvilde videregående skole og Morten Iversen, lektor ved Frogn videregående skole.

Les mer om kurs og konferanser på udf.no/kurs

Fordelsprogram Tryg Pluss- Tryg Omsorg

Tryg Omsorg er en del av fordelsprogrammet Tryg Pluss. **FOTO** ANNA-JULIA GRANBERG

Som medlem av Utdanningsforbundet får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss dersom du har en eller flere private forsikringer i Tryg. Fordelsprogrammet består av tre deler der en av fordelene er Tryg Omsorg. Her kan du få hjelp av en profesjonell samtalepartner hvis du eller familien din opplever noe som er vanskelig. Situasjoner som samlivsbrudd, sykdom eller andre personlige kriser kan gi inntil 10 timer psykologhjelp eller rådgivning.

Les mer om hva Tryg Pluss inneholder på udf.no/privateforsikringer.

L

Lærerspesialist [ˈlæːrəʃpɛsiaˌlist]

En lærer som dykker enda dypere i et fag eller fagområde, og bidrar i det kollektive profesjonsfellesskapet på skolen.

Ønsker du en faglig karrierevei som lærer?

Lærerspesialistutdanning er et tilbud til deg som ønsker en faglig karrierevei, samtidig som du fortsetter jobben der den betyr aller mest – i klasserommet.

Utdanningen er på masternivå, går over to år og gir 60 studiepoeng. Studiet gir deg faglig fordypning, og kunnskap om hvordan jobbe med gode utviklingsprosesser sammen med kollegaer.

Ble du nysgjerrig nå?

Snakk med lederen din og søk på udir.no/larerspesialister